

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

Eylül YILMAZ

SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN DEPREM EĞİTİMİ BAĞLAMINDAKİ
YETERLİLİĞİ HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2024

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

Eylül YILMAZ

SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN DEPREM EĞİTİMİ BAĞLAMINDAKİ
YETERLİLİĞİ HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Ahmet Utku ÖZENSOY

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Kemal KAYA

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Seyithan HAS

MUŞ-2024

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ.....	VII
KISALTMALAR DİZİNİ	VIII
TABLolar DİZİNİ	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN ÇERÇEVESİ

1.1. PROBLEM CÜMLESİ.....	2
1.2. ALT PROBLEMLER.....	2
1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	2
1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE GEREKÇESİ	2
1.5. SINIRLIKLAR.....	2
1.6. SAYILTILAR.....	3
1.7. TANIMLAR	3

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. SOSYAL BİLİMLER	5
2.2. SOSYAL BİLGİLER.....	7
2.3. SOSYAL BİLGİLERİN TARİHÇESİ	9
2.4. SOSYAL BİLGİLERİN TÜRKİYE’DEKİ TARİHÇESİ.....	10
2.5. SOSYAL BİLGİLERİN ÖĞRETİM PROGRAMI	12
2.6. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN AFET YÖNETİMİ BAĞLAMINDAKİ YETERLİLİĞİNİN ÖNEMİ	17
2.7. AFET KAVRAMI	20
2.7.1. Heyelan.....	23
2.7.2. Yanardağ Patlamaları	23
2.7.3. Meteorolojik (Hava) Afetler.....	24
2.7.4. Sel	24
2.7.5. Fırtına	24

2.7.6. Çığ	24
2.7.7. Kuraklık.....	25
2.7.8. Hortum.....	25
2.7.9. Orman Yangını	25
2.7.10. Deprem	25
2.8. AFET EĞİTİMİ	29
2.9. SOSYAL BİLGİLER VE EĞİTİMİ	31
2.10. YURT İÇİ VE YURT DIŞINDA YAPILAN İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	39
3.2. ARAŞTIRMA DESENİ	39
3.3. ÇALIŞMA GRUBU	40
3.4. VERİ TOPLANMA ARACI	40
3.5. VERİLERİN ANALİZİ	41

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. BİRİNCİ ALT AMACA YÖNELİK BULGULAR.....	42
4.2. İKİNCİ ALT AMACA YÖNELİK BULGULAR	53
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	73
KAYNAKÇA	83
EKLER.....	91

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN DEPREM EĞİTİMİ BAĞLAMINDAKİ YETERLİLİĞİ HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Eylül YILMAZ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ahmet Utku ÖZENSOY

2024, 108 sayfa

Amaç: Sosyal bilgiler dersinin deprem eğitimi bağlamındaki yeterliliği hakkında öğretmen görüşlerini incelemektir. Bu çalışmada “Sosyal bilgiler dersi deprem eğitimi vermekte yeterli mi? Yeterli değilse yeterliliğini artırmak için neler yapılabilir?” sorularına cevap aranmıştır.

Yöntem: Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılında Adıyaman ilindeki devlet okullarının ortaokul kademesinde çalışan sosyal bilgiler öğretmenlerinden oluşmuştur. Önceden belirlenen gün ve saatte araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla görüşmeler yapılmıştır. Sosyal bilgiler dersinde verilen deprem eğitiminin yeterliliği hakkındaki görüşmelerde ses kayıtları alınmış, sonra alınan ses kayıtları metne dökülerek tema ve kategorilere ayrılmıştır. Kategorilerin kaç defa kullanıldığı bulunarak toplam frekanslar ortaya konmuştur. Kategorilerin frekansları ve yüzdeleri bulunmuştur. Tema ve kategorilere ayrılan görüşme metinleri excel uygulaması aracılığıyla tablolar oluşturulup yüzdelik dilimlere ayrılmıştır. Hazırlanan tablolar bulgular kısmında kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların tamamı sosyal bilgiler dersinde verilen deprem eğitiminin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar, bu yetersizliğin giderilmesine yönelik eğitimden sorumlu bütün kurum ve kuruluşların gerekli düzenlemeleri yapmaya yönelik çalışmalar yapmaları gerektiği ifadelerini kullanmışlardır.

Sonuç: Sosyal bilgiler dersinde verilen deprem eğitiminin müfredatta yeteri kadar yer almadığı ortaya çıkmıştır. Bu yüzden deprem eğitiminde verilen deprem tatbikatları eğitimi depreme hazırlıklı olma, devlet ve toplum olarak sorumlulukları yerine getirme, toplumu afetlere özellikle deprem afetine karşı bilgilendirme ve bilinçlendirme

konusunda verilen bilgilerin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda devletin deprem eğitime yönelik yeni ve uygulanabilir politikalar geliştirmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilimler, Sosyal Bilgiler,

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
TEACHERS' OPINIONS ON THE SUFFICIENCY OF THE SOCIAL STUDIOS
COURSE IN THE CONTEXT OF EARTHQUAKE EDUCATION

Eylül YILMAZ

Advisor: Assoc. Dr. Ahmet Urku ÖZENSOY

2024, Page: 108

Purpose: To examine teachers' opinions about the adequacy of the social studies course in the context of earthquake education. In this study, answers were sought to the questions "Is it sufficient to provide earthquake education in the social studies course? If not, what can be done to increase its adequacy?"

Method: In this study, qualitative research method and semi-structured interview technique were used. The study group of the research consisted of social studies teachers working in secondary schools of state schools in Adıyaman province in the 2023-2024 Academic Year. Interviews were conducted using a semi-structured interview form prepared by the researcher on the predetermined day and time. Audio recordings were taken in the interviews about the adequacy of earthquake education given in social studies class, then the audio recordings were transcribed into text and divided into themes and categories. Total frequencies were determined by finding the number of times the categories were used. Frequencies and percentages of the categories were found. Interview texts divided into themes and categories were divided into percentage slices by creating tables using the Excel application.

Findings: All participants stated that the earthquake education given in the social studies course was insufficient. Participants stated that all institutions and organizations responsible for education should work to make the necessary arrangements to eliminate this deficiency.

Result: It has been revealed that the earthquake education given in the social studies course is not sufficiently included in the curriculum. Therefore, it has been concluded that the information given in earthquake drills training in earthquake training

is insufficient regarding earthquake preparedness, fulfilling responsibilities as a state and society, informing and raising awareness of the society against disasters, especially earthquake disasters. In line with these results, studies can be carried out to help the state develop new and applicable policies regarding earthquake disasters. In line with these results, the necessity for the state to develop new and applicable policies for earthquake education has emerged.

Key Words: Social Sciences, Social Studies, Disaster, Disaster Education, Earthquake

ÖNSÖZ

Afetler özellikle de deprem afeti bütün dünyada olduğu gibi Türkiye için de büyük bir sorun teşkil etmektedir. Yaşanan her afet ülkemiz için can ve mal kayıplarına yol açmaktadır. Bu kayıpların önüne geçebilmek için afetlere karşı önlemlerin alınması bir zorunluluk hâline gelmektedir. Bunun için en başta halkı afetler konusunda bilgilendirmek gerekmektedir. Afetlere karşı bilinçli bir toplum yaratmanın yolu da eğitimden geçtiği için başta okullar olmak üzere devlet kurumlarında afetlere yönelik eğitimler verilmektedir.

Yukarıda önemini vurguladığımız afet özellikle de deprem afeti eğitimi, ortaokullarda Sosyal bilgiler dersi aracılığıyla verilmektedir. Sosyal bilgiler dersinde verilen deprem eğitiminin yeterliliğine dair ortaokul kademesinde çalışmakta olan öğretmenlerin görüşlerine başvurulması varsa eksikliklerin ortaya çıkarılması açısından önemli olduğu düşünülmüştür. Bu amaçla çalışmada sosyal bilgiler dersinin deprem eğitimi bağlamındaki yeterliliği hakkında öğretmen görüşlerini almak amaçlanmıştır.

Öncelikle lisansüstü eğitimim süresince benden desteğini esirgemeyen, bilimsel üslubu ve kişiliğiyle örnek aldığım, gösterdiği ilgi ve alakasından dolayı değerli hocam ve tez danışmanım sayın Doç. Dr. Ahmet Utku ÖZENSOY'a en içten duygularıyla teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca eğitim hayatımın her döneminde desteklerini esirgemeyen başta annem olmak üzere abilerim, ablam ve diğer aile bireylerime teşekkürlerimi sunarım.

Muş-2024

Eylül YILMAZ

KISALTMALAR DİZİNİ

TDK	:	Türk Dil Kurumu
TED	:	Türk Eğitim Derneği
MEB	:	Millî Eğitim Bakanlığı
NCSS	:	Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (National Council for the Social Studies)
SBDÖP	:	Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı
TTKB	:	Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	:	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
UNISDR	:	Birleşmiş Milletler Afetlerin Azaltılması Uluslararası Stratejisi
WHO	:	Dünya Sağlık Örgütü
TBTS	:	Türkçe Bilim Terimleri Sözcüğü
IFRC	:	Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu
UNDHA	:	Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Çalışma Grubuna ait öğretmen bilgileri	40
Tablo 4.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Verilen Deprem Eğitiminin Yeterliliği, Eksiklikleri ve Nasıl Olması Gerektiğiyle İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzdelər	42
Tablo 4.2. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Tekniklerle İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzdelər	46
Tablo 4.3. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitiminde Depremın Temel Kavramlarının Öğretimiyle İlgili Kategori, Frekans ve Yüzdelər.....	49
Tablo 4.4. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitimi Sırasında Öğrencilerin Derse Aktif Katılımıyla İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzdelər.....	51
Tablo 4.5. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitiminde Bilinçlenme, Hazırlıklı Olma ve Evde Alınabilecek Önlemlerle İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzdelər	54
Tablo 4.6. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitiminde Güncel Haber ve Uyarıların Takibiyle İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzdelər	58
Tablo 4.7. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitiminde Sosyal ve Ekonomik Etkilerin Öğretimiyle İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzdelər	61
Tablo 4.8. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitiminde Depremle Mücadelede Toplumların ve Devletlerin Rolüyle İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzdelər.....	64
Tablo 4.9. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitiminde Öğrencilerin Depremle İlgili Bilgilerini Ölçmeyle İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzdelər.....	67
Tablo 4.10. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitiminde Öğrencilerin Depremle İlgili Sorumlu Birer Vatandaş Olabilmeleriyle İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzdelər ..	70

GİRİŞ

Dünyamızın her bölgesinde afetler yaşanmaktadır. Bu afetler çeşitli ve boyutları farklı olmakla birlikte oluşturdukları yıkım ve hasarlar da farklı olmaktadır. Birçok afet çeşidi olmakla beraber jeolojik, klimatolojik, biyolojik ve teknolojik afetler ön plana çıkmaktadır. AFAD (2021) ve IFRC'a (2020) göre jeolojik afetler; deprem, heyelan, kaya düşmesi, volkanik patlama, çamur akıntısı ve tsunami iken klimatolojik ve biyolojik afetler; kuraklık, erozyon, sel, orman yangınları, dolu, hortum, tipi, çığ, sis, buzlanma ve salgındır. Bunun yanında insan faaliyetlerinden kaynaklı ortaya çıkan sosyal afetler; savaşlar, terör saldırıları ve göçlerdir. Teknolojik afetler ise maden-sanayi-ulaşım kazaları ile biyolojik-nükleer-kimyasal silahlar ve bunlardan kaynaklı kazalardır. İsimleri verilen bu afetler içerisinde deprem, en ani gelişen ve en çok can ve mal kaybına yol açan doğal afettir. Afetlerin bu denli büyük etkilerinin olmasından dolayı insanlara afetler özellikle de deprem afeti konusunda eğitim verilmesin zarureti ortaya çıkmaktadır. Çünkü afetler konusunda eğitilmiş bir toplum afetlerin etkilerini en aza düşürebilme şansına sahip olur. Türk Dil Kurumu (TDK) (2021) tarafından yapılan tanıma göre insan, yaratılışı gereği öğrenmeye ve eğitime ihtiyacı olan bir varlıktır. Eğitim, çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye anlamını taşımaktadır. TDK'nin tanımından da anlaşılacağı gibi eğitim birey ve toplum için önem arz etmektedir. Toplumun geleceğe sağlam adımlarla güven içinde ilerleyebilmesi için afetler, özellikle de deprem afeti konusunda eğitilmeleri, afetler öncesi ve sonrası yapılacaklar konusunda bilgi sahibi olmaları önemlidir. Burada devreye sosyal bilgiler dersi girmektedir. Sosyal bilgiler dersinde verilen iyi ve donanımlı bir afet ve deprem eğitimi toplumun geleceğe güvenle bakması açısından büyük önem taşımaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN ÇERÇEVESİ

1.1. PROBLEM CÜMLESİ

Sosyal bilgiler dersinin deprem eğitimi bağlamındaki yeterliliği hakkında öğretmen görüşleri nelerdir?

1.2. ALT PROBLEMLER

1) Şubat Depremleri öncesi ve sonrasında sosyal bilgiler dersinin deprem eğitimi bağlamındaki yeterliliği hakkında öğretmenlerin düşünceleri nelerdir?

2) Sosyal bilgiler dersi bağlamında depreme eğitimi bilincinin oluşmasına yönelik öğretmenlerin önerileri nelerdir?

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Sosyal bilgiler dersinin deprem eğitimi bağlamındaki yeterliliği hakkında öğretmenlerin görüşlerini incelemektir. Sosyal bilgiler dersi deprem eğitimi vermekte yeterli mi? Yeterli değilse yeterliliğini artırmaya yönelik neler yapılabileceğine dair bilgiler elde etmektir.

1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE GEREKÇESİ

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersinin deprem eğitimi bağlamındaki yeterliliği hakkındaki görüşlerinden alınacak sonuçlarla Türkiye’de deprem eğitiminin etkililiği hakkında önemli veriler elde edilecektir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinin deprem eğimine yaklaşımında yeterli, yetersiz ve eksik yönleri ortaya konulacak, daha etkili bir deprem eğitiminin nasıl olması gerektiğine dair ip uçları sağlanacaktır. Bunun yanında bu çalışmadan elde edilecek sonuçların bir deprem ülkesi olan Türkiye’de deprem farkındalığı oluşturmada, deprem öncesi, sırası ve sonrasında bilinçli hareket etmede etkili olacağı düşünülmektedir.

1.5. SINIRLIKLAR

Bu araştırma 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılında;

- Adıyaman il merkezinde bulunan resmî ortaokullarda görev yapan öğretmenlerle ve öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen verilerle. Geçerli olan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'yla

- Öğretmenlere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla sınırlıdır.

1.6. SAYILTILAR

Bu araştırma aşağıdaki sayılıtlara dayalı olarak gerçekleştirilmiştir:

- Öğretmenlerin verdikleri yanıtlar gerçek görüşlerini yansıtmaktadır.
- Araştırmaya katılan öğretmenler sorulara içten ve samimi cevaplar vermişlerdir.
- Araştırmada seçilen örneklem evreni temsil etmektedir.

1.7. TANIMLAR

Sosyal bilimler: İnsanların sosyal, psikolojik, siyasal, kültürel, ekonomik etkinlikleri alanlarında araştırma ve inceleme yürüten bilim dallarının genel adıdır.

Sosyal bilgiler: Sosyal bilgiler dersi, bireylerin topluma duyarlı ve etkin birer vatandaş olmalarını sağlamak amacıyla sosyal ve beşerî bilimlerin bir araya geldiği kapsamlı bir alandır. Bu ders sayesinde öğrenciler, tarih, coğrafya, ekonomi gibi farklı disiplinlerden bilgi edinerek, insanın geçmişi, çevresi ve toplumla olan ilişkisi hakkında derinlemesine düşünme becerisi kazanırlar. Matematik ve doğa bilimlerinden de destek alarak, sosyal olayları daha bilimsel bir yaklaşımla analiz ederler.

Afet: Afetler insan yaşamını doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen olaylar silsilesidir. İnsanın, toplumun hatta ülkenin bile yaşam döngüsünü tamamen değiştirebilme gücüne sahip olabilen bir oluşumdur (AFAD, 2021; IFRC, 2020:40).

Afet eğitimi: Yaşanmış ve yaşanacak olan afetlerden korunabilmek için afetlere karşı önlemler almayı ve afetlerden korunmayı öğrenmemiz gerekmektedir. Bu yüzden afet eğitiminin önemi büyüktür. Çabuk'a (2020) göre uzun süreli etkileri bulunan ve kontrol edilemeyen doğal afetlerin yol açabileceği zararların azaltılmasında acil durum planlarının hazırlanması ve alt yapının güçlendirilmesinin yanı sıra toplumların bu konuda eğitilerek bilinçlendirilmesi de oldukça büyük önem arz etmektedir.

Deprem: Yer kabuğunun içindeki fayların hareket etmesi ile oluşan enerjinin dalgalar şeklinde yayılmasıyla yeryüzünün sarsılması ve buna bağlı olarak yeryüzünde yıkımlara neden olan doğal afettir.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Bu bölümde araştırma konusu ile ilgili literatür taranmış ve araştırmanın kuramsal çerçevesi hazırlanmıştır.

2.1. SOSYAL BİLİMLER

İnsan topluluklarının ve insan davranışlarını bilimsel yöntemlerle incelendiği bir disiplin alanıdır. Sosyal bilimler, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, ekonomi, siyaset bilimi, tarih gibi alt disiplinleri içerir. Bu disiplinler, insanların sosyal ilişkilerini, kültürel yapılarını, toplumsal değişimleri, ekonomik sistemleri, siyasi süreçleri ve diğer sosyal olguları araştırır. Sosyal bilimlere yönelik yapılan bazı araştırmalarda yer alan tanımlar şu şekildedir.

Paykoç'a (1991) göre sosyal bilimler veri toplama, analiz, teori geliştirme ve sonuç çıkarma gibi bilimsel yöntemleri kullanarak insan davranışlarını anlamaya ve açıklamaya çalışır. Bu disiplinler, toplumun işleyişini anlamak, sosyal sorunları çözmek ve toplumsal değişimi yönlendirmek için önemli bir rol oynar. İnsanların hem kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri hem de toplumun genel beklentilerine uygun davranabilmeleri için gerekli olan bilgi, beceri ve değerleri kazandırma görevi, büyük ölçüde sosyal bilimlere düşmektedir.

Kabapınar'ın (2012) belirttiği gibi, sosyal bilimler insanın geçmişten günümüze kadar olan süreçteki bireysel ve toplumsal yaşamını inceleyen bilim dallarının tümünü kapsar. Bu sayede sosyal bilimler, insan ve toplumla ilgili bilimsel bilgilere ulaşmamızı sağlar. Türk Eğitim Derneği'nin (1987) vurguladığı gibi sosyal bilimlerin toplumsal sorunlara çözüm bulma, huzuru sağlama ve kalkınmayı desteklemedeki önemi çoğu zaman göz ardı edilmiştir. Ulusoy'a (2009) göre sosyal bilimler, bilimsel yöntemleri kullanarak insan ve toplum sorunlarına yönelik çözümler üretir ve bu bilgileri gelecek nesillere aktarma görevini okullara bırakır.

Tay'a (2013) göre, bireylerin sosyal bilimlerden edinmesi gereken bilgi, beceri, değer ve tutumlar, ilköğretim ve ortaokullarda iki farklı yol izlenerek kazandırılmaktadır. Bunlardan biri, sosyal bilimlerin her bir dalının ayrı ayrı öğretilmesi, diğeri ise bu dalları bir araya getiren sosyal bilgiler dersi aracılığıyla bütüncül bir yaklaşım

benimsenmesidir. Kısakürek'e (1989) göre sosyal bilimler ve sosyal bilgiler çoğu kez eş anlamlı olarak kullanılsa bile sosyal bilimler ve sosyal bilgiler ayrı iki kavramdır. Özoğlu'na (1974) göre Wesley 1950 yılında eğitim-öğretim açısından sosyal bilimler ile sosyal bilgiler arasındaki farklılığı belirleyen ilk eğitimcilerden biridir. Wesley sosyal bilimlerin akademik ve ileri düzeyde insan ilişkilerini incelediğini belirtirken, sosyal bilgilerin okul programlarında sosyal bilimler yöntemlerini, içeriğini ve bulgularını oldukça basit bir biçimde verdiğini ifade etmiştir.

Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler arasında bir ilişki vardır, ancak bu iki kavram farklı anlamlara sahiptir. Sosyal bilimler, insan ve toplumların politikalarının incelendiği bir disiplin alanıdır. Sosyal bilgiler ise psikoloji, antropoloji, ekonomi, siyaset bilimi gibi disiplinleri içermektedir. Kısakürek'e (1989) göre sosyal bilgiler, ilkökul ve ortaokul düzeyindeki öğretim dersleri olarak da ortaya çıkıyor. Sosyal bilgiler, olayları, tarih, coğrafya, ekonomi, siyaset gibi alanlar açısından konuları anlatırken genel bir sosyal bilgi bolluğu sağlar.

Sosyal bilgiler dersi, genel olarak toplumların sosyal yapıları, kültürleri, paylaşımları ve sosyal sorunları hakkında temel bilgiler sunmaktadır. Bu bağlamda, sosyal bilimler daha kapsamlı bir araştırma ve analiz yaparken, sosyal bilgiler daha genel bir sosyal bilgi kazancı sağlamayı hedefler. Sosyal bilimler, sosyal bilgi anlaşmaları ve sosyal bilgiler, bilim sosyallerinin temel kavramlarını ve stratejilerini tanıtabilir.

Sosyal bilimler ile sosyal bilgiler arasında önemli bir ayrım bulunmaktadır. Sosyal bilimler, insanın çevresi ve diğer insanlarla olan ilişkilerini bilimsel yöntemlerle inceleyen disiplinlerin genel adıdır. Sosyal bilgiler ise daha çok okul müfredatında yer alan ve insanın toplumsal yaşamını, davranışlarını ve ihtiyaçlarını ele alan bir derstir. Gardner'a (1997) göre, sosyal bilimler farklı disiplinlerin bir araya gelmesinden oluşurken, sosyal bilgiler bu disiplinler arasındaki bağlantıları ortaya koyar. Çetin'e (2003) göre ise sosyal bilimler tarih, coğrafya gibi spesifik alanları kapsarken, sosyal bilgiler daha geniş bir çerçevede insanın toplumsal yaşamını inceler.

Genel olarak sosyal bilimler toplumların sorunlarına bütünsel olarak çözüm üretmeye yönelik çalışmalar yamaktayken, sosyal bilgiler daha dar bir kapsamı ele

almaktadır. Bu anlamda verilen bilgilerden de yola çıkarak sosyal bilimler ve sosyal bilgilerin birbirini tamamlayıcı iki unsur olduğu sonucuna varabiliriz.

2.2. SOSYAL BİLGİLER

Sosyal bilgiler dersi, tarih, coğrafya, sosyoloji gibi farklı alanlardan beslenerek öğrencilere eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme gibi önemli beceriler kazandırmayı amaçlar (Özensoy, 2023, 2023). Özensoy'a (2021, 2023) göre sosyal bilgiler, öğrencileri etkin birer vatandaş olarak yetiştirmek için tasarlanmış, disiplinler arası bir derstir. Turan'a (2019) sosyal bilgiler dersi, öğrencileri yaşadıkları topluma duyarlı, hak ve sorumluluklarının bilincinde, toplumun iyiliğini düşünen ve dünyadaki değişimleri takip eden bireyler olarak yetiştirmek amacıyla tarih, coğrafya, sosyoloji gibi çeşitli sosyal bilimleri bir araya getiren bir derstir. Bu ders sayesinde öğrenciler hem kendi toplumlarını hem de dünya genelindeki gelişmeleri daha iyi anlarlar. Turan (2019) ise sosyal bilgilerin amacını, öğrencilerin yaşadıkları topluma duyarlı, hak ve sorumluluklarının bilincinde bireyler olmalarını sağlamak olarak belirtir. Bu ders, öğrencilere toplumun geçmişini, bugününü ve geleceğini anlamaları için gerekli bilgileri verirken aynı zamanda onları değişen dünyaya uyum sağlayabilen bireyler olarak yetiştirmeyi hedefler.

Sosyal bilgiler dersi, öğrencileri sorumlu, kültürlü, farkındalık sahibi, demokratik, insan haklarına saygı duyan ve çevreyi koruma bilincine sahip bireyler olmalarına katkı sunmaktadır. Araştıra bilen, eleştire bilen, iş birliği ve iletişim yeteneklerini sahip bireyler yetiştirmek sosyal bilgilerin hedefleri arasında yer almaktadır. Kısaca sosyal bilgiler bireyi hayata hazırlamaya çalışır. Sosyal bilgilere yönelik yapılan bazı tanımlar şöyledir:

Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere topluma faydalı ve sorumlu bireyler olma bilincini aşlamak amacıyla, tarih, coğrafya gibi sosyal bilimlerden yararlanan bir derstir. Erden'e (1997) göre bu ders, öğrencilere toplum yaşamı hakkında temel bilgileri ve değerleri kazandırır. Öztürk'e (2012) göre ise sosyal bilgiler, öğrencilerin değişen dünyada bilgiye dayalı kararlar alabilmeleri ve sorunları çözebilmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandıran bir öğretim programıdır.

Bilgili ve Sağlam'ın (2006) da belirttiği gibi, hızla değişen dünya ve teknolojik gelişmeler, sosyal bilgiler dersinin içeriğini ve amacını sürekli olarak dönüştürmüştür.

Günümüz sosyal bilgiler dersi, sadece bilgileri aktarmakla kalmayıp, aynı zamanda öğrencilerin yaşam becerilerini geliştiren, vatandaşlık bilincini aşıl原因 kapsamlı bir programdır. Şulek ve Aktın'a (2023) göre bu programın şekillenmesinde ülkemizin ve dünyanın siyasi, ekonomik ve sosyal koşulları belirleyici rol oynar. Parker'ın (2018) vurguladığı gibi sosyal bilgiler dersi, tarih, coğrafya, sosyoloji gibi pek çok farklı bilim dalının bir araya gelmesiyle oluşturulan, öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme gibi üst düzey becerilerini geliştiren disiplinler arası bir alandır.

Sosyal bilgiler dersinin temel amacı, bireyleri aktif ve duyarlı vatandaşlar olarak yetiştirmektir. Bu ders sayesinde öğrenciler, yaşadıkları toplumun değerlerini benimser, hak ve sorumluluklarının farkına varır, çevreye duyarlı olur ve farklı kültürlerle saygı göstermeyi öğrenir. Sosyal bilgiler dersi, aynı zamanda öğrencilerin güncel sorunlara karşı duyarlılık geliştirmelerine ve bu sorunlara çözüm önerileri üretebilmelerine olanak tanır. Bu ders, öğrencilerin sadece bilgi edinmelerini değil, aynı zamanda bu bilgileri kullanarak hayatın içindeki sorunlara çözüm üretebilmelerini hedefler.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB) tarafından 2005 yılında kabul edilen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, bireylerin toplumsal yaşam içinde kendilerini daha iyi anlamalarını ve yer almalarını amaçlamaktadır. Bu kapsamlı program, tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji gibi pek çok sosyal bilim dalının yanı sıra vatandaşlık bilgisini de içermektedir. Program, öğrencilerin geçmişten günümüze insanın sosyal ve fiziksel çevresiyle olan etkileşimini farklı boyutlarıyla incelemelerine olanak tanır. Böylece öğrenciler hem kendi toplumlarını hem de dünya genelindeki gelişmeleri daha iyi anlayabilir ve geleceğe yönelik daha bilinçli kararlar verebilirler. Programın temel amacı, öğrencileri aktif ve duyarlı vatandaşlar olarak yetiştirmektir.

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda (2018) bu ders etkin ve sorumluluklarının bilincinde bir yurttaş yetiştirmeyi hedeflemiştir. Programa göre sosyal bilgiler sağlıklı demokratik bir toplum hayatı, dünü ve bugünü değişim ve süreklilik içinde değerlendirebilen, evrensel ve ulusal bir bakış açısı kazanma, eleştirel ve yaratıcı düşünebilen, problem çözen, bağımsız karar veren, insan haklarına ve doğal yaşama duyarlı insanlar yetiştirmesi açısından son derece önemli bir derstir. 21. yüzyıl becerileri göz önünde bulundurulduğunda “eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme,

araştırma yapma, karar verme” gibi üst düzey becerilerin kazanılmasında sosyal bilgiler dersi büyük imkânlar sağlamaktadır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan genel amaçlar şu şekilde özetlenebilir (TTKB, 2018):

Sosyal bilgiler dersi iyi ve etkin bir vatandaş yetiştirmeyi hedeflerken bu hedefine ulaşmak için mevcut programdaki amaçlar doğrultusunda hareket eder. Dünyada sürekli gerçekleşen değişimlerden ötürü çağın içerisinde barındırmış olduğu ihtiyaçların değişmesi, yaşanan sosyal değişimler, bilim ve teknolojiye meydana gelen yenilikler doğrultusunda sosyal bilgiler dersi genel amaçlarını sürekli güncellenmek durumunda kalmıştır. Sosyal bilgiler dersi programının genel amaçları zaman içerisinde çeşitli nedenlerden dolayı sürekli değişim göstermiş olsa da sosyal bilgiler dersinin en önemli hedefinin bilinçli, iyi ve aktif bir vatandaş yetiştirmek olduğu belirtilmektedir.

2.3. SOSYAL BİLGİLERİN TARİHÇESİ

Sosyal bilgilerin tarihçesi, eğitim sistemlerinin ve disiplinlerin gelişimiyle yakından ilişkilidir. Sosyal bilgilerin kökenleri, 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan sosyal bilimlerin gelişimiyle bağlantılıdır. Eğitimde sosyal bilgilerin önemi, ABD’de (Amerika Birleşik Devletleri) ortaya çıkmıştır.

1916’da Amerikan Eğitim Araştırmaları Derneğinin (American Educational Research Association) AERA’nın kurucusu John Dewey, sosyal bilgilerin eğitimde merkezi bir rol oynaması gerektiğini savunan bir rapor yayınlamıştır. Bu rapor, sosyal bilgilerin tarih, coğrafya, ekonomi ve siyaset gibi disiplinlerin bütünleşmiş bir şekilde öğretilmesini önermiştir. Sosyal bilgilerin disiplin olarak tanınması ve öğretim programlarına dâhil edilmesi, 20. yüzyılın ortalarında gerçekleşmiştir. Bu dönemde, sosyal bilgilerin amacı, öğrencilere toplumun işleyişini, tarih, coğrafya, ekonomi, siyaset ve kültür gibi konuları anlamalarını sağlamaktır.

19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında Amerika Birleşik Devletleri’nde yaşanan hızlı sanayileşme, göçler ve kentleşme gibi köklü değişimler, sosyal, ekonomik ve kültürel yapıyı derinden etkilemiş, yeni ve karmaşık sorunları beraberinde getirmiştir. Bu dönüşüm sürecinde, bireylerin bu yeni koşullara uyum sağlamaları ve etkin birer vatandaş olarak topluma katılımları büyük önem kazanmıştır. Bu ihtiyaçtan doğan bir arayış sonucu, Amerikan eğitim sisteminde köklü bir değişim yaşanmış ve

"sosyal bilgiler" terimi, 1916 yılında resmi olarak kabul edilerek yeni bir eğitim alanı olarak ortaya çıkmıştır.

Sosyal bilgilerin tarihçesi, zamanla değişmiş ve gelişmiştir. Bugün, sosyal bilgiler eğitimi, farklı ülkelerin eğitim sistemlerinde farklı yaklaşımlarla uygulanmaktadır. Sosyal bilgiler, öğrencilere eleştirel düşünme, araştırma becerileri, kültürel farkındalık ve sosyal sorumluluk gibi yetkinlikleri geliştirmeyi hedeflemiştir. Temel amacı ise öğrencilere toplumun işleyişini anlamak ve aktif vatandaşlar olmalarını teşvik etmektir (Öztürk, 2006:43-44; Öztürk ve Otluoğlu, 2002; Güngör, 2001:131-133). 29 Ekim 1929 da Amerika da yaşanan ekonomik kriz sonucu yaşanan gelişmelerde sosyal bilgilerin şekillenmesinde etkili olmuştur.

2.4. SOSYAL BİLGİLERİN TÜRKİYE’DEKİ TARİHÇESİ

Sosyal bilgilerin Türkiye'deki tarihçesi de uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Türkiye'de sosyal bilgilerin temelleri, modern eğitim sisteminin kurulduğu Tanzimat Dönemi'ne kadar uzanır. Tanzimat Dönemi ve Batı tarzı eğitim anlayışıyla birlikte sosyal bilimlerin önemi artmış ve bu alanda yapılan çalışmalar çeşitlenmiştir.

Sosyal bilgiler eğitimi, kökenlerini 19. ve 20. yüzyıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan hızlı sosyal ve ekonomik değişimlere borçludur. Bu dönemde, endüstrileşme ve kentleşme gibi süreçler, bireylerin yeni bir yaşam biçimine uyum sağlamalarını zorunlu kılarak, eğitim sistemlerinde yeni bir yaklaşımın doğmasına neden olmuştur. Sosyal bilgiler, bu ihtiyaçtan doğan bir cevap olarak ortaya çıkmış ve kısa sürede birçok ülkede benimsenmiştir. Türkiye de bu ülkelerden biri olup, 1960'lı yıllardan itibaren sosyal bilgiler dersini eğitim sistemine dahil etmiştir. Ancak, sosyal bilgiler dersinin temelini oluşturan tarih ve coğrafya gibi disiplinler, ülkemizde Tanzimat Dönemi'nden itibaren okutulmaya başlanmıştır. Cumhuriyet döneminde de bu derslere önem verilmiş ve 1968 yılında ilk kez "sosyal bilgiler" adı altında birleştirilerek ilkokul müfredatına eklenmiştir. 1998 yılında ise daha kapsamlı bir sosyal bilgiler öğretim programı hayata geçirilmiştir.

Türkiye’deki sosyal bilgilerin dönüm noktası Cumhuriyet Dönemine denk gelmektedir. Atatürk’ün önderliğinde gerçekleştirilen eğitim reformlarıyla birlikte sosyal bilgilerin müfredatı ve öğretim yöntemleri yeniden düzenlenmiştir. Cumhuriyet döneminde sosyal bilgiler dersi için ilköğretimde (I. Kademe) farklı yıllarda (1926,

1930, 1932, 1936, 1948, 1962, 1968, 1989, 1998 ve 2004) programlarda düzenlemelere gidilmiştir. 1926 programında, ilkokulların temel amacının, “genç kuşağın çevresine etkin olarak uyumunu sağlamak üzere iyi vatandaşlar yetiştirmek” olduğu vurgulanarak Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi adlarıyla, dördüncü ve beşinci sınıflara haftada ikişer saat sosyal bilgiler içeriğine uygun dersler konulmuştur. Bu dersler daha sonraki programlarda da ilkeler, içerik ve haftalık sürelerde yapılan kimi değişikliklerle uzun yıllar yer almıştır (Can, Yaşar ve Sözer, 1998: 9).” Türkiye’de sosyal bilgiler dersi, ilkokuldan başlayarak ortaokul ve lise düzeyinde de devam etmektedir. Türkiye’deki sosyal bilgilerin tarihçesi, eğitim sisteminin ve toplumun ihtiyaçlarına göre sürekli olarak gelişmekte ve yenilenmektedir. Günümüzde ise teknolojinin gelişmesiyle birlikte sosyal bilgilerin öğretiminde dijital araçlar ve kaynakların kullanımı daha çok tercih edilmektedir. Bu sayede öğrenciler, karşılıklı etkileşim içinde sosyal bilgileri öğrenme imkânına sahip olmaktadır.

Yılmaz’a (2011) göre tüm ilköğretim programları gibi “Sosyal Bilgiler” programı da dünyada yaşanan sorunlardan ve teknolojik gelişmelerden etkilenmiş ve bu durum programın yeniden şekillenmesine yol açmıştır. Milli kültür ve zenginliğimize, insanları bir arada tutan özelliklere daha fazla önem verilmeye başlanmıştır. Ayrıca yapılandırmacı eğitim anlayışı sosyal bilgiler alanını etkilemeye başlamıştır. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 12.07.2004 tarih ve 118 sayılı kararı ile Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda değişiklik yapılmıştır. 2005 programı öğrenci merkezli öğrenme yöntemlerine göre düzenlenmiş ve etkinlikler planlanırken de bu yöntemler esas alınmıştır. Hazırlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda öğrencilerin üst zihinsel becerilerini geliştirmesinin amaç edinildiği görülmüştür. Programda öğrencilerin üst zihinsel becerilerinin gelişimi için bağımsız öğrenme, sınıf dışında eğitim, iş birliğine dayalı eğitim uygulamalarına da yer verilmiştir.

2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Yılmaz’ın (2011) belirttiği gibi, öğrencilerin bireysel farklılıklarını ve ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran bir yapıya sahiptir. Bu program, öğrencilerin pasif alıcılar olmaktan çıkarak, öğrenme sürecinin aktif katılımcıları olmalarını teşvik eder. Öğrencilerin bilgiyi ezberlemek yerine, anlamlandırarak öğrenmeleri ve bu sayede daha kalıcı öğrenmeler elde etmeleri amaçlanır. Program ayrıca, öğrencilerin temel becerilerini geliştirerek, onların hayatın her alanında başarılı olmalarına katkı sağlar.

2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Akpınar ve Kaymakçı'ya (2012) göre, öğrencilerin bilgi edinmelerinin yanı sıra çeşitli beceriler kazanmalarını hedefleyen daha kapsamlı bir yapıya sahiptir. Programın genel amaçları, Bloom Taksonomisi'ne uygun olarak düzenlenmiş olsa da bazı amaç cümlelerinin belirsiz olması nedeniyle sınıflandırmada zorluklar yaşanabilmektedir. Bu durum, programın uygulanmasında bazı pratik sorunlara yol açabileceği anlamına gelmektedir. Ancak, programın öğrencilere bilgiyi ezberlemek yerine anlamalarını ve yorumlamalarını teşvik etmesi olumlu bir gelişmedir. Böylece öğrenciler, sosyal bilgiler dersi sayesinde eleştirel düşünme, problem çözme ve iletişim kurma gibi önemli beceriler kazanabilirler.

Bilgili ve Sağlam'ın (2006) da belirttiği gibi, sosyal bilgiler dersi, küresel çapta yaşanan bilimsel ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle Türkiye'de de sürekli olarak yenilenmiştir. Özellikle son yıllarda, 2015, 2018, 2023 ve en son 2024'te yapılan güncellemelerle program, çağın gerektirdiği bilgi ve becerileri kazandırmaya yönelik olarak daha da zenginleştirilmiştir. 2024 yılında kabul edilen yeni program, 2024-2025 eğitim öğretim yılından itibaren kademeli olarak uygulanmaya başlanmıştır. Günümüzün karmaşık ve hızlı değişen dünyasında, sosyal bilgiler dersi öğrencilerin toplumsal olayları daha iyi anlamalarına ve değerlendirmelerine yardımcı olarak, onları geleceğe hazırlamaktadır.

2.5. SOSYAL BİLGİLERİN ÖĞRETİM PROGRAMI

Öğretim programları, Tan'ın (2005) tanımına göre, belirli bir eğitim seviyesindeki öğrencilerin ne öğreneceği, nasıl öğreneceği ve neleri başarabileceği konusunda detaylı bir yol haritası sunar. Bu planlamalar, derslerin amaçlarını, içeriğini, süresini ve değerlendirme yöntemlerini belirleyerek öğretmenlere rehberlik eder. Küçükahmet'in (1997) yaklaşımına göre ise öğretim programı, yaşam boyu öğrenme sürecinin önemli bir parçasıdır. Öğrencilerin belirlenen hedeflere ulaşmalarını sağlamak için tasarlanan bu planlar, öğretmenlerin eğitim sürecinde takip edecekleri bir yol haritası niteliğindedir.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın (2018) vurguladığı gibi, öğretim programları, insanın yaşam boyu süren bir öğrenme ve gelişme sürecinde olduğunu kabul ederek hazırlanır. Bu nedenle, her yaş grubundaki bireylerin gelişim özelliklerine uygun destekleyici

yaklaşımlar benimsenmesi gerekmektedir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2023-2024), öğrencilere vatan sevgisi, millî bilinç, hukuk bilinci, demokratik vatandaşlık, kültürel miras bilinci ve kişisel gelişim gibi temel değerleri kazandırmayı amaçlamaktadır.

Program, öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihini, kültürünü ve değerlerini öğrenerek, bu değerlere sahip çıkan ve koruyan bireyler olarak yetişmelerini hedeflemektedir. Ayrıca, program öğrencilerin kendi ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına vararak, potansiyellerini en iyi şekilde kullanmalarını teşvik etmektedir.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, gelişmeleri, tarih, coğrafya, ekonomi, siyaset, kültür ve diğer sosyal konuları anlamalarını sağlamak için kayıtlı bir müfredat içerir. Bu ders programı genellikle ilkokul ve ortaokul düzeyinde yer alır ve bunların ayrıntıları geliştirmeyi hedefler. Elbette, bu paragrafı farklı ve daha zengin sözcüklerle ifade edebiliriz. İşte birkaç alternatif:

2005 yılında hayata geçen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin değişen ihtiyaçlarına ve çağın gerektirdiği bilgi ve becerilere cevap verebilmek amacıyla 2017 yılında yeniden yapılandırılmıştır. Güncellenen program, öncelikle 5. sınıflarda pilot okullarda uygulanmış, ardından 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren tüm okullarda yaygınlaştırılmıştır. Yeni program, öğrencilere sadece bilgi aktarmakla kalmayıp, aynı zamanda onların değerler kazanmalarını, becerilerini geliştirmelerini ve bireysel farklılıklarını ortaya koymalarını hedeflemektedir. Bu sayede, öğrenciler aktif öğrenen, eleştirel düşünen ve topluma faydalı bireyler olarak yetiştirilmektedir (MEB, 2018). Türkiye’de 2005’ten bu yana hazırlanmış olan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları içerisinde yer alan öğrenme alanlarında gelişen teknoloji ile birlikte toplumun ihtiyaçları göz önünde bulundurularak ihtiyaçlar doğrultusunda değişiklikler yapılmıştır. Programlarda öğrenme alanları sayıları zaman içerisinde azaltılmıştır. 2005, 2018, 2023 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında öğrenme alanları şu şekildedir:

2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:

1. Birey ve Toplum
2. Kültür ve Miras

3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim
5. Zaman, Süreklilik ve Değişim
6. Bilim, Teknoloji ve Toplum
7. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler
8. Güç, Yönetim ve Toplum
9. Küresel Bağlantılar (MEB, 2005).”

2018 ve 2023 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:

1. Birey ve Toplum
2. Kültür ve Miras
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4. Bilim, Teknoloji ve Toplum
5. Üretim, Dağıtım ve Tüketim
6. Etkin Vatandaşlık
7. Küresel Bağlantılar (MEB, 2018; MEB, 2023).”

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:

1. Birlikte Yaşamak
2. Evimiz Dünya
3. Ortak Mirasımız
4. Yaşayan Demokrasimiz
5. Hayatımızdaki Ekonomi
6. Teknoloji ve Sosyal Bilimler (MEB, 2024).

2005 yılında hazırlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı genel olarak yedi öğrenme alanı şeklinde ortaya konmuştur. Bu öğrenme alanları bilgi, beceri ve değerler bakımından bir bütün olarak birbiriyle ilişkilidir ve disiplinler arası bir yapıda

öğrenmeyi organize eder. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın (2023) içeriği burada sıralanan öğrenme alanlarına göre sistematize edilmiştir.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı genellikle bu konuların yanı sıra araştırma, eleştirel düşünme, iletişim ve iş birliği gibi gelişmeyi iyileştirmeyi hedefler. Derslerde genellikle sınıf içi etkinlikler, tartışmalar, projeler ve saha gezileri gibi çeşitli öğrenme yöntemlerini de kullanmaktadır. Farklı yöntemler kullanılarak ders programlarının, sosyal bilgiler alanında bilgi ve anlayışlarını geliştirmeyi ve aktif olmalarını sağlamayı amaçlar. İmamoğlu ve Çeken'e (2011) göre Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan ilişkilendirmelerin, fen ve teknoloji programından önce olanları, içeriğine göre yeniden değerlendirilmelidir. Bu görüş, ilişkilendirilen

kazanımların yeniden değerlendirilmesi anlamına gelmez. Ancak, programda bir kazanımın başka bir kazanımla ilişkilendirilmesi demek, o kazanıma bağlı olarak bilgi inşasının öngörülmesi anlamına da gelebilir. Bu durumda öğretmenler, öğrencilerin bir kavramın yapılandırılması sürecinde ön deneyimlerinin varlığına ilişkin yanlış yorumlara gitmesi söz konusu olabilir. Turan'a (2019) göre, farklı sınıf düzeylerindeki sosyal bilgiler derslerindeki öğrenme alanları, geniş bir disiplin yelpazesine yayılmaktadır. Bu disiplinler arasında vatandaşlık, sosyoloji, felsefe, tarih, çevre eğitimi, bilimsel araştırma, siyaset bilimi, ekonomi, fen ve teknoloji, coğrafya, antropoloji, bilişim, hukuk, insan hakları, demokrasi, psikoloji ve etnografya gibi çok çeşitli alanlar bulunmaktadır. Bu durum, sosyal bilgiler dersinin öğrencilere çok yönlü bir bakış açısı kazandırdığını göstermektedir.

Özey ve Ünlü (2020) yaptıkları çalışmada, Türk eğitim sisteminde afet konularının ilkokuldan yükseköğretime kadar geniş bir yelpazede yer aldığını belirtmektedirler. Buna göre, ilkokulda hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve fen bilimleri, ortaokulda sosyal bilgiler, fen bilimleri ve teknoloji tasarımı, lisede coğrafya ve biyoloji dersleri ile yükseköğretimde çeşitli programlarda afet konularına yer verilmektedir. Bu durum, afet riskine karşı hazırlıklı bireyler yetiştirme hedefinin eğitim sistemimizde ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Macaulay'in (2007) vurguladığı gibi, günümüzde uygulanan öğretim programlarıyla öğrencilerin sadece teorik bilgi edinmeleri değil, aynı zamanda afet durumlarında toplumsal dayanışmayı güçlendirecek beceriler kazanmaları

hedeflenmektedir. Bu bağlamda, 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı altında afet eğitime geniş yer verilmiştir. Program, öğrencilere araştırma yapma, çevreyi okuma, değişimleri anlama, gözlem yapma, harita kullanma ve mekânı algılama gibi beceriler kazandırarak, onları afetlere karşı daha bilinçli ve hazırlıklı hale getirmeyi amaçlamaktadır (MEB, 2018). Ayrıca, 2018 yılında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı'na eklenen "Afetler ve Afet Yönetimi" zorunlu dersiyse öğretmen adaylarının afet konusunda daha derinlemesine bilgi sahibi olmaları sağlanmaktadır (YÖK, 2018).

Yukarıda verilen bilgiler ışığında, 2018 ve 2023 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının her ikisinde de afetlere yönelik kazanımlar 4. sınıfta bir 5. sınıfta ise iki kazanımla sınırlı olmaktadır. Her iki programda da afet eğitime yeterince yer verilmediği görülmektedir. Bunun yanı sıra 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'na kıyasla 2023 programında yer alan afet eğitime yönelik kazanımlar biraz daha ayrıntılanarak daha fazla bilgiye yer verilmiştir.

Değirmenci, Kuzey ve Yetişensoy'a (2019) göre sosyal bilgiler dersi, bireylere küçük yaşlardan itibaren kazandırılması gereken duyuşsal kazanımlardan birisi olan afet bilincini kazandırmada temel rollerden birini üstlenmektedir. Bu doğrultuda bakıldığında sosyal bilgiler dersi afet eğitimi açısından önemli bir yere sahiptir.

Sosyal Bilgiler dersi, genellikle ilkököl ve ortaoköl seviyelerinde öğrencilere yaş seviyelerine uygun bir şekilde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda hazırlanan bilgileri öğreten bir derstir. Bu derste öğrencilere insan hakları, toplum, coğrafya, tarih, ekonomi, kültür, siyaset ve çevre, gibi konular hakkında bilgiler aktarılmaktadır. Bilgileri aktarmanın yanı sıra sosyal bilgiler dersi, öğrencilere düşünebilmeyi, analiz yapabilmeyi, araştırma ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeyi sağlamaktadır.

Sosyal bilgiler öğretiminde, öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmeleri ve öğrendiklerini yaşamlarına uygulamaları Yapıcı'ya (2015) göre önemli bir amaçtır. Bu amacı gerçekleştirmek için en etkili öğretim yöntem ve tekniklerinin belirlenmesi, alan uzmanlarının üzerinde yoğunlaştığı bir konudur. Öztürk ve Kafadar (2020)'a göre ise sosyal bilgiler dersi, değer ve beceri eğitimi tüm derslerle bütünleştirerek öğrencilere kapsamlı bir eğitim sunmayı hedeflemektedir.

Sosyal bilgiler öğretimi, Öztürk ve Kafadar'a (2020) göre çok yönlü bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Bu yaklaşım, öğrencilerin farklı disiplinlerden bilgi edinerek, karmaşık sorunları çözme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerini amaçlar. Bahar ve Bümen (2022) ise Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan beceri ve değerlerin öğrencilerin gelişim süreçleri boyunca sürekli olarak desteklenmesi gerektiğini vurgular. Özellikle barış, eşitlik, adalet gibi evrensel değerlerin öğrenme alanlarıyla bütünleştirilmesi, öğrencilerin karakter gelişimine önemli katkılar sağlayacaktır.

Sosyal bilgiler dersi, bireylerin sosyal, kültürel ve siyasal hayata aktif olarak katılabilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazandırmayı amaçlar. Bu ders sayesinde öğrenciler, demokratik değerlerin önemini kavrar, kendi değer yargılarını oluşturur ve bu değerler doğrultusunda diğer insanlarla etkileşim kurarak toplumsal sorumluluklarını yerine getirirler

Sosyal bilgiler eğitimi, Öztürk'ün (2006) belirttiği gibi, bireylerin demokratik bir toplumda yaşamının gerektirdiği değerleri benimsemelerini ve bu değerler doğrultusunda hareket etmelerini hedeflemektedir. Bu eğitim alanı, bireylere bilgiye dayalı kararlar alarak sorunlara çözüm üretme becerisi kazandırırken, aynı zamanda sosyal ve beşerî bilimlerin sunduğu geniş bilgi ve yöntemlerden yararlanarak öğrencilerin bilgiye ulaşma, analiz etme ve değerlendirme becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

2.6. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN AFET YÖNETİMİ BAĞLAMINDAKİ YETERLİLİĞİNİN ÖNEMİ

Sosyal bilgiler dersinin afet yönetimi bağlamındaki yeterliliği büyük bir öneme sahiptir. Afet yönetimi, doğal afetler, insan yapımı olaylar veya kriz durumları gibi acil durumlarla başa çıkma ve afetlerden toplumun etkilenen kesimine yardım etme aşamalarını içerir. Sosyal bilgiler dersinin afet yönetimi bağlamındaki yeterliliğinin önemi burada devreye girmektedir. (MEB, 2018) de yer alan bilinçlendirme ve eğitim bölümünde sosyal bilgiler dersi, öğrencilere afetlerin ne olduğunu, neden meydana geldiğini, nasıl hazırlıklı olunabileceğini ve afet anında nasıl davranılması gerektiğini öğretme imkânı sunar. Bu sayede toplumun afetlere karşı bilinçlenmesi ve eğitilmesi amaçlanmaktadır (MEB, 2018). Toplumsal dayanışma ve empatide ise sosyal bilgiler

dersi, öğrencilere toplumsal dayanışma ve empati kavramlarını öğretmektedir. Afet yönetimi, yardımlaşma ve dayanışmanın önemli olduğu bir süreçtir (MEB, 2018). Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere bu değerleri kazandırarak afetlerde yardım etmeyi ve toplumun bir parçası olarak sorumluluklarını yerine getiren bireyler olmaya teşvik etmektedir. Kriz yönetimi ve becerilerinde, afet yönetimi, kriz durumlarını etkili bir şekilde yönetme becerilerini gerektirir. Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere kriz yönetimi konusunda temel bilgileri aktarır ve bu becerilerini geliştirmeleri yönünde destek sunar (MEB, 2018). Toplumun, afetlere karşı hazırlıklı olması afetten kaynaklı ciddi zararların büyük oranda önlenmesine yardımcı olabilir. Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere afetler için nasıl hazırlık yapılacağını ve güvenli bir şekilde nasıl davranılacağını öğretir. Bu da toplumun daha güvende olmasına katkı sağlamaktadır. Afet eğitime yönelik Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğretim alanında SB.4.3.6., SB.5.3.4., SB.5.3.5 kazanımlarına yer verilmiştir.

Bu kazanımlardan biri 4. Sınıfta, ikisi 5. Sınıfta olmak üzere toplamda üç kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlar şu şekildedir (MEB, 2018).

SB.4.3.6. Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar.

Öğrencinin yaşadığı çevrede karşılaşma olasılığı olan doğal afetlere öncelik verilir. Deprem çantası hazırlığı konusuna değinilir (MEB, 2018).

SB.4.3.6. Afet öncesi, sırası ve sonrasına yönelik gerekli hazırlıkları yapar.

Afet ve acil durum aile planı hazırlatılır. Planda; afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gerekenler listelenir. Planın aileye özgü bölümlerinin (toplanma alanının kararlaştırılması, acil durumda bilgi verilecek kişi/lerin belirlenmesi vb.) evde aile ile birlikte tamamlanması teşvik edilir. Afet ve acil durum çantası hazırlatılır (MEB, 2023).

SB.5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular (MEB, 2018).

SB.5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular (MEB, 2023).

SB.5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar (MEB, 2018). SB.5.3.5. Afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.

Afet sonrasında “toplumsal güç birliğinin önemi vurgulanır. Afet sonrasında toplumun farklı kesimleri (kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, belediyeler, kolluk kuvvetleri, sağlık ve eğitim çalışanları vb.) arasındaki koordinasyon, birlik ve yardımlaşmanın toplumsal güç birliği ve afet sonrası iyileşmedeki etkisi üzerine örnekler verilir (MEB, 2023).

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 2023’te yapılan değişiklikle İnsanlar, Yerler ve Çevreler alanında bulunan afetlere yönelik kazanımlarında (2023-24 değişikliğiyle öğrenme çıktıları) fazladan açıklamalara yer verilmiştir.

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda ise afetler konusuna özel amaçlar kısmında “Ülkemizde afetlerin etkilerinin azaltılması konusunda yapılması gerekenlere ilişkin öngörüle bulunmaları” şeklinde değinilmiştir. Evimiz Dünya öğrenme alanında yakın çevrede yaşanan afetler ve bu afetlerin olası etkilerinin azaltılması üzerinde durulmuştur (MEB, 2024). Aynı programın öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri kısmında afet konusu 4 ve 5. Sınıflarda yer almıştır:

SB.4.2.3. Afetlerin etkilerini azaltma konusunda yapılabileceklerle ilişkin oluşturduğu ürünü paylaşabilme

Kendisine sunulan kaynaklara dayanarak geçmişten günümüze yakın çevresinde gerçekleşen deprem, çığ, heyelan, sel, orman yangınları vb. afetlere yönelik çıkarım yapar.

Yakın çevresinde gerçekleşebilecek deprem, çığ, heyelan, sel, orman yangınları vb. afetlerin etkilerini azaltmak için yapılabilecekleri yansıtan bir ürün oluşturur.

Yakın çevresinde gerçekleşebilecek deprem, çığ, heyelan, sel, orman yangınları vb. afetlerin etkilerini azaltmak için yapılabileceklerle ilişkin oluşturduğu ürünü paylaşır.

SB.5.2.3. Yaşadığı ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik farkındalık etkinlikleri düzenleyebilme

Yaşadığı ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik farkındalık etkinlik planı yapar.

Yaşadığı ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik hazırladığı farkındalık etkinliğini uygular.

Yaşadığı ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik hazırladığı farkındalık etkinliğini değerlendirir.

Sonuç olarak, sosyal bilgiler dersi afet yönetimi bağlamındaki yeterliliği, toplumun afetlere karşı daha bilinçli, hazırlıklı, birlik ve beraberlik içinde olmasına katkıda bulunur. Bu da afetlerin etkilerini azaltmak ve toplumun daha hızlı bir şekilde toparlanmasına olanak sağlayabilir. Bu nedenle, afet yönetimi konusundaki eğitim sosyal bilgiler dersi içinde önemli bir yer tutmalıdır. Açıklamaları yapılan kavramların toplamından; Afet, afet eğitimi, deprem, deprem eğitimi, sosyal bilgiler dersi kavramları birbirini tamamlayan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal bilgiler dersi sayesinde öğretmenler öğrencilere afetler, özellikle de deprem afeti eğitimini vermede önemli bir yere sahiptir. Ülkemiz tarihinde yaşanan depremler başta

Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Malatya, Gaziantep, Diyarbakır olmak üzere birçok ili etkileyen can ve mal kayıplarına neden olan 6 Şubat depremlerinden sonra deprem eğitiminin üzerinde daha çok durulması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

2.7. AFET KAVRAMI

“Eğer bir inşaat ustası bir adama ev yaparsa ve yapılan ev yeterince sağlam olmayıp sahibinin üstüne çökerek ölümüne sebebiyet verirse o vakit inşaat ustasının başı uçurulsun.”

Hammurabi Kanunları MÖ 1760/229. Madde

Şeşen’e (2019) göre afet belirli bir coğrafyada yaşamını sürdüren insanların hayatlarını olumsuz etkileyen doğal veya insan kaynaklı olaylardır. Mandacı’ya (2020) göre de afetler toplumlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara sebep olan, günlük yaşam faaliyetlerini duraksatarak insan topluluklarını olumsuz etkileyen doğal teknolojik ya da insan kökenli olaylardır. Altıntaş’a (2009) göre afetler insan ya da doğa kaynaklı bir tehlikenin toplum üzerine etki etmesi sonucunda insanların fiziksel, sosyal ve ruhsal açıdan etkilenmesi ile ihtiyaç duydukları sağlık hizmetlerine yerel imkânlarla ulaşamaması sonucu toplumun baş etme kapasitesini aşarak dışarıdan yardım almasını gerektiren olaylardır. Yeşildal’a (2020) göre insan nüfusu, altyapı yetersizliği, afetlere karşı hazırlıklı olunmaması ve farkındalık eksikliği doğal afetlerin tahribat boyutunu ciddi oranda etkilemektedir. Keyifli’ye (2021) göre ise yaşanan doğal afetlerin ardından yapılan bakım onarım çalışmaları, maddi olarak büyük bir zararın

ortaya çıkmasına sebep olurken, tarım alanlarının ve sanayi tesislerinin etkilenmesi, üretimin yavaşlamasına ya da tamamen durmasına yol açmaktadır. Diğer yandan zarar gören iş yerleri faaliyetlerinin kesintiye uğraması neticesinde ortaya çıkan istihdam kaybı yerel ekonomileri zayıflatmaktadır. AFAD'ın (2014) tanımına göre afet, insan hayatını, ekonomik sistemi, sosyal dokuyu ve çevreyi olumsuz etkileyerek toplulukların yaşamını önemli ölçüde zorlaştıran, hatta durduran doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olayların bir sonucu olarak ortaya çıkan yıkıcı bir süreçtir. Bu süreçte, etkilenen topluluklar kendi imkanlarıyla baş edemeyecekleri kadar büyük zararlarla karşı karşıya kalırlar.

AFAD'ın (2023) kapsamlı açıklamasına göre afet, toplumun tamamını veya belirli kesimlerini etkileyerek fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara yol açan, günlük yaşamı durduran veya önemli ölçüde aksatan ve toplumun kendi imkanlarıyla baş edemeyeceği

bir durumdur. Bu durum, doğal, teknolojik veya insan kaynaklı bir olayın doğrudan bir sonucu olarak ortaya çıkar. Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO, 2017) tanımına göre ise afet, toplumsal yaşamı ciddi şekilde olumsuz etkileyerek insanların sağlığını tehdit eden ve çoğu zaman can kayıplarına neden olan olaylar olarak tanımlanmaktadır.

Ceren'in (2021) vurguladığı gibi, afetler, beklenmedik bir şekilde ortaya çıkarak geniş çaplı yıkıma yol açan ve genellikle yerel kaynaklarla kontrol altına alınamayan olaylardır. Bu olayların temelinde doğal süreçler olduğu gibi insan faaliyetlerinin de önemli bir etkisi bulunmaktadır. Son yıllarda insan kaynaklı afetlerin sayısında gözle görülür bir artış yaşanmakta olup, bu afetler milyonlarca insanı etkileyerek büyük acılara neden olmaktadır. Afetler sadece can kayıplarına değil, aynı zamanda ekonomik kayıplara da yol açarak ülkelerin kalkınma süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Ne yazık ki, afetleri tamamen önlemek mümkün olmasa da, alınacak önlemlerle etkileri azaltılabilir.

Ergünay'a (1996) göre afet, doğal, insan kaynaklı veya teknolojik nedenlerle ortaya çıkan ve toplumların normal yaşam düzenini bozan, insan faaliyetlerini durduran veya önemli ölçüde aksatan olaylar olarak tanımlanabilir. Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi (UNDHA, 1992) ise afeti, yol açtığı zararların büyüklüğü nedeniyle toplumların kendi imkanlarıyla üstesinden gelemeyeceği bir durum olarak

nitelendirmiştir. Afetler, genellikle ani gelişir, büyük can ve mal kayıplarına neden olur ve uzun süreli etkiler bırakır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, afetlere karşı hazırlıklı olma düzeyinin düşük olması ve müdahale kapasitesinin sınırlı olması, afetlerin yıkıcı etkilerini artırmaktadır (Ceren, 2019).

Yukarıda verilen tanımlardan da anlaşılacağı gibi afet yaşanan bir olayın sonucunda meydana gelen zararın büyüklüğüne göre nitelendirilmektedir. Aldemir'e (2023) göre afetler sonucunda can kayıpları ve yaralanmaların yaşanması, ortaya çıkabilecek zorunlu göç sebebiyle insanların yerinden edilmesi, toplumsal olarak psikolojik etkilerin doğması ve güvenlik, eğitim, sağlık sorunları gibi sosyal açıdan önemli sorunlarla karşı karşıya kalılabilmektedir. Afetlerin zarar ve tahribatları çok yönlü ve farklı boyutlarda olmaktadır. Türkiye'de 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan merkez üssü Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçesi olan depremler, büyük ölçüde kayıp ve yıkıma sebep olmuştur. Etkisi, şiddeti ve etkilenen alan göz önünde bulundurulduğunda Türkiye tarihinin en büyük doğal afetlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, 2023).

Türkiye'nin engebeli arazi yapısı ve farklı iklim bölgelerine sahip olması, Ergünay'ın (2009) da belirttiği gibi, toprak kaymaları, erozyon, sel ve taşkın gibi doğal afet riskini artırmaktadır. AFAD verileri, Türkiye'de en sık yaşanan doğal afetin %45 ile heyelanlar olduğunu göstermektedir. Heyelanları sırasıyla depremler, su baskınları ve kaya düşmeleri takip etmektedir. Ancak, en büyük yıkıma neden olan afet türü, %55'lik bir oranla depremlerdir.

Köseoğlu (2015), Sever (2019) ve Özey ile Ünlü (2020) gibi araştırmacılar, afetleri, oluşum nedenleri ve meydana geliş hızları göz önüne alındığında iki temel başlık altında incelemenin daha doğru olacağını belirtmektedir. Bu başlıklar, doğal afetler ve beşerî afetlerdir. Doğal afetler, insan müdahalesi olmaksızın meydana gelen deprem, heyelan, volkanik patlama gibi olayları; beşerî afetler ise savaş, terör, nükleer kazalar gibi insan faaliyetlerinin doğrudan veya dolaylı olarak neden olduğu olayları kapsamaktadır.

Meydana geliş hızlarına göre afetler incelendiğinde ise “bir anda meydana gelen afetler” ve “belli bir süreç içerisinde gelişen afetler” olarak iki ayrı grup şeklinde karşımıza çıkar. Bir anda meydana gelen afetler, önceden tahmin edilmeyen ve aniden

olup biten (deprem, heyelan, sel, volkanik patlama, ıg, nükleer veya kimyasal kaza, fırtına veya kasırga vb.) afetlerdir. Süreç içerisinde tahmin edilebilen ve etkisi zamanla hissedilen (küresel ısınma, salgın hastalık, açlık, kuraklık, erozyon vb.) afetler ise belli bir süreç içerisinde de gelişen afetler olarak ifade edilmiştir.

Afet, insanların normal yaşamlarını olumsuz etkileyen, büyük çaplı yıkımlara yol açabilen ve genellikle önceden tahmin edilmesi zor olan olaylardır. Bu olaylar, doğal süreçlerin bir sonucu olarak ortaya çıkabileceği gibi, insan faaliyetlerinin de doğrudan veya dolaylı etkisiyle meydana gelebilir. Genel olarak afetler, doğal afetler ve beşerî afetler olmak üzere iki ana başlık altında incelenir. Doğal afetler, deprem, sel, heyelan, volkanik patlamalar gibi doğanın kendiliğinden yarattığı olayları; beşerî afetler ise savaşlar, terör saldırıları, endüstriyel kazalar gibi insan faaliyetlerinin neden olduğu olayları kapsar.

AFAD'a (2021) göre doğal afetler hızlarına göre yavaş ve ani gelişen olmak üzere iki gruba ayrılır. Yavaş gelişen doğal afetler; şiddetli soğuklar, kuraklık ve kıtlıktır. Ani gelişen doğal afetler ise deprem, seller, su taşkınları, toprak kaymaları, kaya düşmeleri, ıg, fırtınalar, hortumlar, volkanlar ve yangınlardır. şimdi afetleri yakından tanıyalım:

2.7.1. Heyelan

AFAD'ın (2021) belirttiği gibi, eğimli bölgelerde sıkça karşılaşılan bu doğal olay, toprak ve kaya gibi gevşek malzemelerin aşırı yağışlar, su baskınları ve yer çekimi kuvvetinin etkisiyle yamaç boyunca yer değiştirmesi olarak tanımlanabilir. İnsanların bu bölgelerde yaptığı dolgu çalışmaları da bu afetin oluşumunu tetikleyebilir. Kısaca heyelanlar aşırı yağışlar sonucu eğimli arazilerin suya doyması ve yerinden eğim yönüne doğru hareket etmesi sonucu toprağın bulunduğu yerden başka bir yere taşınmasıdır. Yerleşim alanına yakın yerlerde gerçekleşen büyük toprak kütlelerini hareket ettiren heyelanlar afete dönüşebilmektedir.

2.7.2. Yanardağ Patlamaları

Yerin i kısmındaki yüksek sıcaklık ve basınç altında erimiş halde bulunan magma adı verilen kayaların, yer kabuğundaki zayıf noktalardan yeryüzüne doğru şiddetli bir şekilde çıkmasıyla oluşan doğal olaylara yanardağ patlaması denir. Bu patlamaların meydana geldiği noktalarda zamanla yanardağlar oluşur. Yanardağ

patlamaları yani volkanlar aktifleştikleri yerlerde geniş alanları etkilemektedir. Etkileri uzun süre kalıcı olabilmektedir.

2.7.3. Meteorolojik (Hava) Afetler

Hava kökenli afetlerdir (AFAD, 2021). Bunlara; şiddetli yağmurlar, dolu, kar, fırtına, hortum ve yıldırım örnek verilebilir.

2.7.4. Sel

AFAD'a (2021) göre sel, belli bir bölgenin tamamının veya bir kısmının belirli bir süre için su altında kalmasına neden olan büyük çaplı su taşkınları olarak tanımlanabilir. Meteoroloji Sözlüğü (2019) ise sel olayını daha detaylı bir şekilde açıklayarak, volkanik faaliyetler, fırtınalar, kar erimeleri, aşırı yağışlar ve sulak alanlardaki su seviyesinin yükselmesi gibi çeşitli nedenlerden kaynaklanan su taşkınlarını kapsayan geniş bir kavram olarak ele almaktadır. Türkiye Bilimler Akademisi (2018) de sel olayının, aşırı yağışlar, kar erimeleri, fırtınalar, baraj göçmeleri ve heyelanlar gibi doğal veya insan kaynaklı faktörlerin bir araya gelmesi sonucu meydana geldiğini belirtmektedir. Bu faktörler, su seviyesinin hızla yükselmesine ve suyun normal akış alanlarının dışına taşmasına neden olarak sel felaketlerine yol açmaktadır. Yanlış yapılaşma ve yerleşim alanı ve uygulanan yanlış devlet politikalarından dolayı seller afete dönüşebilmektedir.

2.7.5. Fırtına

Ani basınç değişmesi sonucunda şiddetli ve hızlı esen rüzgârın bölgeleri etkilemesi olayı olarak tanımlanabilir (AFAD, 2021). Fırtınalar hızları sonucu etkili olduğu yerlerde can ve mal kayıplarına yol açmaktadır.

2.7.6. Çığ

Eski kar tabakası ile yeni kar tabakasının karışması ile bir ses veya herhangi bir canlının müdahalesi ile büyük kar kütlelerinin yerçekiminin etkisiyle yer değiştirmesi veya kayması olayı olarak tanımlanabilir (AFAD, 2021). Yüksek alanlarda biriken karlar ani oluşan bir gürültü veya ses sonucu biriken karı yerinden hareket ettirip çığ oluşumuna neden olmaktadır. Çığlar bazen can ve mal kaybına sebep olabilir.

2.7.7. Kuraklık

Bir bölgede oluşan nem miktarındaki yaşanan dengesizlik ve bu dengesizliğe bağlı meydana gelen yağış azlığı sonucu oluşan doğal afet olarak tanımlanabilir. Uzun vadede meydana gelen bir doğal afettir. Kuraklığın yaşandığı bölgelerde canlı yaşamı olumsuz etkilenmektedir (AFAD, 2021). Uzun süre olumsuz hava koşullarından dolayı yağışların azlığı ve sıcakların etkisiyle bir yerde su sıkıntısının yaşanması ve bunun sonucunda ekonomik faaliyetlerin yapılamaması durumudur. Kuraklığın yaşandığı yerlerde ekonomik sıkıntıların yanında açlık ve kıtlıklara yol açabilir.

2.7.8. Hortum

Silindir şeklinde dönerek oldukça şiddetli hareket eden bir rüzgâr türüdür (AFAD, 2021). Hortum etkili olduğu bölgelerde büyük hasarlara yol açmaktadır.

2.7.9. Orman Yangını

AFAD'ın (2021) belirttiği gibi, orman yangınları, doğal veya insan kaynaklı pek çok faktörün bir araya gelmesi sonucu ortaya çıkan ve orman ekosistemlerine büyük zarar veren yıkıcı olaylardır. Yıldırım düşmeleri, volkanik faaliyetler ve aşırı sıcaklıklar gibi doğal nedenlerin yanı sıra, insanların dikkatsizlikleri sonucu oluşan yangınlar da sıklıkla görülmektedir. Orman yangınları, sadece yerel ekosistemleri değil, aynı zamanda küresel iklimi de etkileyerek kuraklık ve iklim değişikliği gibi daha geniş kapsamlı sorunlara yol açabilmektedir.

2.7.10. Deprem

Dünya üzerinde sıklıkla meydana gelen doğa olaylarının başında depremler gelmektedir. Dünyanın var oluşundan bu yana birçok deprem yaşanmış ve bazı depremlerin şiddetinin büyüklüğünden ötürü etki alanı geniş, neden olduğu can ve mal kayıpları da fazla olmuştur.

Meteoroloji Sözlüğü'ne (2019) göre deprem, yer kabuğunun derinliklerindeki hareketlenmeler veya volkanik faaliyetler sonucu oluşan ve yer yüzeyini sarsan titreşimlerdir. Bu sarsıntılar, yer kabuğunda var olan fay hatlarının kırılmasıyla da tetiklenebilir. Depremlerin merkezi, yeryüzünün 20 ila 700 kilometre derinliğinde yer alabilir. Mandacı'ya (2020) göre ise depremler, yer kabuğunun içsel kuvvetleri nedeniyle oluşan deformasyonların sonucu ortaya çıkan faylanmaların bir ürünüdür.

Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA) Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü'ne (2019) göre deprem, yerkürenin derinliklerinde biriken gerilimin aniden boşalmasıyla oluşan ve yer kabuğunda yayılan enerji dalgalarıdır. Bu enerji dalgaları, yer kabuğunun belirli bölgelerinde ani hareketlere neden olarak sarsıntılar oluşturur. Jeolojik bir afet olan deprem, yer kabuğunun derinliklerinde biriken enerjinin beklenmedik bir anda açığa çıkmasıyla meydana gelen sismik olaylar olarak tanımlanabilir.

Genel olarak depremler oluşumları gereği 4 çeşittir. Birincisi tektonik depremler, ikincisi çöküntü depremleri, üçüncüsü volkanik depremler ve dördüncüsü ise tsunamilerdir (Adayış, 2020:12). İki tektonik levhanın birbirini itmesiyle bir gerginlik oluşur ve bu gerginlik zamanla artar. Levhaları meydana getiren kayaların bu gerginliğe dayanamayarak kırılması sonucunda tektonik depremler meydana gelmektedir. Yer altındaki boşluklar (mağara), kömür ocaklarında galerilerin, tuz ve jipsli arazilerde erime sonucu boşluklar oluşmaktadır. Oluşan bu boşlukların tavan blokunun çökmesi sonucunda çöküntü depremler olmaktadır. Volkanların püskürmesi sonucu yerin derinliklerinde erimiş maddenin yeryüzüne çıkışı sırasındaki fiziksel ve kimyasal olaylar neticesinde oluşan gazların yapmış oldukları patlamalar volkanik depremlerin oluşmasına neden olmaktadır. İlerisoy'a (2022) göre depremler yer kabuğu katmanının da kırılma sonucu ortaya çıkıp titreşim ve sarsıntıların yeryüzüne ulaşmasıyla meydana gelen hem bulunduğu noktayı hem de daha geniş bir alanı etkiler. AFAD (2019) depremi yer kabuğu içindeki kırılmalar nedeniyle ani olarak ortaya çıkan titreşimlerin dalgalar halinde yayılarak geçtikleri ortamları ve yer yüzeyini sarsma olayı olarak tanımlamıştır. AFAD'a (2019) göre deprem insanın hareketsiz kabul ettiği ve güvenle ayağını bastığı toprağın da oynayacağını ve üzerinde bulunan tüm yapıların hasar görüp, can kaybına uğratacak şekilde yıkılabileceklerini gösteren bir doğa olayıdır. Dünya tarihinde yıkıcılığı yüksek olan çeşitli depremler meydana gelmiş ve bu depremlerde çok büyük can ve mal kayıpları yaşanmıştır. İnsanlık tarihi boyunca en fazla can kaybına neden olan bazı depremler şöyledir:

23 Ocak 1556'da kuzeybatı Shaanxi eyaletinde (eski adıyla Şensi) 8.0 büyüklüğündeki depremde 830.000 kişinin hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir (Chen, 2020). Bu sayı depremin tarihteki en fazla can kaybına yol açan deprem olduğunu göstermektedir. Bell (2013) ile Kolbe, Hutson, Trzcinski ve James'e (2010)

göre tarihte en ölümcül depremlerden biri 2010 yılında Haiti’de meydana gelen 7.0 büyüklüğündeki depremdir. Haiti Hükûmeti, depremdeki can kaybı sayısının yaklaşık

316.000 kişi olduğunu belirtmiştir. Ölü sayısının bu kadar artmasının nedenleri arasında ülkenin ekonomik güçsüzlüğü, ön yargılı ticaret politikaları ve dış müdahalelerden kaynaklanan yoksulluk durumu etkili olmuştur. Bu da bir ülkenin ekonomik gelişmişliği ve politikalarının yaşanan kayıplar üzerindeki etkisini göstermektedir. Housner, Lili ve Duxin’a (2002) göre de dünyada en ölümcül üçüncü deprem olarak tarihte yerini alan Tangshan Depremi olarak da bilinen ve 1976 yılında Çin’in Tangshan Bölgesi’nde meydana gelen depremdir. Bu depremde tahmini olarak

250.000 insan hayatını kaybetmiştir. Guidoboni, Bernardini ve Comastri’e (2004) göre de ölümcül depremler arasında yer alan başka bir deprem, 11 Ekim 1138 tarihinde gerçekleşen Halep Depremi’dir. Meydana gelen depremde tahmin edilen ölü sayısı 230.000’dir. Paris, Lavigne ve Wassimer’e (2007) göre ölümcül diğer bir deprem, Hint Okyanusu’nda 26 Aralık 2004 tarihinde meydana gelen, merkez üssü Endonezya’nın Sumatra Adası’nın batı kıyıları olan depremdir. Okyanus altında meydana gelen bu depremin büyüklüğü 9.1 ile 9.3 olarak kaydedilmiştir. Yaklaşık 230.000 kişinin hayatını kaybettiği depremin kendisi dışında oluşturduğu tsunami nedeniyle meydana gelmiştir. Otuz metre yüksekliğe erişen tsunami dalgaları okyanusa kıyısı olan 14 ülkede can kaybının yaşanmasına neden olmuştur. Bu da deprem afetinin başka afetlerin oluşumunu tetiklediğini göstermektedir. Burada verilen bilgilerden yola çıkarak deprem

afetinin yıkıcılık, etkilediği alan, uğrattığı can ve mal kayıpları açısından diğer bütün afetlerden daha etkili olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Yolcu ve Bekler’e (2020) göre dünyada örnekleri verilen depremler gibi Türkiye’de tarih boyunca farklı büyüklükteki depremlere maruz kalmış bunun sonucunda çok sayıda can ve mal kaybı yaşanmış büyük oranda sosyal, psikolojik ve ekonomik etkileri olmuştur. Şenol’a (2020) göre Türkiye’de 1900 ile 2020 yıllarını kapsayan 120 yıllık süreçte 200 büyük ve yıkıcı deprem meydana gelmiştir. Bu süreçte yaklaşık 95.000 can kaybı yaşanmış ve 600.000’e yakın binada ağır hasar meydana gelmiştir. Bu depremlerden en yıkıcı olanları 1939 yılında Erzincan, 1999 yılında Kocaeli’nin Gölcük ilçesinde gerçekleşen Marmara Depremi’dir. Bunlar dışında büyük

can ve mal kaybına sebep olan Van, İzmir ve Kahramanmaraş merkezli depremleri örnek olarak verebiliriz.

Adayış'a (2020) göre Türkiye topraklarının %96'sı deprem tehlikesi ile karşı karşıyadır. Nüfusunun %98'i deprem riski altında yaşamaktadır. Yine sanayi şehirlerinin %98'i deprem riski altında bulunmaktadır. Yukarıda verilen örneklerden yola çıkarak ülkemizin konumu itibarıyla önemli fay hatlarının olduğu bir kara parçası üzerinde bulunduğunu söyleyebiliriz. Bu fay hatları üzerinde belli zamanlarda meydana gelen depremlerde ciddi boyutta can ve mal kayıpları yaşanmış ve yaşanmaktadır. Bu yüzden depremler bütün dünyada olduğu gibi Türkiye için de büyük tehdit teşkil etmektedir. Türkiye'nin büyük bölümünün deprem bölgesi olması ülkemizin ve halkımızın deprem afetinin tehditti altında olması nedeni ile Türkiye'de deprem eğitimine yönelik daha ciddi tedbirler alınması gerekmektedir. Ceren'e (2021) göre dünya genelinde her yıl binlerce deprem meydana geldiğinden ve büyük bir etki ortaya çıkardığından afetler arasında depremler elbette ayrı bir yer edinmiştir. Her ne kadar bu depremlerin büyük çoğunluğu insanlar tarafından hissedilmese de bazılarının etkileri gözle görülür bir şekilde olmakta ve afete dönüşebilmektedir. Bu sarsıntıların şiddetine bağlı olarak oluşan can ve mal kayıplarına göre deprem olayı afet olarak nitelendirilmektedir.

Depremler kentlerin plansızlığı ve afetlere karşı hazırlıksız ve dirençsiz yapıları ile bir araya geldiğinde afetlerin şiddeti çok daha etkili hissedilmektedir. İbrahim ve Efe'ye (2023) göre kentlerin yaşanan depremlere karşı dirençsiz olmasında ulaşım, iletişim, altyapı ve ekonomi gibi birçok bileşenin afete müdahalede yetersiz kalmış olması önemli unsurlardandır. Bu bileşenlerin önemini 6 Şubat Maraş depremlerinde yaşanan büyük yıkımlarla birlikte tekrar gözler önüne serilmişti. Yaşanan depremlerle sonucunda; sosyal, psikolojik, ekonomik ve çevresel sorunlardan sadece kentte yaşayanlar değil, kentte yaşayanlar ile bütün ülke etkilenmektedir. İnsanların kendilerini ve sevdiklerini depremin yıkıcı etkilerinden koruyabilmesi için deprem afeti ile ilgili bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Bunun içinde deprem eğitiminin verilmesi ve alınması zorunlu bir hâl almaktadır.

Deprem eğitimi, yer kabuğunun yapısından başlayarak, depremi ve depremin oluşum mekanizmasını tanımlayan, deprem sonucunda oluşabilecek zararlar ile bu

zararlardan korunma yollarını öğretimini konu alan bir eğitim sürecidir (Âdem, 2005:171).” Bu eğitimin bireylerin öğrenme düzeylerine uygun olarak yaş seviyeleri de göz önünde bulundurularak verilmesi gerekmektedir.

2.8. AFET EĞİTİMİ

Afet eğitimi noktasında bireylerin eğitilmesini öngören pek çok kaynak bulunmaktadır. Preston (2012) ile Karakuş ve Öger (2017) gibi araştırmacılar, afet eğitiminin sadece okul duvarları içinde kalmaması gerektiğini, aksine toplumun tüm kesimlerini kapsayan kapsamlı bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Turan ve Kartal (2012) ise afet kültürü ve bilincinin geliştirilmesi için bireylerin afetler hakkında doğru ve yeterli bilgiye sahip olmasının önemini belirtmektedirler. Bu bağlamda, afet eğitimi, bireylere afetlere karşı hazırlıklı olma, riskleri azaltma ve acil durumlarda doğru davranışlar sergileme becerilerini kazandırmayı hedeflemelidir.

Şulek ve Aktın (2023) tarafından yapılan çalışmada, afet eğitimlerinin bireylere afetlerle başa çıkma konusunda kapsamlı bir hazırlık sağlaması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu eğitimler, sadece teorik bilgileri aktarmakla kalmamalı, aynı zamanda pratik uygulamalar yoluyla bireylerin afet durumlarında doğru davranışlar sergilemelerini sağlamalıdır. Eğitim sürecinde hem eğitim verenlerin hem de eğitim alanların aktif bir rol alması ve karşılıklı beklentilerin karşılanması önemlidir. Afetlerin bireysel ve toplumsal hayatı olumsuz etkilemesi, Özgen, Ünalı ve Bindak (2011) tarafından vurgulandığı gibi, eğitim sisteminin afet bilinci konusunda yetersiz

kalmasından kaynaklanmaktadır. Doğal ve beşerî afetlere karşı alınacak önlemler ve uygulanacak davranışlar, afet eğitimi ile bireylere sistematik olarak kazandırılmalıdır. Sözcü'nün (2019) de belirttiği gibi, doğal afetlerin yol açtığı zararların büyüklüğü, toplumun afet bilinci ve hazırlık düzeyiyle doğru orantılıdır.

Dünya’da meydana gelen doğal afetler sonrasında yaşanan ölümlerin çoğunlukla eğitim düzeyi düşük olan, geri kalmış ülkelerde olması doğal afetlere karşı iyi eğitilmiş birey yetiştirmenin önemine ortaya koymaktadır. Bernhardsdottir, Musacchio, Ferreira ve Falsaperla’a (2016) göre afetlerden, özellikle de deprem afetinden koruna bilmek için afet yönetimi, afet eğitimi ve depreme yönelik eğitimler toplumsal yarar için önemli bir yere sahiptir. İnsanlık tarihi boyunca birçok afet yaşanmış, bu felaketler binlerce can ve

mal kaybına yol açmıştır. Bu tür durumların yaşandığı dönemde bireyler ve toplumlar afete ilişkin kayıpların önlenmesi için alınan tedbirler, arama-kurtarma, yardım faaliyetleri gibi birçok konudaki belirsizliklerin ortadan kalkması adına bilgiye ihtiyaç duymaktadır (Kartal ve Dağ, 2021: 252).”

Afet yönetimi kısaca doğal ve insan kaynaklı afetler, olay veya kriz durumları gibi acil durumlarla başa çıkabilme ve toplumun afetlerden etkilenen kesimlerine yardım etme süreci diyebiliriz. Yaklaşan tehlike hakkında gerekli bilgi ve becerileri öğretme, bilgiye ve kaynaklara ulaşmayı kolaylaştırma ve risk algısını tahmin etmenin yanında, toplumun afetlerle başa çıkabilmesini sağlamaktadır. Başka bir deyişle afet eğitimi; bireylerin, toplumların ve kurumların doğal afetler veya insan kaynaklı olay ve durumlara karşı hazırlıklı olmalarını sağlamak maksadıyla verilen eğitimlerdir. Afetlerin etkilerini azaltmak, hayat kurtarmak, mal kayıplarını en aza indirmek ve toplumların daha dirençli hale gelmesini sağlamak için afet eğitimi önemli bir yere sahiptir.

Meerow ve Newell’e (2019) göre direnç ifadesi, sürdürülebilirlik, uyum ve kırılganlık gibi çeşitli bileşenlerle bir arada kullanılmaktadır. Faupel ve Styles’e (1993) göre afet eğitimleri doğal afetlerin olası etkilerine karşı bilişsel farkındalığı artırarak, hangi önlemlerin afetlerin etkilerini azaltabileceği konusunda öğrencilerin bilinçlenmesini sağladığını ifade etmişlerdir. Afet eğitimlerinin felaketlerin etkilerini en aza indirmek ve hayat kurtarmak için çok önemli olduğu, bu eğitimlerin kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve yerel topluluklar tarafından sağlanabildiği, genellikle afet yönetimi planlarının bir parçası olarak uygulandığı, afet eğitiminin afet bilinci, afet hazırlığı, tepki becerileri, afet sonrası iyileşme gibi alanları kapsadığı

belirtilmiştir. Afet eğitimi; Bilinçlendirme, hazırlık, kurtarma ve ilk yardım, toplum katılımı, okullar ve iş yerleri için eğitim ve afet tatbikatları gibi unsurlardan oluşmaktadır.

Karaca ve Faruk (2022) tarafından yapılan değerlendirmeye göre, dünya genelinde afet yönetimi anlayışı, daha bilimsel ve etkin yöntemlere yönelmiştir. Afetlerin önlenmesi ve etkilerinin azaltılması için risk değerlendirme ve yönetimi konularına daha fazla önem verilmektedir. Ülkemizde de bu küresel trend doğrultusunda, afetlere karşı daha dirençli bir yapı oluşturmak amacıyla önemli adımlar atılmaktadır. Afet öncesi

hazırlık, afet sırasında müdahale ve afet sonrası iyileştirme süreçlerinin tümünde bilimsel yöntemler ve teknolojiler kullanılmaktadır.

Sosyal bilgiler dersinde afet eğitimi, öğrencilerin yaşayabilecekleri farklı afet türlerini tanımalarını, bu afetlerin nedenlerini ve sonuçlarını anlamalarını sağlamalıdır. Bunun yanı sıra, afet öncesi, sırasında ve sonrasında yapılması, simülasyon gibi etkinliklerle deneyimlemeleri ve afet bilincini artıracak projeler geliştirmeleri teşvik edilmelidir. Ayrıca, afetlerin toplumsal etkilerini ve dayanışmanın önemini vurgulayan tartışma ve değerlendirme etkinlikleriyle dersler zenginleştirilebilir.

Dünyada verilen afet eğitimlerine genel olarak bakıldığında bireylerin ve toplumların afetlere karşı farkındalık ve dirençlerinin artırılması, meydana gelebilecek olan afetlere hazırlık yapılması ve afet sonrasında iyileşme çalışmalarının etkinliğini artırılmaya yönelik çalışmaların yapılması amaç olarak görülmektedir. Afet eğitimlerinin sorumlu kurum ve kuruluşlar tarafından toplumun her kesimine verilmesi önem arz etmektedir. Böylece toplumdaki bütün bireyler afet öncesinde, anında ve sonrasında kendilerini afete karşı nasıl korumaları gerektiğini öğrenmiş olacaktır.

2.9. SOSYAL BİLGİLER VE EĞİTİMİ

Kendi geleceğimizi, güvenliğimizi ve çocuklarımızın geleceği ve güvenliği için afetlerden korunma yollarını öğrenmek durumundayız. Bunun içinde afet eğitimi almak zorunluluk hâline gelmektedir. Afet eğitimi almanın yolu da eğitim kurumlarından geçmektedir. Okullarda verilen afet eğitimleri sosyal bilgiler dersi aracılığıyla verilmektedir. Bu açıdan bakıldığında sosyal bilgiler dersi afet eğitimi açısından önem arz etmektedir. Bununla birlikte günümüzde afet eğitiminde ders kitapları, tatbikatlar, akıllı tahtalar, internet, farkındalık aşılama broşür ve kitapçıklar, hikâye gibi edebi türler, oyunlar, yazı yazma ve resim çizme yarışmaları, drama, internet videoları, vb. işe koşulabilir (Değirmenci, Kuzey ve Yetişensoy 2019:35). Değirmenci, Kuzey ve Yetişensoy'a (2019) göre bireylere küçük yaşlardan itibaren kazandırılması gereken duyuşsal kazanımlardan birisi de afet bilincidir. Bu bilinci kazandırmanın farklı yolları olabileceği gibi en önemli ve etkili yollardan birisi de eğitim-öğretimin vazgeçilmez materyallerinden birisi olan ders kitaplarıdır.

Önal, Kaya ve Kılıç'a (2019) göre Türkiye'nin doğal afet bakımından risk bölgesinde olduğu düşünülecek olursa doğal afetler konusunun temel eğitim ders

kitaplarındaki öğretimini doğru ve kavram yanlışlıklarına mahal vermeden açıklamalarının yapılması son derece önemlidir. Kaynaklardan afetlere dair bilgiler titizlikle seçilip aktarılmalıdır.

Değirmenci, Kuzey ve Yetişensoy (2019) tarafından yapılan bir çalışmada, ilkokul sosyal bilgiler ders kitaplarındaki "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanında yer alan "Doğal Afetlere Hazırlıklı Olalım" ünitesindeki metinler incelenmiştir. Bu çalışmada, doğal afetlerin genel olarak "yeryüzünde veya gökyüzünde meydana gelen, canlılara zarar veren doğa olayları" şeklinde tanımlandığı ve ülkemizde sıkça görülen deprem, fırtına, çığ, heyelan, sel, dolu ve don gibi afet türlerine örnekler verildiği tespit edilmiştir. Bu sayede, öğrencilerde doğal afetler konusunda temel bir farkındalık oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir (MEB, 2018).

Afet Bilinci ve Eğitime yönelik 5. sınıf ders kitabı (MEB, 2018) incelendiğinde, afetlere ilişkin görsel ve ifadelerin "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı içerisinde "Afetler ve Çevre Sorunları" ile "Doğal Afetlerin Yaşamımıza Etkisi" konu alanları içerisinde yer aldığı tespit edilmiştir. İlgili konu alanlarında afetin tanımı yapılarak deprem, sel, çığ, heyelan, orman yangını, erozyon ve küresel ısınmanın yanında toprak, hava ve su kirliliğine yer verildiği görülmüştür (Değirmenci, Kuzey ve Yetişensoy 2019:38)."

Değirmenci, Kuzey ve Yetişensoy'a (2019) göre Afet Bilinci ve Eğitime yönelik

7. sınıf ders kitabı (MEB, 2018) incelendiğinde, afetlere ilişkin görsellere ve ifadelere sınırlı olsa "Küresel Bağlantılar" öğrenme alanında yer verildiği tespit edilmiştir. İlgili konu alanında küresel ısınma, iklim değişikliği, sel, çığ, kuraklık, hortum ve deprem gibi bazı afetlerin tanımları, özellikleri ve etkilerine yer verilmiştir.

Öcal ve arkadaşlarının (2015) belirttiği gibi, sosyal bilgiler dersi, bireylerin topluma duyarlı, eleştirel düşünen ve geleceğe yönelik sorumluluk alabilen vatandaşlar

olarak yetişmesini hedeflemektedir. Bu amaçla, derslerde tarihsel süreçlerden güncel olaylara, insan-çevre etkileşiminden sosyal sorunlara kadar geniş bir yelpazede konular işlenmektedir. Özellikle afetler gibi toplumsal yaşamı derinden etkileyen konular, sosyal bilgiler derslerinde önemli bir yer tutmaktadır. Yakar ve Erdoğan (2015), sosyal bilgilerin geliştirdiği eleştirel düşünme ve medya okuryazarlığı

becerilerinin, bireylerin afetler konusunda doğru bilgiye ulaşmalarını ve yanlış bilgilere karşı korunmalarını sağladığını vurgulamaktadır.

Genel olarak sosyal bilgiler dersine afet eğitimi konusunda büyük sorumluluklar yüklenmiştir. Burada sosyal bilgiler programcıları ve eğitimcilerinin bu sorumluluğun bilincinde olarak görevlerini toplumun ve ülkelerinin yararına yönelik yerine getirmeleri gerekmektedir.

2.10. YURT İÇİ VE YURT DIŞINDA YAPILAN İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Afet ve deprem afeti eğitimi, toplumların afetlere karşı hazırlıklı olmasını sağlamak için son derece önemlidir. Afet ve deprem afetine yönelik yapılan çalışmaların önemi, toplumların afetlerle başa çıkma kapasitelerini artırarak zararları en aza indirmeye ve insan hayatını korumaya yöneliktir. Bu çalışmaların önemli bazı yönleri şu şekildedir:

Farkındalık oluşturmak, zararları azaltmak, hayat kurtarmak, toplum dayanışmasını güçlendirmek, acil durum hazırlıklarını artırmak, sorunların hafifletilmesi sağlamak, afet bilinci, risk azaltma ve hazırlık, erken uyarı sistemleri, toplum bilinci ve eğitimin artırmak, kriz yönetimi ve koordinasyon, sosyal dayanışma ve destek, afet sonrası rehabilitasyon hizmetleri sunmak. Risk azaltma ve hazırlık, erken uyarı sistemleri, sosyal dayanışma ve destek, yeni ve uygulanabilir politikalar geliştirmek.

Bu çalışmaların tümü, afetlerin etkilerini azaltmak, toplumların direncini artırmak ve afetlerle başa çıkma yeteneklerini güçlendirmek için önemlidir. Dolayısıyla hem hükümetlerin hem de sivil toplumun bu alandaki çabaları hayati önem taşımaktadır. Bu tür çalışmalar sürekli olarak desteklenmelidir. Afet ve deprem eğitimine yönelik yapılan bazı çalışmalar aşağıda verilmiştir:

Izrak (2018) tarafından yapılan “Eğitim, Afet Eğitimi ve Afete Dirençli Toplum” adlı çalışmada afet eğitimlerinin afetlere dirençli toplum oluşturulmasında büyük önemi ortaya çıkmıştır. Bu çalışmaya göre afet eğitimleri ile insanların afetler hakkındaki bilgi düzeyleri, farkındalıkları ve ilgileri artırılır. Afet eğitimi alan insanlar afetlere daha iyi ve daha fazla hazırlanırlar ve afetlerden daha iyi korunurlar. Kırıkkaya, Ünver ve Çakın (2011) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin afet eğitimi ile ilgili

programı önemli buldukları ancak aynı oranda gerçekleştiremedikleri sonucuna ulaşmıştır.

Çelik ve Gündoğdu (2022) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlerin afet bilinci ve duyarlılık düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonuçları, öğretmenlerin afetlerin ciddiyetini kavradıklarını ve önlemlerin önemini fark ettiklerini göstermektedir. Ancak, bu farkındalık, günlük yaşamlarında yeterli düzeyde önlem almalarına yansımamıştır. Öğretmenler, afetlere karşı daha hazırlıklı olmak istediklerini belirtmelerine rağmen, kendilerini bu konuda yetersiz hissetmektedirler.

Koçak (2019) tarafından yürütülen araştırma, afetlerin ilk kritik günlerinde yerel halkın önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Çalışmaya göre, afet sonrası ilk 24-48 saat içinde, yerel halkın basit arama kurtarma teknikleri ve ilk yardım bilgileri sayesinde birçok insanın hayatı kurtarılabilir. Bu durum, acil durum bilinci ve hazırlıklı olmanın, afetlerin olumsuz etkilerini azaltmada ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Acil durum planlarının titizlikle hazırlanması ve tüm paydaşların iş birliği içinde hareket etmesi, afetlere karşı daha dirençli bir toplum olmamızı sağlayacaktır.

Boğazpınar Gün (2017) afetle ilgili verilen eğitimlerde sorunlar ve yetersizlikler bulunduğunu ifade etmektedir. Bu eğitimlerle katılımcıların beklentilerinin örtüşmediği, eğitim programının içeriğinin yetersiz olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Başibüyük ve Pala (2023) tarafından yürütülen çalışmada ise afet eğitimi içeren kazanımlarda genel olarak sınıf seviyeleri yükseldikçe bilişsel alanın daha üst basamaklara yer verildiği ifade edilmiştir.

Bulu (2023) tarafından yapılan “Sınıf Öğretmenlerinin Afet Bilinci Algı Düzeylerinin Belirlenmesi” adlı bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin afet bilinci algı düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. “Afete hazır Türkiye” hedefinde, okul temelli afet eğitimi, afet eğitim yılı, afet tatbikat yılı gibi gelişmeler sınıf öğretmenlerinin afet bilinci algılarını olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Zengin (2021) tarafından yürütülen “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Doğal Afetlere Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi” adlı çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afetler ile ilgili aldıkları eğitim, doğal afet bilincinin bireylere aktarılması ve müfredatta doğal afet kavramının yer edinmesine ilişkin olumlu ve

olumsuz görüşler ortaya çıkmıştır. Katılımcıların konuyla ilgili genel görüşleri negatif yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çelik (2020) yaptığı araştırmada öğretmenlerin doğal afetlere karşı yeterli önlem almadıklarını, bilgi düzeylerini yetersiz gördüklerini, afetle ilgili üniversitede ders almadıklarını bulgulamıştır. Bunun yanında öğretmenler programda afet eğitimi ile ilgili konuların ve kazanımların yeterli olmadığını belirtmişlerdir.

Koç, Şeker, Evcı ve Doğan (2020) tarafından yürütülen “Afet Eğitimi Konulu Araştırmaların İçerik Analizi Yöntemiyle Değerlendirilmesi” adlı çalışmada, konularına göre ele alınan akademik çalışmaların ağırlıklı olarak, afetlere yönelik bilgi düzeyini ve görüşleri belirleme, afetlerin programa yansımaları saptama ve afet eğitiminin önemine vurgu yapma eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Konur, Vekil, Şeyhoğlu, Tekbıyık ve Kartal (2023) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin afet eğitimiyle ilgili nitelikli etkinlik içeriklerinin olmamasını, buna bağlı olarak da hem kendileri ve öğrencilerinin nitelikli eğitim alamamalarını yaşanan en önemli sorunlar olarak ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

İnal, Kaya ve Altıntaş (2018) tarafından yapılan “Türkiye’de Örgün Eğitimin Afet Eğitimi Yeterliliği Açısından İncelenmesi” adlı çalışma sonucuna göre Türkiye’nin ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde gerçekleştirilen eğitim müfredatının UNISDR (Birleşmiş Milletler Afetlerin Azaltılması Uluslararası Stratejisi) tarafından gelişmekte olan ülkeler için beklenen eğitim müfredatı açısından yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır.

Karakuş ve Önger (2017) tarafından yapılan “8. Sınıf Öğrencilerinin Doğal Afet ve Afet Eğitimi Kavramını Anlama Düzeyleri” adlı çalışmada ulaşılan, öğrencilerin afet deyince ilk olarak deprem afetine, en az tsunami afetine yer verildiği bulgulardan anlaşılmıştır. Dolayısıyla çevre şartlarının sonucu etkilediği ortaya çıkmıştır.

Yıldız (2023) tarafından yapılan “6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Öncesi ve Sonrası Toplanma Alanlarının Coğrafi Analizi ve Deprem Park Önerisi:

Antakya ve Çevresi” adlı çalışmaya göre Antakya’nın tarihi sit alanı ve çarşı içerisinde noktalar belirlenerek, deprem bilincini canlı tutmak adına deprem açık hava

müzesi konulmalıdır. Bu çalışmada koruma altına alınan tarihî sit alanı içerisinde çok katlılıktan kaçınarak restorasyonlar yapılması gerekliliği sonucu ortaya çıkmıştır.

Gezer ve Şahin (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deprem bilinci ve hazırlık düzeyleri üzerine önemli bulgular sunmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının büyük bir kısmı, lisans eğitimleri boyunca doğal afet yönetimi konusunda yeterli bir eğitim almamaktadır. Bu durum, öğretmen adaylarının deprem konusunda bilgi eksiklikleri olduğunu göstermektedir. Öte yandan, öğretmen adaylarının çoğunluğu, daha önce deprem tatbikatlarına katılmış ve depremi bilimsel olarak tanımlayabilmektedir. Ancak, deprem çantası hazırlama gibi pratik konularda önemli eksiklikleri bulunmaktadır.

Doğan ve Koç (2017) tarafından yürütülen araştırmada, sosyal bilgiler dersinde deprem konusunun dijital oyunlarla öğretiminin geleneksel yöntemlere göre daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Deney grubunda yer alan öğrencilere dijital oyunlar aracılığıyla deprem konusu işlenirken, kontrol grubunda geleneksel öğretim yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda, deney grubundaki öğrencilerin akademik başarılarının kontrol grubundaki öğrencilere göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, dijital oyunların öğrenme süreçlerine olumlu katkıları olduğunu ve özellikle soyut kavramların öğrenilmesinde etkili bir araç olduğunu göstermektedir.

Aydın (2010) tarafından yapılan çalışmada, ilkokul sekizinci sınıf öğrencilerinin deprem kavramını nasıl algıladıkları incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrenciler depremi genellikle doğal bir afet olarak tanımlamaktadır. Ancak, bu tanımlama oldukça genel kalmakta ve depremin bilimsel nedenleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir. Öğrencilerin bir kısmı depremi sadece binaların yıkılması ve can kayıplarıyla ilişkilendirirken, bir kısmı da depremin önlenabilir bir doğal afet olduğunu düşünmektedir. Araştırmada en yaygın olarak kullanılan tanımlar arasında, depremin yerin sallanması, yerkabuğunun hareketleri ve levha hareketleri sonucu oluşan enerji boşalması olduğu belirtilmiştir.

Korkmaz (2023) okullarda verilen deprem eğitiminin çocukların bilgi seviyesine göre düşük olduğu, dünya ülkelerinin afetlerle ilgili eğitimlerini incelemenin iyi bir deprem eğitimi programının oluşturulması için gerekli olduğu sonucuna varmıştır.

Çoban, Sözbilir ve Göktaş (2017) tarafından yapılan “Deprem Deneyimini Yaşamış Kişilerin Deprem Öncesi Hazırlık Algılarının Belirlenmesi: Bir Durum Çalışması” adlı araştırmada, katılımcıların çeşitli deprem deneyimlerini yaşamış olmalarına rağmen muhtemel bir deprem öncesi, anı ve sonrasına yönelik yeterli bilgi sahibi olmadıkları, herhangi bir önlem almadıkları, depremlerle ilgili yeterince eğitim verilmediğini ve yaşamış oldukları deprem deneyimleriyle ilgili zorlukların zamana bağlı olarak kaybolduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yalman ve Yalman (2019) tarafından yapılan “Deprem Eğitiminin İstanbul’da Ortaöğretim Öğrencilerinin Deprem Bilincinin Arttırılmasına Etkisi” adlı çalışmada, deprem bilinci eğitimi sonrasında öğrencilerin hazır bulunuşlulukları can ve mal kaybını en aza indirmek için gerek duyacakları deprem bilincini sağlamada olumlu etki oluşturduğu belirlenmiştir.

Demirkaya (2017) tarafından yapılan “İlköğretim 5, 6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Depreme Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi” adlı çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin depreme yönelik tutumları cinsiyete ve sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Öğrencilerin depreme yönelik tutum puanları arasında yaşları ve yaşadıkları köy bakımından anlamlı bir fark bulunmamaktadır sonucu ortaya çıkmıştır.

Darga (2023) tarafından yapılan araştırmada, 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinin çocukları ve aileleri üzerindeki derin etkileri incelenmiştir. Deprem sonrası, hem çocuklar hem de ebeveynler travmatik deneyimler yaşamış, yıkımın ve kaotik durumların tanığı olmuşlardır. Ebeveynlerin yaşadığı panik, ağlama, çığlık atma gibi duygusal tepkiler, çocuklarda da benzer tepkilere neden olmuştur. Medyadaki deprem haberleri ve görüntüler, çocukların travmatik deneyimlerini daha da derinleştirmiştir. Deprem sonrasında çocuklarda gözlenen en belirgin duygusal ve davranışsal değişimler arasında deprem korkusu, ölüm korkusu, evden ayrılma korkusu, uyku sorunları, öfke patlamaları ve sosyal ilişkilerde zorluk yaşama yer almaktadır.

Değirmenci, Kuzey ve Yetişensoy (2019) tarafından yapılan çalışmada, sosyal bilgiler ders kitaplarındaki afet bilinci ve eğitimi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, afetlerle ilgili içerikler çoğunlukla 4, 5 ve 6. sınıflarda "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanında yer alırken, 7. sınıfta ise "Küresel Bağlantılar" öğrenme

alanı içerisinde ele alınmaktadır. Ders kitaplarında, Türkiye ve dünya genelinde sıkça karşılaşılan afet türlerine yer verilmekle birlikte, deprem konusuna diğer afetlere göre daha fazla ağırlık verildiği görülmüştür.

Karakuş (2014) tarafından yapılan Depremi Yaşamış ve Yaşamamış Öğrencilerin Deprem Algılarının, Metafor Analizi ile İncelenmesi adlı çalışmada elde edilen sonuca göre; Depremi yaşayan öğrenciler depremle ilgili çok sayıda “kıyamet günü”, “ölüm”, “Azrail” benzetmesi yapmışlardır. Depremi yaşamamış öğrenciler daha çok “doğa olayı” ve “sağlıksız yaşam” kategorilerine ait metaforlar ürettikleri sonucuna varılmıştır.

Aksoy (2013) tarafından yürütülen “Depremi Yaşamış Olan 9. Sınıf Öğrencilerinin “Deprem” Kavramına Yönelik Algılarının Nitel Açıdan İncelenmesi” adlı çalışmada, deprem kavramını 9. sınıf öğrencilerinin %5.04’ü kıyamet günü,

%4.32’si korku, %3.60’ı canavar ve beşik, %2.88’i ölüm ve felaket olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır. Afet eğitime yönelik yapılan çalışmalarda ulaşılan sonuçlara bakıldığında afetler konusunda verilen eğitimlerin ve buna yönelik hazırlanan programların afet özellikle de deprem afeti eğitimi açısından yetersiz kaldığı ifade edilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Altunışık (2010), nitel araştırmayı, farklı bilim dallarından yararlanan bütüncül bir perspektifle, araştırma problemini yorumlayıcı bir lensle inceleyen bir yaklaşım olarak tanımlar. Bu yöntemde, incelenen olgu veya olaylar kendi doğal ortamlarında ve katılımcıların deneyimleri üzerinden anlaşılmaya çalışılır.

Özdemir (2010), nitel araştırmayı insanın kendi varoluşunu ve yarattığı sosyal yapıları daha iyi anlamak için kullandığı bir bilgi üretim süreci olarak tanımlarken; Karataş (2015) ise nitel araştırmanın, incelenen olguya dair derinlemesine bir anlayışa ulaşmak için kullanılan keşfedici bir yaklaşım olduğunu vurgular. Nitel araştırmacı, bir kâşif gibi, yeni sorular sorarak gerçeği ortaya çıkarmaya çalışırken, aynı zamanda katılımcıların deneyimlerine ve bakış açılarına büyük önem verir.

Yukarıda verilen nitel araştırma yöntemine ait bilgiler dikkate alınarak bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

3.2. ARAŞTIRMA DESENİ

Cohen ve Manion'a (1994) göre görüşme, araştırmacı ile araştırmanın katılımcısı arasında gerçekleşen, önceden belirlenmiş bir amaç doğrultusunda yürütülen sözlü bir etkileşimdir. Patton (1987) ise görüşmeyi, araştırmacının bireyin iç dünyasına ulaşmak ve onun deneyimlerini anlamak için kullandığı bir araç olarak tanımlar.

Kvale (1996), görüşme sürecini bir metaforla açıklayarak, araştırmacıyı bir madenciye benzetmiştir. Araştırmacı, tıpkı bir madencinin yerin derinliklerindeki cevherleri ortaya çıkarmak için yaptığı gibi, görüşme yoluyla katılımcıların iç dünyasındaki bilgi ve deneyimleri gün yüzüne çıkarmaya çalışır.

McCracken'a (1988) göre görüşme, katılımcılara kendi deneyimlerini ve düşüncelerini doğrudan aktarma imkânı sunan, etkileşimli bir iletişim sürecidir. Bu

sayede araştırmacı, katılımcıların iç dünyasına derinlemesine inerek, onların bakış açılarını, duygularını ve yaşam deneyimlerini bizzat onlardan öğrenme fırsatı bulur. Görüşmeler genellikle yüz yüze gerçekleştirilerek, daha samimi ve etkili bir iletişim ortamı sağlanır.

3.3. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın hedef evreni, 2023-2024 Eğitim Öğretim Yılında eğitim veren Türkiye’deki sosyal bilgiler öğretmenleri, ulaşılabilir evreni ise 2023-2024 Eğitim Öğretim Yılında Adıyaman il merkezinde çalışmakta olan sosyal bilgiler öğretmenleridir. Örneklem; kolay ulaşılabilir olmasından dolayı seçkisi olmayan, amaçlı örneklemelerden uygun durum örneklemesine göre seçilmiştir. Tablo 1’de görüldüğü gibi bu şekilde sekiz sosyal bilgiler öğretmeni araştırmaya dâhil edilmiştir.

Tablo 3.1. Çalışma Grubuna ait öğretmen bilgileri

Katılımcılar	Branş	Görev süresi	Yaş	Cinsiyet
K. XM	Sosyal bilgiler öğretmeni	16	42	Kadın
K.XE	Sosyal bilgiler öğretmeni	27	51	Erkek
K.XMH	Sosyal bilgiler öğretmeni	27	52	Erkek
K.XA	Sosyal bilgiler öğretmeni	26	51	Erkek
K.XS	Sosyal bilgiler öğretmeni	17	45	Kadın
K.XMP	Sosyal bilgiler öğretmeni	18	43	Erkek
K.XŞ	Sosyal bilgiler öğretmeni	24	47	Kadın
K.Xİ	Sosyal bilgiler öğretmeni	20	44	Erkek

Araştırmaya katılan öğretmenler isimlerinin ilk harfleri alınarak Katılımcı XM- XE- XMH- XA- XS- XMP- XŞ ve Xİ olarak kodlanmıştır.

3.4. VERİ TOPLANMA ARACI

Veriler görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini arttırmak amacıyla iki sosyal bilgiler öğretmeni, Türkçe dilbilgisi için bir Türkçe öğretmeninden yardım alınmıştır. Ayrıca araştırmanın amacı doğrultusunda iki akademisyenin görüşleri alınmıştır. İki sosyal

bilgiler öğretmeni ile ön görüşme yapılmış ve gerekli düzenlemeler yapıp görüşme formuna son hâli verilmiştir. Görüşme formunda kişisel bilgiler ve on soru (Ek 3) yer almıştır.

Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle sosyal bilgiler öğretmenlerinden bireysel görüşmeler aracılığıyla bir defada toplanmıştır. Görüşmeler daha önce belirlenen gün ve saatte araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış sorular aracılığıyla ses kaydı tutularak gerçekleştirilmiştir.

3.5. VERİLERİN ANALİZİ

Adıyaman ilindeki devlet okullarının ortaokul kademesinde çalışan sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan sosyal bilgiler dersinde verilen deprem eğitiminin yeterliliği hakkındaki görüşmelerde öncelikle ses kayıtları alınmıştır. Ardından ses kayıtları metne dökülerek görüşmeler tema ve kategorilere ayrılmıştır. Kategorilerin kaç defa kullanıldığı bulunarak toplam frekanslar ortaya konmuştur. Kategorilerin frekansları ve yüzdeleri bulunmuştur. Tema ve kategorilere ayrılan görüşme metinleri Excel uygulaması aracılığıyla tablolar oluşturulup yüzdelik dilimlere ayrılmıştır. Hazırlanan tablolar çalışmanın bulgular bölümünde kullanılmıştır. Bunun yanında görüşmecilere ait alıntılara yer verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde genel amaca ve alt amaçlara yönelik elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. BİRİNCİ ALT AMACA YÖNELİK BULGULAR

I. Alt Amaç: Şubat Depremleri öncesi ve sonrasında sosyal bilgiler dersinin deprem eğitimi bağlamındaki yeterliliği hakkında öğretmenlerin düşünceleri nelerdir?

Birinci alt amaçla katılımcıların Şubat Depremleri öncesi ve sonrasında sosyal bilgiler dersinde verilen deprem eğitiminin yeterliliği, eksiklikleri ve nasıl olması gerektiğine dair görüşlerine ulaşılmak istenmiştir. Bu alt amaca yönelik bulgular Tablo

4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Verilen Deprem Eğitiminin Yeterliliği, Eksiklikleri ve Nasıl Olması Gerektiğiyle İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzde

Tema	Kod	Frekans	Yüzde (%)
	Doğal Afet	14	10,44
	Farkındalık	10	7,46
Deprem Eğitim	Deprem Tatbikatı	10	7,46
	Uygulama	5	3,73
	Mesleki Gelişim	2	1,49
	Yetersiz	17	12,68
Kapsam ve İçerik	Doğal Afetler Adı Altında Ayrı Bir Ders	11	8,2
Eksiklikleri	Disiplinler Arası	9	6,71
	Denetleme Mekanizması	9	6,71
	Depreme Dirençli Kentler	8	5,97
	Koordinasyon	7	5,22

Tablo 4.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Verilen Deprem Eğitiminin Yeterliliği, Eksikleri ve Nasıl Olması Gerektiğiyle İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzdelere (Devamı)

	Uzman Eğitimleri	6	4,47
	Temel eğitim	4	2,98
	Simülasyon Merkezleri	2	1,49
Materyal	Animasyon	8	5,97
	Müfredat	7	5,22
	Teknoloji	3	2,23
	Video	2	1,49
	18	134	100

Tablo 4.1 incelendiğinde “sosyal bilgiler dersinde verilen deprem eğitiminin yeterliliği, eksiklikleri ve nasıl olması gerektiği” kategorisinde toplam 18 kod ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategoride bulunan kodların frekans dağılımlarına bakıldığında yetersiz (17), doğal afet (14), doğal afetler adı altında ayrı bir ders (11), farkındalık (10), deprem tatbikatı (10), kavramlarının en sık kullanılan kodlar olduğu anlaşılmaktadır. Diğer kodların ve frekansların ise disiplinler arası (9), denetleme mekanizması (9), depreme dirençli kentler (8), animasyon (8), koordinasyon (7),

müfredat (7), uzman eğitimleri (6) uygulama (5), temel eğitim (4), teknoloji (3), simülasyon merkezleri (2), mesleki gelişim (2), video (2) şeklinde olduğu görülmektedir. Görüşmelere katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersinde verilen deprem eğitiminin yeterliliği, eksiklikleri ve nasıl olması gerektiğine dair alıntılardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Katılımcı XM, 6 Şubat depreminden sonra deprem konusunda yapılanların yetersiz olduğunu gördüklerini söyleyip şu ifadelerle yer vermiştir: “Türkiye'nin deprem ülkesi olduğunu biliyorduk. Öğrencilere bunu anlatırken o risk haritasını gösterdiğimiz de Adıyaman'ın riskli bölgede olduğunu da biliyorduk. Bunları biliyorduk fakat sadece anlatıyorduk. Olası bir durumda yapılması gerekenler anlatılıyordu senede 1-2 defa tatbikat yapılıyordu ancak depremi yaşadıkten sonra

anladık ki çok daha ciddi önlemlerin alınması gerekiyor. 6 Şubattan sonra bunu anladık ki tatbikatsa daha fazla yapılmalı. Deprem eğitimleri, sosyal bilgiler dersinde değil, bütün derslerde verilmesi ve deprem anında yapılması gerekenlerle sonradan yapılması gerekenler daha iyi anlatılmalı.”

Katılımcı XE, deprem eğitimlerinin sadece sosyal bilgiler dersi ile sınırlı kalmaması gerektiğini söyleyip şu ifadelere yer vermiştir: “Sosyal bilgiler dersinde ve fen bilgisi dersinde bu konunun paralel bir şekilde verilmesi gerekmektedir. Çünkü fen bilgisi dersinde jeolojik kısmı anlatılır. Sosyal bilgiler dersinde ahlaki yönü, mesleki gelişim yönü, sosyolojik yönü anlattılar. Burada 6 Şubat’tan öncesi ve sonrası arasında müfredatta zerre kadar bir değişiklik yok.”

Katılımcı XMH, Sosyal bilgiler dersinde verilen deprem eğitimin yetersiz olduğu ifadelerini kullanarak şu sözleri söylemiştir; “Deprem gerçekliği ve ülkemizin de bir deprem ülkesi olmasından dolayı yaşanan depremin büyüklüğünde verilen eğitimin yeterli olmadığı ve olmayacağı sonucuna varıyoruz.”

Katılımcı XA, 6 Şubat depreminden sonra bu konudaki farkındalığın daha çok arttığını söyleyip şu ifadeleri kullanmıştır: “deprem eğitimi anlamında deprem olduktan sonra farkındalık daha çok oluştu. Çünkü bedel verildi. Hem halk için hem devlet için bu konunun ertelenemeyeceği bu konunun es geçilemeyeceği anlaşıldı. Biz deprem eğitimini verirken sonuçlar ortada olduğu için rahat konuşabiliyoruz. Çünkü depremi anlatırken başka yerdeki fotoğrafları yaşamışlıkları çocuklara öğretiyorduk. Şu an kendileri yaşadıkları için birebir tanık oldukları için önemini ve ciddiyetini anlayabiliyorlar.”

Katılımcı XS, okullarda verilen deprem eğitiminin yeterli olamadığını dile getirerek şu sözleri söylemiştir; “Bizim okullarda verdiğimiz deprem eğitimi kesinlikle yeterli değil. Çünkü yaşadığımız 6 Şubat depremin de bizdeki eğitimin yetersiz kaldığını gördük. Ülkemizin tamamının bir deprem bölgesi olduğunu ve bunun hiç bir zaman değişmeyeceği anlatılmalı ve depremden korunmanın iyi bir deprem eğitimiyle mümkün olacağının farkına varılarak tedbirler alınması gerekmektedir. Kesinlikle ayrı bir ders olarak okutulmalı.”

Katılımcı XMP, 6 Şubat depremi sonrası eğitimin yeterli olmadığı ancak depremden önce çok daha yetersiz olduğunu söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır:

“depremden önce de sonrasında da çok yeterli olmadığını düşünüyorum Buna kendimi de dâhil ediyorum. İnsan bir şey yaşamayınca önemini, kritikliğini anlayamıyor. Dediğim gibi ders kitaplarında bizim sekizinci sınıf konularda inkılap tarihi var. Orada hiç deprem gibi bir konu yok. 7. sınıf konularında da yok. 5 ve 6. sınıf konularında var. Orada üçüncü ünite depremle ilgili doğal afetler konusunda kısa bir başlık halinde Türkiye’nin deprem haritasını gösteren depremin ne olduğunu tanımlayan 1-2 sayfalık bir konu var. Bu da kesinlikle yetersiz.”

Katılımcı XŞ, deprem eğitiminin teoride yeterlilik gösterse de uygulamada yetersiz olduğunu söyleyerek şu ifadelerle yer vermiştir: “Genel çerçevede anlatıldığında bilinmesi gerekenler veriliyor. İş uygulamada bitiyor, uygulamada yapamıyoruz. Deprem bize uygulama fırsatı vermedi. Nasıl vermedi? Çünkü anlık yıkımlar oldu. Hani yeterli mi? O zaman demek ki yetersizmiş. Deprem afetini yaşadık. İnsanlar öldü. Yüzlerce binlerce insan öldü. Demek ki deprem eğitimi yetersizmiş. Yetersizliklerin giderilmesi için ne yapılabilir? Baştan başlayacağız. Tepeden devletin en üst organından başlayacağız. Bireye kadar ineceğiz. Bu konuyu bireyden de tüme varım yapacağız. Yani bireysel olarak biz çocuklara bu deprem gerçeğini öğreteceğiz.”

Katılımcı XI, verilen eğitimin yetersiz olduğunu aslında ayrı bir ders olarak temel eğitimden başlanarak verilmesi gerektiğini söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Tabii ki verilen deprem eğitimi yetersizdi. Biraz önce bir örnek verdim, ilkokul birinci sınıftan sadece sosyal bilgiler dersi için değil. Bu bütün derslerde yapılacak. Paneller düzenlenecek sempozyumlar düzenlenecek gösterimler yapılacak. Bilinçlendirilecek insanlar. Millî Eğitim Bakanlığı bunlarla ilgili yoğun bir çalışma yapacak. Temel eğitimden itibaren bunu verecek. Bu bir ders olacak.”

Katılımcıların görüşlerinden genel olarak sosyal bilgiler dersinde verilen deprem eğitiminin 6 Şubat depremi öncesi ve sonrasında yetersiz olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Afet eğitimine özellikle deprem eğitimine daha çok yer verilmesi gerektiği, ayrı bir ders başlığı altında afet eğitimlerinin temel eğitimden başlayarak verilmesine yönelik düzenlemelerin yapılabileceği, deprem eğitimlerinin sadece sosyal bilgiler dersi ile sınırlı kalmaması fen bilgisi ve diğer derslerde verilmesi gerektiği ifadelerine ulaşılmıştır.

Birinci alt amaca yönelik katılımcıların sosyal bilgiler dersi deprem eğitiminde kullanılan yöntem ve tekniklere dair görüşlerine ulaşılmak istenmiştir. Bu amaca yönelik bulgular Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Tekniklerle İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzdelere

Tema	Kategori	Frekans	Yüzde (%)
Doğal Afetler	Deprem	12	14,45
	Fay	8	9,63
	Uygulama	6	7,22
Deprem Eğitimi	Deprem Tatbikatları	10	12,04
	Yaparak Yaşayarak	2	2,4
	Örnek Verme	5	6,02
	Çök Kapan	6	7,22
	Güvenli Bölge	1	1,2
	Hayat Üçgeni	1	1,2
	Önlem	4	4,81
	Travma	1	1,2
Yöntem ve Teknikler	Anlatım	7	8,43
	Soru- Cevap	1	1,2
	Beyin Fırtınası	1	1,2
Materyaller	Görseller	6	7,22
	Videolar	5	6,02
	Deprem Haritası	2	2,4
	Masal-Hikâye	5	6,02
Toplam		18	83
			100

Tablo 4.2 incelendiğinde “Deprem Eğitimi ve Yöntem ve Teknikler” kategorisinde toplam 18 kod ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategoride bulunan kodların frekans dağılımlarına bakıldığında deprem (12), deprem tatbikatları (10) kavramının en sık kullanılan kod olduğu anlaşılmaktadır. Diğer kodların ve frekansların ise fay (8), Anlatım (7), çök kapan (6), uygulama (6), görseller (6), örnek verme (5), videolar (5), masal-hikâye (5), önlem (4), deprem haritası (2), yaparak-yaşayarak (2), beyin fırtınası (1), soru- cevap (1), travma (1), güvenli bölge (1), hayat üçgeni (1)

şeklinde olduğu görülmektedir. Görüşmelere katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi deprem eğitiminde yöntem ve tekniklere dair alıntılardan bazıları şunlardır:

Katılımcı XM, depremi yaşamadan önce farklı olduğunu söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Depremi yaşamayana kadar özellikle yaptığımız çok şey yoktu. Sadece sosyal bilgiler konusunda deprem konusu geldiği zaman deprem olunca yapılması gerekenler deprem tatbikatlarını organize ediyoruz. Depremi nedenlerini ve önlemleri şimdiye kadar anlattığımız bunlardı fakat 6 Şubat depremini yaşadıkten sonra biraz daha olayı ciddiye alarak anlatıyoruz.”

Katılımcı XE, fay kavramını yumurta örneği üzerinden anlattığını söyleyerek şu sözlere yer vermiştir: “Öğrencilerin en çok kafasına takılan fay kelimesidir. Fayı çocuklara açık bir şekilde anlatıyorum, nasıl ki bizim kafatasımız tek bir parçadan oluşmuyorsa değişik değişik parçalardan oluşuyorsa ya da biz yumurtayı kırdığımız zaman yumurta tek parçalı kırılmıyor ve birçok parçaya ayrılıyorsa. Dünyamızda bu şekil küçük parçalardan bir araya gelerek bir bütün haline gelmiştir diyorum. Biz bu aradaki birleşim yerlerine fay diyoruz. Çocuklara fayı bu şekilde anlatıyorum.

Katılımcı XMH, büyük 6 Şubat depremini yaşamadan önce konunun öğrencilerin dikkatini çekmediği ifadelerini kullanıp şu görüşleri dile getirmiştir: “6 Şubat depreminde önce daha çok teorik olarak çocukların bir masal dinler gibi bir hikâye dinler gibi dinlediği bir şekilde veriyorduk. Ama malum depremimiz yaşadıkten sonra her şey depremle ilgili kavramlar, depremle ilgili her ne geçerse çocuklar pür dikkat kesiliyor. Çünkü çocukların hepsi büyük bir deprem yaşamış. Çoğunluğu büyük bir travma geçirmiş, hâlâ da onun etkisindeler.”

Katılımcı XA, ilk başta tanımsal kavramları vererek başladığını söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Zaten çocuklar depreme çok yabancı değil. İlkokulda deprem konusu işleniyor. Sosyal bilgiler dersinde doğal afetler ünitesinde Doğal afetler adı altında depremi tanımını yaparak başlıyoruz. Depremle ilgili ilk başta alınacak önlemleri sonra deprem anında alınacak önlemleri, daha sonra da depremden sonra alınacak önlemleri veriyoruz.”

Katılımcı XS, depremin bir doğal afet olduğu ve nelere yol açabileceğini anlattığını söyleyip şu ifadeleri kullanmıştır: “Yaşadığımız büyük depremden sonra

deprem eğitimlerine daha dikkat ediyoruz. Daha duyarlı bir şekilde davranmaya çalışıyoruz. Kendi dersimde çocuklara öncelikle depremin nasıl oluştuğunu, depremin bir doğal afet olduğunu anlatıyorum ve depremin nelere yol açabileceğini söylüyorum.”

Katılımcı XMP, ders kitaplarında deprem ile ilgili yeteri kadar bilgi olmadığını düşündüğünü söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Sosyal bilgiler dersinde, depremle ilgili ayrı bir ünite yok ama beşinci sınıf ve altıncı sınıf konularında. Doğal afetler içerisinde deprem küçük bir başlık halinde yer almakta o yüzden ders kitabında yeteri kadar bilgi olmadığını düşünüyoruz. Özellikle yaşadığımız 6 Şubat depreminden sonra bizler de olayı yaşamış bireyler olarak. Biraz daha derinlemesine ciddi bir şekilde olaya bakmaya başladık ve bununla ilgili Türkiye'nin deprem haritasını çocuklara gösterdik. Özellikle bilişim teknolojilerinde, akıllı tahtalar aracılığıyla deprem anında, çocukların ne yapması gerektiğini anlatıyoruz.”

Katılımcı XŞ, çeşitli görsel ve materyalden yararlandığını söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “İlk önce ülkemizin bir deprem bölgesinde olduğunu çocuklara anlatıyorum, harita üzerinden fay hatlarını gösteriyorum. Onun dışında depremin önlenemeyeceğini ama ölümlerin yok edilebileceğini, zararı en aza indirebileceğimizi anlatmaya çalışıyorum. Anlatırken de çeşitli materyallerden işte görsellerden faydalaniyorum. Akıllı tahtadan faydalaniyorum. Şimdi bir şeyden faydalanmaya gerek kalmadı, hayat tecrübemizden faydalaniyoruz çocuklarla beraber.”

Katılımcı XI, slayt gösterileri ve günlük hayattan örneklerden yararlandığını söyleyerek şu sözleri dile getirmiştir; “Deprem eğitiminde depremle ilgili ya da doğal afetler konusunu verirken bizim slayt ve görsellerimiz var. Kızılay'ın hazırlamış olduğu slayt gösterileri var. Bunlardan yararlanıyoruz. Gündelik yaşantılarımızdan örnekleri vererek, yaparak yaşayarak öğretiyoruz. Aslında burada deprem ya da deprem üzerinde yoğunlaşmıyorum doğal afetlerin nasıl meydana geldiğini ve etkilerinin nasıl olduğu noktasında öğrencilerle bir beyin fırtınası ile afetlerin etkileri azaltılabilir mi ya da azaltılırsa nasıl azaltılabileceğini? Bunların önüne geçilebilir mi geçilemez mi gibi sorular aracılığıyla çocuklarla bu konular üzerinde konuşuyoruz.”

Katılımcılar genel olarak deprem eğitiminde anlatım ve soru-cevap yöntem ve tekniklerini kullandıkları görülürken, özellikle 6 Şubat depremlerinden sonra yaşanmışlıktan ötürü yaparak yaşayarak deprem eğitimlerinin verildiği ifade edilebilir.

Birinci alt amaca yönelik sosyal bilgiler dersi deprem eğitiminde depremin temel kavramlarının öğretilmesine dair öğretmenlerin görüşlerine ulaşılmak istenmiştir. Bu amaca yönelik bulgular Tablo 4.3’de verilmiştir.

Tablo 4.3. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitiminde Depremin Temel Kavramlarının Öğretilmesiyle İlgili Kategori, Frekans ve Yüzde

Tema	Kategori	Frekans	Yüzde (%)
Doğal Afetler	Deprem	10	18,86
	Fay	5	9,43
	Kırılmalar	2	3,77
	Yer Kabuğu	1	1,88
Deprem Eğitimi	Önlem	6	11,32
	Dikkat	5	9,43
	Güvenlik	4	7,54
	Şiddet	4	7,54
	Virüs	3	5,66
	Çocuk Psikolojisi	1	1,88
	Hayat Üçgeni	1	1,88
Materyaller	Harita	5	9,43
	Programlar	3	5,66
	Ödevlendirme	2	3,77
	Kroki	1	1,88
	Akıllı Tahta	2	3,77
	İnternet	2	3,77
	Sosyal Medya	2	3,77
	Video	2	3,77
	Sesli Dinletme	2	3,77
Toplam	20	53	100

Tablo 4.3 incelendiğinde “Depremin Temel Kavramlarının Öğretilmesi” kategorisinde toplam 20 kod ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategoride bulunan kodların frekans dağılımlarına bakıldığında deprem (10) kavramının en sık kullanılan kod olduğu anlaşılmaktadır. Diğer kodların ve frekansların ise önlem (6), fay (5), harita (5), dikkat (5), güvenlik (4), şiddet (4), virüs (3), programlar (3) kırılmalar(2), akıllı tahta (2), , internet (2), sosyal medya (2), ödevlendirme (2), sesli dinleme

(2), video (2), kroki (1), çocuk psikolojisi (1) yer kabuğu (1), hayat üçgeni (1), şeklinde olduğu görülmektedir. Görüşmelere katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, Sosyal bilgiler dersi deprem eğitiminde depremin temel kavramlarının öğretimine dair alıntılardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Katılımcı XMM, deprem algısı görüşünü şu şekilde açıklamıştır: “Kavramların akıllarında kalabilmeleri için daha çok görsellerden yararlanıyorum. Deprem deyince eskiden normal bir sallantıyı tasavvur eden çocuklar şimdi deprem deyince direk kafalarına çöken bir binayı tasavvur ediyorlar.”

Katılımcı XA, ise uygulamalı olarak sınıf masasında küçük bir deprem simülasyonu yaptırdığını şu şekilde belirtmiştir: “Ben şöyle bir şey yapmıştım, gerekli güvenlik önlemlerini aldıktan sonra çocukları masanın üzerine çıkararak masayı hafif sallamalarını istemiştim. Bütün öğrencileri değil de 3-5 öğrenciyi çıkararak diğer arkadaşları masayı, güvenlik önlemi almak şartıyla hafif salladıklarında yaşatılan sarsıntıyla o depremin hissiyatını vermeye çalışıyoruz. Hem de haritayı kavramları verirken kullanıyoruz.”

Katılımcı XS, Anlatım ve örnek olay (görsel-video vb.) bilişim teknolojilerinden yararlandığını ifade ederek görüşünü şu şekilde anlatmıştır: “Ben özellikle ders esnasında tanımlama yaparak ve haritalar kullanarak depremi anlatıyorum. Akıllı tahtalarımız var. Akıllı tahtalardan sesli olarak dinletiyorum. Depremi bu şekilde videolarla izletiyorum artı kendim anlatıyorum.”

Katılımcı XMP, anlatım yaptığı ve soru sorduğu üzerinde durarak görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: “Biz daha çok ortaokul düzeyinde çalıştığımız için depremin tanımını yapıyoruz. Deprem, yer kabuğundan meydana gelen kırılmalar ve bunun bizde oluşturmuş olduğu sallanma sonucu meydana gelen bir durum olduğunu ancak çocuklarımız küçük olduğu için ayrıntıları çok bilmelerine gerek yok diye düşünüyoruz. Kısa bilgiler, virüs, deprem işte depremin tanımı depremin nasıl meydana geldiği, depremi ölçen cihazları vesaire bunları anlatıyoruz. Bunlardan ziyade ‘Deprem anında ne yapmamız gerekiyor? Nasıl davranmamız gerekiyor? Soruları üzerinde duruyoruz.”

Katılımcı XŞ, depremle ilgili birçok kavramı sınıfta vermeye çalıştığını açıklamıştır: “Açıkçası öncesinde depremin temel kavramları üzerinde çok durmuyorduk. Deprem nasıl oluşur, deprem sırasında neler yapılmalı, depremden sonra

neler yapılmalı bu tarz şeyler üzerinde duruyorduk. Şimdi ise depremin temel kavramları üzerinde özellikle duruyoruz. İşte depremin şiddeti, depremin büyüklüğü, fay hattının uzunluğu, fay hatlarının nereden geçtiği evlerimizi yaparken nelere dikkat etmemiz gerektiği gibi.”

Katılımcı XI, depremin öğretiminde bilim adamlarının söylemleri üzerinde durmuştur: “Biz bir fayın nasıl hareket ettiğini, Türkiye’de 3 tane büyük fay hattının olduğu ve bu fayların neye göre hareket ettiklerini ya da döngülerinin kaç yılda bir olabileceğini, bilim adamlarının söylemleri doğrultusunda aktarmaya çalışıyoruz.”

Katılımcı XM, depremle ilgili videolar izlettiğini belirterek bunun dışında başka yöntem kullanmadığını ifade etmiştir: “Depremi anlatırken öncelikle fay hatlarını, fay hatlarının nasıl oluştuğunu, fay hatlarının hareketliliğiyle depremin meydana geliş şekli, depremin oluşu mu? Depremin yol açtığı yıkımları sadece videolar izleterek anlatıyorum.”

Katılımcıların genel olarak depreme dair kavramların öğretiminde çok çeşitli kavramları kullandıkları söylenebilir. Bunun yanı sıra katılımcıların bilişim teknolojilerinden yararlandıkları, bilim adamlarının konuşmalarını kullandıkları, depremle ilgili anlatım yaptıkları ve soru sordukları sonucu ortaya çıkmıştır.

Birinci alt amaca yönelik Sosyal bilgiler dersi deprem eğitiminde öğrencilerin derse aktif katılımına dair alt amaçta öğretmenlerin görüşlerine ulaşılmak istenmiştir. Bu amaca yönelik bulgular Tablo 4.4’de verilmiştir.

Tablo 4.4. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitimi Sırasında Öğrencilerin Derse Aktif Katılımıyla İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzde

Tema	Kod	Frekans	Yüzde (%)
Aktif Katılım	Yaşanmışlık	8	15,38
	Bilgilendirme	6	11,53
	Farkındalık	6	11,53
	Güven	5	9,61
	Dikkat	5	9,61
	İlgi	4	7,69
	Somutlaştırma	4	7,69
	Günlük Hayata İndirme	3	5,76
Eğitim Yöntemleri	Örnek	6	11,53
	Soru-Cevap	5	9,61
Toplam	10	52	100

Tablo 4.4 incelendiğinde “Deprem eğitimi sırasın da öğrencilerin derse aktif katılımı” kategorisinde toplam 10 kod ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategoride bulunan kodların frekans dağılımlarına bakıldığında Yaşanmışlık (8), kavramlarının en sık kullanılan kodlar olduğu anlaşılmaktadır. Diğer kodların ve frekansların ise dikkat bilgilendirme (6), farkındalık (6), örnek (6), soru- cevap (5), güven (5), dikkat (5), ilgi (4), somutlaştırma(4) günlük hayata indirme (3), şeklinde olduğu görülmektedir. Görüşmelere katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi deprem eğitimi sırasında öğrencilerin derse aktif katılımına dair alıntılardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Katılımcı XM, dünya da ki depremlerden örnek vererek şu görüşlere yer vermiştir: “Derse katılımı sağlamak için en başta farkındalık yaratmaya çalışıyorum. Özellikle Japonya’da olan depremleri çocuklara gösteriyordum ya da kendi ülkemizde geçmiş yıllarda yaşanmış Marmara Depremi, Van Depremi gibi yıkıcı depremlerden örnekler vererek bunların yaşantımızı nasıl etkilediğini, nasıl etkileyebileceğini anlatarak bir farkındalık yaratmaya çalışıyorum.”

Katılımcı XE, 6 Şubat depreminden sonra öğrencilerin bu konuda daha dikkatli olduklarını söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Eskiden depremi anlattığımızda çocuklar sadece dinlerlerdi. 6 Şubat depreminden sonra çocuklar bu konuda çok dikkatli, sosyal medyayı takip ediyorlar, haberleri takip ediyorlar, interneti takip

ediyorlar ve derse en ilgisiz öğrenciler bile deprem kelimesi geçtiğinde pür dikkat dersi dinliyor.”

Katılımcı XMH, depremten sonra öğrencilerin derse aktif katıldıklarını söyleyerek şu ifadeleri dile getirmiştir: “Katılım konusunda yaşanan depremten dolayı bir sıkıntı yaşamıyoruz. Bütün çocuklar kendilerini depremle ilgili anın içinde buluyor hepsi derse aktif olarak katılıyor. Çünkü deprem yaşamlarının bir kesitini oluşturuyor.”

Katılımcı XA, slayt ve görseller kullandığını söyleyerek şu görüşlere yer vermiştir: “Şimdi ülkemizin %92’sinin deprem bölgesi olduğunu, çok ciddi bir doğal afet olabileceğini düşünerekten onlara slaytlardan ve görsel olarak yaşanmış deprem afetini göstererek onların dikkatlerini çekmek onlarda bir duyarlılık hissettirmek için örnekler verebiliyoruz.”

Katılımcı XS, deprem öncesi öğrencilerin derse aktif katılmadıklarını söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Çocukların hepsi derse aktif bir şekilde katılmıyordu. Biz

depremi yaşıdıktan sonra çocuklar bazı şeyleri daha çok merak ediyor ve katılım biraz daha artmış gibi. Özellikle depremle ilgili konu işleme kısmında çocukların, algıları biraz daha açık.”

Katılımcı XMP, tatbikatlar konusunda önceden bilgilendirme yaptıklarını şu ifadelerle dile getirmiştir: “Deprem tatbikatları yaparken, önceden çocuklara deprem tatbikatının yapılacağını whatsapp gurupların da velilerimize bildiriyoruz. Deprem oldu diye endişeye kapılmasınlar diye önceden bilgilendirme yapıyoruz. Ona göre deprem anında çocuklara bizim de sonradan öğrendiğimiz işte çok kapan, sağlam güvenli bir yerde bekle deprem bittiğinde dışarı çık şeklinde süreç devam ediyor.”

Katılımcı XŞ, olayları günlük hayata indirgediklerini söyleyerek şu ifadelerde bulunmuştur: “Derse katılımını günlük olaylardan yola çıktığınız ve onların hayatlarına inildiği zaman çocuklar kendiliğinden katılıyor. 6 Şubat öncesinde derse aktif katılım azdı. Depremden sonra anlatımları günlük hayata indirdiğin zaman depremde sizin eviniz nasıl etkilendi? Evinizde eşyalar monteli mi? Deprem olursa kendinizi nerede güvende hissedersiniz? O şekilde sorular sorunca çocuk kafasında evini tasarlayıp o şekilde derse katılım sağlıyor.”

Katılımcıların genel olarak sosyal bilgiler dersinde deprem eğitimi verirken öğrencilerin 6 Şubat depremini yaşamadan önce konuya çok ilgi göstermedikleri için

derse aktif katılım sağlamadıkları ortaya çıkmıştır. Ancak 6 Şubat depremini yaşıdıktan sonra yaşanmışlıktan ötürü soru-cevaplarla deprem eğitiminin gündelik hayata indirgenmesi aracılığıyla öğrencilerin derse aktif katıldıkları ve deprem konusuna olan ilgilerinin arttığını ifade edebiliriz.

4.2. İKİNCİ ALT AMACA YÖNELİK BULGULAR

İkinci Alt Amaç: Sosyal bilgiler dersi bağlamında deprem eğitimi bilincinin oluşmasına yönelik öğretmenlerin önerileri nelerdir?

İkinci alt amaçla katılımcıların sosyal bilgiler dersi deprem eğitiminde bilinçlenme, hazırlıklı olma ve evde alınabilecek önlemler dair görüşlerine ulaşılacak istenmiştir. Bu alt amaca yönelik bulgular Tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4.5. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitiminde Bilinçlenme, Hazırlıklı Olma ve Evde Alınabilecek Önlemlerle İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzde%

Tema	Kod	Frekans	Yüzde%
Deprem Eğitimi ve Önlem	Deprem Çantası	10	9
	Cenin Pozisyonu	6	5,4
	Deprem Şiddeti	5	4,5
	Eşyaları Sabitleme	4	3,6
	Deprem Tatbikatı	3	2,7
	Yaşam Üçgeni	3	2,7
	Çök Kapan	2	1,8
	Şiddet	2	1,8
	Panik	7	6,3
Psikolojik ve Davranışsal	Soğukkanlılık	3	2,7
Yaklaşımlar	Tedirginlik	2	1,8
	Telkin	1	0,9
	Dikkat	1	0,9
	Görseller	5	4,5
Materyal	Akıllı Tahta	3	2,7
	Gösterim	3	2,7
Politika ve Bilinçlendirme	Sağlam Yapı	11	9,9
	Dirençli Kentler	10	9
	Önlem	10	9
	Tedbir	8	7,2
	Deprem Planı	6	5,4
	Güvenli Bölge	3	2,7
	Argüman	2	1,8
	Hazırlık	1	0,9
	24	111	100

Tablo 4.5 incelendiğinde “deprem eğitiminde bilinçlenme, hazırlıklı olma ve evde alınabilecek önlemler” kategorisinde toplam 24 kod ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategoride bulunan kodların frekans dağılımlarına bakıldığında Sağlam yapı (11), dirençli kentler (10), önlem (10), deprem çantası (10), kavramlarının en sık kullanılan kodlar olduğu anlaşılmaktadır. Diğer kodların ve frekansları ise tedbir (8), panik (7), cenin pozisyonu (6), deprem planı (6), deprem şiddeti (5), görseller (5),

eşyaları sabitleme (4), deprem tatbikatı (3), yaşam üçgeni (3), güvenli bölge (3),

soğukkanlılık (3), gösterim (3), akıllı tahta (3), argüman (2), çök kapan (2), şiddet (2),

tedirginlik (2), telkin (1), dikkat (1), hazırlık (1), şeklinde olduğu görülmektedir. Görüşmelere katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, Sosyal bilgiler dersi deprem eğitiminde bilinçlenme, hazırlıklı olma ve evde alınabilecek önlemlere dair alıntılardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Katılımcı XM, deprem çantalarının olması gerektiğini söyleyerek şu sözlere yer vermiştir: “öğrencilere başta şunu söylüyorum. Her zaman bir deprem çantası bulundurun. Öğrencilerime deprem konusunu anlatırken verdiğim bilgilerden biri buydu. Bir deprem çantanız olmalı, içinde bir şişe su, bir düdük bulundurmalı. Bunlar hayat kurtarıcı olabiliyor. Çocuklara bunları anlatırken şunu da söylüyorum, deprem çantanızı uyuduğunuz yerde bulundurmalısınız.”

Katılımcı XE, deprem esnasında panik olmamaları gerektiğini söyleyip şu ifadeleri kullanmıştır: “Bize hep öğretilen bir şey vardır. Deprem çantası hazırlayın. Evet deprem çantasından bahsediyoruz bunun yanında yaşam alanları evden bulunan sağlam bir masanın sağlam bir koltuğun kenarında bir yaşam alanı oluşturmak gerektiğini belirtiyorum. Deprem anında deprem bitinceye kadar hiç bir şekilde panik yapıp dışarı koşturmaları merdivenlere, özellikle asansöre koşturmaları gerektiğini

söylüyorum. O yaşam alanlarında cenin pozisyonunda uzanıp depremin bitmesini beklemelerini tavsiye ediyoruz. Çevremizde bu şekilde kurtulan insanların olduğunu biliyoruz. Hepsi yaşam alanı, yaşam üçgeni dediğimiz yerde kurtulduklarını söylüyorlar. Bu da çocukların dikkatini çekiyor.”

Katılımcı XMH, depremin önlenemez bir afet olduğunun kabul gördüğünü söyleyerek şu sözleri söylemiştir: “Çocukların hepsi depremin önlenemez bir afet olduğu noktasında hem fikir ve bilgi sahibiler. Yapabileceklerimiz konusunda da çocuklara deprem öncesi sağlam binalar yapmamız gerektiğini anlatırdık. Buna göre davranırdık yaptığımız oturduğumuz binaların çok sağlam olduğunu düşünürdük. Deprem bize binalarımızın sandığımız kadar sağlam olmadığını, ultra sağlam diye reklamı yapılan yeni yapılmış binaların depremde yerle bir olduğunu gördükten sonra çocukların kafalarındaki deprem öncesi alınan tedbirlerin hepsi boşa çıkmış oldu.”

Katılımcı XA, bulunulduğu yerdeki eşyaların sabit edilmesi gerektiğini söyleyip şu ifadeleri kullanmıştır: “klişe sözlerdir, işte dolaplar sağlamlaştırın, duvarlara monte edin, ondan sonra devrilebilecek eşyaları sabitleyin dediğimiz gibi, depremin 3 safhası

var. Bir deprem olmadan önce alınabilecek önlemler bunlar, odalarında kendilerine zarar verecek eşyaların sabitlenmesi. Fazla eşyanın olmaması fazla eşya derken kullanım dışı olanların odayı yığılmaması çünkü ailelerimiz evleri küçük olduğu için alıyor halıyı veya başka bir şeyi çocuğun odasına ve yattığı yere tikiyor orada istifliyor. Bu çok tehlikelidir. Biz bunun farkında değildik. Ondan sonra deprem planı, deprem tatbikatları yapmaları önemlidir.”

Katılımcı XS, depremden ders alınması gerektiğini söyleyerek şu sözlere yer vermiştir: “ ilk olarak bu deprem hepimiz için önemli bir ders oldu. Yakınlarını kaybeden öğrencilerimiz var. Dolayısıyla deprem o öğrenciler için önemli bir konu haline gelmeye başladı. Deprem eğitiminin bir ihtiyaç olduğunu, evde veya bulundukları yerde neler yapılması gerektiğini öğrenmeliler. Çünkü birebir deprem örneklerini yaşamışlar o yüzden Adıyaman'da bizler çok katlı apartmanlarda yaşamak istemiyoruz ve bunun için tek katlı evler, müstakil evler, daha sağlam evler, daha güçlü evlere geçmeye çalışıyoruz. İnsanlara onun dışında evde deprem çantasını olması gerektiğini anlatıyoruz.”

Katılımcı XMP, öncelikle güvenli bir ortamda yaşanması gerektiğini söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Öncelikle şunu söylüyoruz. En önemli şey güvenli bir evde oturmaktır. Biz deprem bölgesinde yaşıyorsak, çocuklara oturduğunuz yerin güvenli olması gerektiğini, evde deprem esnasında üstümüze düşebilecek dolap olur, çekmece olur, duvardaki resimler olur, bu tür şeylerin montajının sağlam yapılması gerektiğini söylüyoruz.

Deprem esnasında panik yapmanın hiçbir faydasının olmadığını, hatta panikten dolayı zarar görenlerin, yaralananların ve hayatını kaybedenlerin olduğunu depremde yaşadık, gördük. O yüzden mümkün mertebe fazla panik yapmadan yapmaları gereken ne varsa onu yapmaları gerektiğini söylüyoruz.”

Katılımcı XŞ, deprem öncesi klasik bilgilerin verildiği söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Deprem öncesinde klasik bilgilerimizi veriyorduk. Deprem çantası oluşturmaları gerektiğini, içinde bisküvi, kraker su, çeşitli sağlık malzemeleri, sargı bezi vb. olması gerektiği fener olması gerektiği, düdük olması gerektiği işte elimize en yakın deprem anında ulaşabileceğimiz bir yerde olması gerektiğini anlatıyorduk. Ama bunun önemiyetini biz bile bilmiyorduk. Daha doğrusu çocuklara anlatıyorduk. Depremi

yaşadıktan sonra bunlar da havada kaldı. Çünkü o çantaya ulaşma lüksümüz yoktu artık.”

Katılımcı XI, depremle ilgili devlet politikalarının olması gerektiğini söyleyerek şu ifadelerle yer vermiştir: “Bu konuyu anlatırken şu örnek üzerinden gittik. Japonya yanı başımızda depremle yaşamayı öğrenmiş bir ülke ve bir hükümet politikası geliştirmiş. Belli kriterler konmuş ve bu kriterlerin dışına hiç kimseyi çıkarmıyor. Hükümetler değişiyor, başkanlar değişiyor, oradaki yöneticilerin tamamı değişebiliyor ama o politikalar kalıyor. Bu politikaların üstüne bir şey ekleyebiliyorlar ancak hiçbir şekilde değiştirmiyorlar. Bizim ülkemizde ise deprem esnasında çocuklar evlerde neler yapabileceğini bilmiyor. Hocam evdeyim, kaçarsam kurtulabilirim diyor. Bizim deprem öncesinde çocuklara yaptığımız tatbikatların büyük çoğunluğu yanlış. Evimizde bir yaşam üçgeni oluşturuluyor ama bizdeki evler yıkılıyor.”

Katılımcıların genel olarak sosyal bilgiler dersinde deprem eğitimi verirken öğrencilere deprem öncesi ve sonrası hazırlık konusunda deprem çantalarının olması, oturdukları evlerdeki eşyaların sabit ve sağlam monte edilmesi gerektiği bunların yanında sağlam yapıların yapılması ve bu konuda devlet politikalarının uygulanması gerektiği ifadelerini kullanmışlardır.

İkinci alt amaca yönelik sosyal bilgiler dersi deprem eğitiminde güncel haber ve uyarıların takibine dair alt amaçta öğretmen görüşlerine ulaşmak istenmiştir. Bu amaca yönelik bulgular Tablo 4.6’da verilmiştir:

Tablo 4.6. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitiminde Güncel Haber ve Uyarıların Takibiyle İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzde%

Tema	Kod	Frekans	Yüzde%
Depremle İlgili Konular	Doğal Afet	12	11,11
	Yaşamak	10	9,25
	Fay Hattı	10	9,25
	Deprem Bölgesi	9	8,33
Materyal	Deprem Uygulaması	12	11,11
	Görseller	9	8,33
	Gündem	8	7,4
	Sosyal Medya	8	7,4
	Televizyon	7	6,48
	Deprem Uzmanı	10	9,25
	Aktif Çalışma	7	6,48
Toplum Bilinçlendirmesi	Bilinçlendirme	3	2,77
	Farkındalık	2	1,85
	Doğru Bilgi	1	0,92
	14	108	100

Tablo 4.6. incelendiğinde “güncel haber ve uyarıların takibi” kategorisinde toplam 14 kod ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategoride bulunan kodların frekans dağılımlarına bakıldığında doğal afet (12), deprem uygulaması (12), yaşamak (10), fay hattı (10), deprem uzmanı (10), kavramlarının en sık kullanılan kodlar olduğu anlaşılmaktadır. Diğer kodların ve frekansların ise deprem bölgesi (9), görseller (9), gündem (8), sosyal medya (8), televizyon (7), aktif çalışma (7), bilinçlendirme (3), farkındalık (1), doğru bilgi (1), şeklinde olduğu görülmektedir. Görüşmelere katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi deprem eğitiminde bilinçlenme, hazırlıklı olma ve evde alınabilecek önlemlere dair alıntılardan bazıları aşağıdaki gibidir: Katılımcı XM, çoğunlukla deprem ile ilgili bilgileri kendisinin verdiğini dile getirerek şu ifadelerle yer vermiştir: “Öğrencilere daha çok ben bilgi veriyorum. Onlara yön gösteriyorum. İnternet ağı güncel kullanılan bir şey öğrencilerin takip etmesini sağlıyorum. Siz de şuradan takip edebilirsiniz, takip etmeniz gerekiyor diyorum. 6 Şubat depremini yaşadıkten sonra öğrencilerde depreme ciddi bir ilgi var. Normalde dikkatlerini çekmeyen bir deprem olayı 6 Şubattan sonra öğrencilerin televizyonlarda duydukları ya da medyada gördüklerinde öğrencilerin direkt dikkatini çekiyor.”

Katılımcı XE, daha çok kandilli ve bilim insanlarının görüşlerinin takip edilmesi önerisinde bulunduğunu söyleyerek şu ifadelerine yer vermiştir: “Evet, özellikle Kandilliyi öneriyorum. Çocuklar bu konuda sosyal medyada çıkan haberlere çok itibar ediyor. Haberlerin çoğunun magazinsel haber oldukları, eski tarih olup da yeni tarihmiş gibi servis edildiğini söylüyorum. Resmi kaynakları ve bilim insanlarının söylemlerini dikkate alınması gerektiğini düşünüyorum.”

Katılımcı XMH, bilgi kirliliğinin öğrencilerin kafasını karıştırdığını söyleyerek şu sözlere yer vermiştir: “Çocuklar daha çok televizyondan ya da sosyal medyadan duydukları seyrettikleri öğrendikleri şeylerin etkisiyle okula geliyor. Malum bu konuda bir dezenformasyon var. Bu bilgi kirliliği çocukların da kafasını karıştırıyor. Aslında bizim de kafamızı karıştırıyor çünkü depremi biz de yaşadık. Çocuklara duyduğunuz her şeye inanmayın diyoruz.”

Katılımcı XA, öğrencileri araştırmaya teşvik ettiklerini söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Biz zaman zaman deprem farkındalığı oluşsun diye WhatsApp gruplarına doğal afetlerle ilgili slaytlar gönderebiliyoruz. Çocuklara ders anlatıldığı zaman ödevlendirme yapıyoruz. Genel olarak doğal afetler ya da depremden etkilenmiş bir yerin resmini çizerek getirmelerini söylüyoruz.”

Katılımcı XS, deprem uygulamasını herkesin telefonlarına indirmiş olduğunu söyleyerek şu görüşlere yer vermiştir: “Şöyle söyleyeyim, şu anda Adıyaman halkının çoğunun telefonunda bir uygulama var. Depremi bu uygulamadan takip ediyorlar. Bir de doğru bilgileri veren deprem uzmanlarını takip ediyorlar.”

Katılımcı XMP, aktif bir çalışmalarının olmadığını dile getirerek şu ifadelerini kullanmıştır: “O anlamda aktif bir çalışmamız yok. Depremi yaşadktan sonra sınıfta artçı depremler yaşandığında ne yapılması gerektiği konusunda çocukları bilinçlendirmeye çalışıyoruz. Dışarıda şöyle bir çalışma yapın, şunlara bakın ya da şu kaynağı takip edin internetten şu haberi izleyin gibi bir çalışma olmadı.”

Katılımcı XŞ, öğrenciler depremi yaşadığı için herhangi bir uyarı ve öneriye gerek kalmadığını söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Güncel bilgileri gerek kalmıyor. Neden gerek kalmıyor? Çünkü biz yaşadık. Depremi yaşadığımız için zaten telefonlarda fay hatları ile ilgili bilgiler var. Kendileri deprem uygulamasını telefonlarına indirdiklerini söylüyor. O yüzden bunları anlatmama gerek kalmıyor. Çocuklar depremi

yaşadıkları için doğal olarak bu akışın içinde buluyor kendileri. Ayrıca bilim adamlarını takip ediyorlar.”

Katılımcı XI, depremin gündemlerinden düşmediğini söyleyerek şu ifadeleri dile getirmiştir: “Öğrencilerimize önerilecek kaynak çok. Depremi üzerinden ayın altısı olduğunda 14 ay geçmiş olacak. Bu gündemlerinden çıkmadı. Biz hala dışarıda bir arkadaşla konuşurken normalde bir çaydan bir yemekten bahsederken bir bakıyoruz depreme gelmişiz dedim ya herkesin anlatacak bir anısı ve farklı bir hikâyesi var. Depremi en iyi anlatabilecek olan çocuklar. Çocuklara sadece soru sormanız yetiyor çocukların başka bir kaynaktan bilgi edinmelerine gerek yok.”

Katılımcıların genel olarak sosyal bilgiler dersinde deprem eğitimi verirken öğrencilerin güncel haberleri takip etme konusunda herhangi bir öneride bulunmalarına gerek kalmadığını söylerken, sadece aktarım yolu ile kendi elde ettikleri bilgileri aktardıkları söylenebilir. Yaşanan 6 Şubat depreminden ötürü öğrencilerin internetten, sosyal medyadan, kandili rasathanesi ve bilim insanlarının depremlerle ilgili haberlerini takip ettikleri ifade edilebilir.

İkinci alt amaca yönelik sosyal bilgiler dersi deprem eğitiminde sosyal ve ekonomik etkilerin öğretilmesine dair alt amaçta öğretmen görüşlerine ulaşılmak istenmiştir. Bu amaca yönelik bulgular Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitiminde Sosyal ve Ekonomik Etkilerin Öğretimiyle İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzde(%)

Tema	Kod	Frekans	Yüzde(%)
Sosyal Etkileri	Can Kaybı	10	8,62
	Sosyal Yaşam	8	6,89
	Birliktelik	7	6,03
	Dayanışma	7	6,03
	Ekonomi	6	5,17
	Kültür	6	5,17
	Psikoloji	5	4,31
	Boş Vermişlik	4	3,44
	Travma	3	2,58
Ekonomik Etkileri	Temel İhtiyaçlar	16	13,79
	İşsizlik	14	12,06
	Barınma	12	10,34
	Sağlıklı Beslenme	10	8,62
	Rant	8	6,89
	14	116	100

Tablo 4.7. incelendiğinde “sosyal ve ekonomik etkilerin öğretimi” kategorisinde toplam 14 kod ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategoride bulunan kodların frekans dağılımlarına bakıldığında temel ihtiyaçlar (16), işsizlik (14), barınma (12), can kaybı (10), sağlıklı beslenme (10), kavramlarının en sık kullanılan kodlar olduğu anlaşılmaktadır. Diğer kodların ve frekansların ise sosyal yaşam (8), rant (8), birliktelik (7), dayanışma (7), ekonomi (6), kültür (6), psikoloji (5), boş vermişlik (4), travma (3), şeklinde olduğu görülmektedir. Görüşmelere katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi deprem eğitiminde sosyal ve ekonomik etkilerin öğretime dair alıntılardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Katılımcı XM, deprem sürecinde birlik ve beraberliğin önemli olduğunu söyleyerek şu ifadelerle yer vermiştir: “depremle birlikte insanlar mallarını ve canlarını kaybetmiştir. Hayatta kalanlar ise hem maddi sıkıntılar yaşamış bunun yanında sosyal

hayatlarında sınırlılıklarla karşılaşmışlardır. Bu sorunların üstesinden ancak devlet ve toplum birlikte mücadele ederek üstesinden gelebilir.”

Katılımcı XE, yaşadığımız yapıların sağlam olması gerektiğini söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Bunun için örnek vermeye gerek yok. Etrafımız örneklerle dolu, varlıklı bireylerin bir gecede nasıl bütün mal varlığını kaybettiğini görüyoruz. Bunun için almamız gereken önlemlerin başında yapılarımızın sağlam olması gerektiğini söylüyorum. Eğer yapılarımız sağlam değilse biz bir günde ya da saniyeler içerisinde bütün mal varlığımızı kaybedebiliriz ki kaybettik de etrafımızda bununla ilgili birçok örnek var. Sosyal etkileri ise toplumda çok büyük travmaların ortaya çıkmış olmasıdır.”

Katılımcı XMH, en çok birlik ve dayanışma üzerinde durduklarını ifade ederek şu sözleri söylemiştir: “Konu anlamında zorlanmıyoruz. Sosyal olarak biz toplumsal birlikteliğin gereklerinden biri olan dayanışma kültürü üzerinde duruyoruz. Deprem sonrası dayanışmanın Türkiye'nin her tarafından insanların bütün imkânlarını seferber ederek varlarını, yoklarını ortaya koyarak gönderdikleri dayanışma kapsamındaki yardımlar çocuklar üzerinde büyük etki yarattı. En çok ihtiyacımız olan birlik ve beraberlik içinde dayanışma, paylaşma yönüyle bir arada durulması gerektiğidir.”

Katılımcı XA, depremde maddi ya da manevi kayıpların çok fazla olduğunu ifade ederek şu sözleri söylemiştir: “Bu çocuklar için bir milattı. Başta can kaybının çok faza olduğunu söylüyoruz. Yine sözün başında söyledim ya düşünün en sevdiğiniz insanları, annenizi, babanızı, kardeşlerinizi, dayınızı, kuzeninizi, arkadaşınızı kaybederseniz ne olur. Sevdiklerimizi kaybetmemiz toplumda travmalara yol açmaktadır.”

Katılımcı XS, herkesin ekonomik sıkıntılar yaşadığını söyleyerek şu ifadelere yer vermiştir: “Özellikle Adıyaman için konuşacak olursam, Öğrencilerin çoğunun ekonomik kayıpları oldu. Çünkü çoğumuzun evleri yıkıldı. Sosyal yaşantılarımız çok sınırlandı.”

Katılımcı XM, deprem gerçekliğini kabul edip depremlerle yaşamayı öğrenmemiz gerektiğini söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Evet. Empati kurmaya çalışıyoruz fakat çocuklar küçük olduğu için endişeleniyor, korkuyor ve ağlıyorlar, travma yaşayanlar depremin etkisinde kalanlar var. Onları anlamaya çalışıyoruz. Çocuklarımızın deprem gerçeğini bilmeleri gerektiğini depremle yaşamayı öğrenmemiz gerektiğini de onlara anlatmaya çalışıyoruz. Ekonomik etkileri ise çok fazla büyük

yıkımlar oldu. Deprem de evini kaybedenler araçlarını kaybedenler eşyalarını kaybedenler odu. İnsanlar deprem bölgesinde ekonomik, sosyal, psikolojik anlamda hem de çevre kirliliği anlamında çok ciddi sorunlar yaşıyor.”

Katılımcı XŞ, depremden sadece bir kesimin değil bütün kesimlerin etkilendiğini söyleyerek şu ifadelerde bulunmuştur: “çocuklar depremi yaşadılar, yaşantılarından yola çıkıyorum. Depremden sonra evini kaybedenler, işlerini, ailelerini kaybedenler var. Çocuklarda travma oluşmuş depremin her kesin üzerinde etkisinin olduğunu sadece bir kesim bir grup ya da bir mahalle üzerinde etki yaratmadığını günlük hayattan yaşadıklarımızdan yola çıkarak bir ders almamız gerektiğini anlatmaya çalışıyorum. Ekonomik etkileri hakkında çocuklarla şunları konuşuyorum, evlerimiz ağır hasarlı, orta hasarlı bilmem nasıl hasarlı diye kategorize edildi. Evlerimizin yıkılması, kullanılan malzemeler, bizim için ekonomik kayıptır.”

Katılımcı XI, yeni bir kültüre uyum sağlama da zorluk çekme korkusunu ifade ederek şunları söylemiştir: “sosyal ve ekonomik olarak sorunlar yaşanıyor. Bizim yaşadığınız bir mahallemiz, bir mahalle kültürümüz, komşularımız, arkadaşlarımız vardı. Birçoğu gitti. İnsanların bu depremden sonra en büyük endişeleri yeni bir kültüre uyum sağlayamama korkusudur.”

Katılımcıların genel olarak sosyal bilgiler dersinde deprem eğitimi verirken depremin ekonomik ve sosyal etkilerini depremde yaşanan can ve mal kayıpları üzerinden anlatmaktadır. Depremin sosyal olarak insanlarda travmalara yol açtığı ve sosyal yaşamda sınırlılıklar ve sıkıntılar yaşattığı ifade edilebilir.

İkinci alt amaca yönelik sosyal bilgiler dersi deprem eğitiminde depremle mücadelede toplumların ve devletlerin rolüne dair görüşlerine ulaşılmak istenmiştir. Bu alt amaca yönelik bulgular Tablo 4.8’de verilmiştir

Tablo 4.8. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitiminde Depremle Mücadelede Toplumlara ve Devletlerin Rolüyle İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzde%

Tema	Kod	Frekans	Yüzde%
Devlet Politikaları ve Yönetim	Devlet politikası	18	11,92
	Rant	14	9,27
	Belediye	11	7,28
	Yönetici Kesim	10	6,62
	Proje	9	5,96
	İş Ahlakı	7	4,63
	İnisiyatif	6	3,97
	İnceleme	5	3,31
	İmar planları	4	2,64
	İmar Affı	3	1,98
Toplum ve Deprem Eğitim	Bilinçlendirme	14	9,27
	Sorumluluk	13	8,6
	Psikolojik Destek	10	6,62
	Hazırlıklı olma	9	5,96
	Doğal Afetler	8	5,29
	Yaşanmış Depremler	5	3,31
	Farkındalık Eğitimleri	3	1,98
	Uzman Kişiler	2	1,32
18		151	100

Tablo 4.8. incelendiğinde “depremle mücadelede toplumların ve devletlerin rolüne” kategorisinde toplam 18 kod ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategoride bulunan kodların frekans dağılımlarına bakıldığında devlet politikası (18), rant (14), bilinçlendirme (14), sorumluluk (13), belediye (11) kavramlarının en sık kullanılan kodlar olduğu anlaşılmaktadır. Diğer kodların ve frekansların ise psikolojik destek (10), yönetici kesim (10), hazırlıklı olma (9), proje (9), doğal afetler (8), iş ahlakı (7),

İnisiyatif (6), inceleme (5), yaşanmış depremler (5), imar planları (4), imar affı (3), farkındalık eğitimleri (3), uzman kişiler (2) şeklinde olduğu görülmektedir. Görüşmelere katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, Sosyal bilgiler dersi Deprem eğitiminde depremle mücadelede toplumların ve devletlerin rolüne dair alıntılardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Katılımcı XM, devletin ciddi önlemler alıp afetlere karşı halkı bilinçlendirmeye gitmesi gerektiğini söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Devletlerin ve toplumların

büyük rolü var. Özellikle devletin bu saatten sonra daha fazla bilinçlendirme ye gitmesi lazım. Daha ciddi önlemler alarak bu işi yapması gerekiyor. Artık rayına sokması gerekiyor. Şunu biliyoruz ki deprem değil, yapılan yapılar insanları öldürdü. O yüzden devlete düşen en önemli görev bundan sonrası için daha ciddi önlemler alarak insan hayatının basite alınmaması.”

Katılımcı XE, imar denetimlerinin sıkı tutulması gerektiğini söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Ben toplumdan çok devletin rolünü yerine getirmesi gerektiğini anlatıyorum. Diyorum ki, eğer devlet şu anda depremde yıkılan binaların yüzde doksanı yapıldıktan sonra imar affı ile kat çıkan ya da binanın asıl projesinde değişiklik yapmalarına izin verilmese ve devlet, belediyeler, yerel yönetimler gerçekten güçlü ve iradeli olurlarsa halkı rant ve para düşünmezse depreme dayanıklı binalar yapılacağını söylüyorum. Çünkü toplumun Söyledikleri, yöneticiler tarafından çok dikkate alınmıyor. Bunun için en büyük rolün devlete düştüğünü anlatıyorum.”

Katılımcı XMH, devletin yıkıcı bir depreme hazırlıklı olmadığını söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Bu konuda çocuklar 6 Şubat depreminde gördüklerini ifade ediyor. Gördükleri özellikle ilk 2 gün hiçbir yardımın gelmediğini, hiçbir yardımın ulaşmadığı, tanıdıklarının akrabalarının bağışları, yardım istekleri, ağlaşmalarını dinlediklerini ifade ediyorlar. Bu noktada biz depremin 3 ilde çok ağır hissedilmesi, 11 ilde de kısmen hissedilmesinden dolayı çok geniş bir alanda meydana geldiğini, devletin mevcut imkânlarıyla bu kadar büyük bir depreme hazırlıklı olmadığından kaynaklandığını olan imkânların da aynı anda bütün bir bölgeye yetişemeyeceği kapsamında açıklamaya çalışıyoruz.”

Katılımcı XA, deprem bilinci ve hazırlığı konusunda çok eksikliklerin olduğunu ifade ederek şu sözleri söylemiştir: “Çocuklarımızın bütün doğal afetlerle ilgili bilgi sahibi olması lazım. Nasıl davranacağımızı bilmemiz gerekiyor. Biz bunu okulda anlatıyoruz ancak o dönemde aileler çok farkında değildi. Önlem olarak devlette konut yapımı anlamında depreme dayanıklı yapılar yapılırken kontrollerinin yapılmasında doğru dürüst davranıldığına inanmıyorum. Halkımızda bu konuda bilinçsizdir. Bu

konuda çok eksikimizin olduğunu düşünüyorum sonuç itibariyle gördük. Eksiklerimizin bedelini ödedik. Bu kader değil çünkü doğal afetler doğanın bir kanunudur.”

Katılımcı XS, Devlet ve yerel yönetimin sorunlara karşı gerekli önemleri almadığını söyleyerek şu sözleri dile getirmiştir: “Kendi şahsım adına söyleyeyim gerçekçi davranmaya çalışıyorum. Deprem sonrasında çok ciddi sorumsuzlukların olduğunu düşünüyorum. Adıyaman örneğin ilk başta yollarını görüyorsunuz Adıyaman'daki yıkıntıları görüyorsunuz. Bizim burada 600 öğrencimiz var. Yaklaşık 30- 40 personelimiz var. Biz molozların dibindeyiz. Hemen arka tarafımızda molozlar yığılıyor. Bu aspesten dolayı bizim için ciddi bir sorun. Bizim için en büyük sorunlardan biri bu ve kimse sorumluluk almıyor.”

Katılımcı XMP, deprem konusunda yetişmiş yerbilimcileri, jeologlar ve mühendislerin deprem konusuna daha çok eğilmeleri gerektiğini söyleyerek şu ifadelerle değinmiştir: “İnsanların ilk önce depremle ilgili genel bilgilere sahip olması gerekiyor. Sonuçta bunlar çocuk birilerinin bunlara yol göstermesi gerekiyor. Bu öğretmenleri olur, okul idaresi ya da medya olur. Ülkenin bu konuda yetişmiş yerbilimcileri, jeologlar ve mühendislerinin kesinlikle bu konuya daha çok eğilmeleri gerekiyor. Yapılan çalışmaların verilen eğitimlerin yetersiz olduğunu düşünüyorum. Gerekirse okullara, sınıflara bu konuda uzman olan kişilerin getirilip eğitim vermelerinin daha faydalı olacağını düşünüyorum. Çünkü Öğrencilere bizim depremi anlatmamızla dışarıdan gelecek uzman kişinin anlatması farklı etkiler yaratacaktır. Konuya hâkim olması onunla ilgili daha çok bilgi sahibi olması çocukların olayı daha çok ciddiye almasını sağlayacaktır.”

Katılımcı XŞ, deprem olayının öğrencilerde travmalara yol açtığını söyleyerek şunları ifade etmiştir: “Çocuklar depremi yaşadılar, o yüzden yaşantılarından yola çıkıyorum. Depremden sonra evini, işlerini, ailelerini kaybedenler var. Deprem konusuna çok girmemeye çalıştığımız halde çocuklarda travma oluşmuş.”

Katılımcı XI, farkındalık eğitimlerinin yetersiz olduğu bunun devlet politikası olması gerektiğini söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Deprem tatbikatları yapılıyor. Farkındalık eğitimleri veriliyor ancak yetersiz. Bunun bir devlet politikası olması gerekiyor. Devlet bunu meclise çıkaracak. Millî Eğitim Bakanlığı bütün okullarda Marmara Depremi’ni, Maraş Depremi’ni bundan önce ülkemizde olan depremlerin

hepsini temel eğitimden itibaren çocuklarımıza öğreteceğiz. Ancak bunun hayatın bir gerçeği olduğunu ve bunların sadece bugün değil yarın da olabileceğini bilecek, buna

göre de önlemini alacak. Bugün kişisel çabalarınızla bir şeyler yapmaya çalışırsanız bir şey yapamazsınız. Bu bir devlet politikası olacak.”

Katılımcıların görüşlerinden genel olarak toplumun birlik ve beraberliğine vurgu yapıldığı, devletin depreme karşı önlemleri bir devlet politikası haline getirmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca konut yapımında devlet denetimlerinin artırılması ve sıkı tutulması gerektiği ifadeleri yer almıştır.

İkinci alt amaca yönelik sosyal bilgiler dersi deprem eğitiminde öğrencilerin depremle ilgili bilgilerini ölçmek için herhangi bir ölçme aracı kullanımına dair alt amaca yönelik öğretmen görüşlerine ulaşılmak istenmiştir. Bu amaca yönelik bulgular Tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4.9. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitiminde Öğrencilerin Depremle İlgili Bilgilerini Ölçmeyle İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzde

Tema	Kod	Frekans	Yüzde (%)
Eğitim ve Bilgi Paylaşımı	Yaparak Yaşayarak	11	16,66
	Soru Cevap	8	12,12
	Sohbet	8	12,12
	Duygu	7	10,6
	Anlama	5	7,57
	Düşünce	3	4,54
Ölçme ve Değerlendirme	Bilinç Düzeyi	9	13,63
	Farkındalık	7	10,6
	Görüşme	5	7,57
	Problem Çözme	3	4,54
	10	66	100

Tablo 4.9. incelendiğinde “öğrencilerin depremle ilgili bilgilerini ölçmek için herhangi bir ölçme aracı kullanımı” kategorisinde toplam 10 kod ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategoride bulunan kodların frekans dağılımlarına bakıldığında yaparak yaşayarak (11), bilinç düzeyi (9), kavramlarının en sık kullanılan kodlar olduğu anlaşılmaktadır. Diğer kodların ve frekansların ise soru cevap (8), sohbet (8), duygu (7),

farkındalık (7), görüşme (5), anlama (5), düşünce (3), problem çözme (3) şeklinde olduğu görülmektedir. Görüşmelere katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, Sosyal

bilgiler dersi Deprem eğitiminde Öğrencilerin depremle ilgili bilgilerini ölçmek için herhangi bir ölçme aracı kullanımına dair alıntılardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Katılımcı XM, herhangi bir ölçme aracı kullanmadığını ifade ederek şunları söylemiştir: “Herhangi bir ölçme aracı kullanmıyorum ancak sık sık gündemimizde olan bir olay. Daha önce deprem konusu geldiği ya da deprem tatbikatı yapıldığı zaman depremden bahsederdik. Şu anda deprem hayatımızın odak noktasında biz hangi konuyu anlatırsak anlatalım bir yerde o depreme çıkıyor. Çünkü biz bu durumun içerisindeyiz hâlen etkilerini yaşıyoruz.”

Katılımcı XE, depremle ilgili bir ders olmadığı için bir ölçme aracı kullanmadığını söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Yok. Onunla ilgili bir ölçme aracı kullanmıyorum. Niye kullanmadım? Çünkü depremle ilgili bir dersimiz yok. Depremle ilgili bir sınav yapmamıza da gerek yok. Onun için genellikle telkin, konuşma ve sohbet yoluyla derste depremden bahsediyoruz. 6 Şubat depreminden sonra daha çok konuşmaya başladık. Bazen sohbet havasında bazen ders şeklinde anlatıyorum.”

Katılımcı XMH, öğrencilerin deprem ile ilgili yaşadıkları üzerinden verdikleri örneklerden yola çıktığını söyleyip şu ifadeleri kullanmıştır: “Ölçme aracı kullanmıyorum. Çünkü deprem dışı konularımızda bile çocuklar dönüp dolaşıp yine konuyu depreme getiriyorlar. Verdikleri örneklerden ya da yaşadıkları sosyal olaylarda çocuklara verdiğimiz kavramların ne kadar işe yaradığını, ne kadar gerekli olduğunu görüyoruz. Bir deprem çantası ile enkaz altındaki insanların uzun süre hayatlarını devam edebileceklerini söylüyoruz.”

Katılımcı XA, soru- cevap olarak öğrencilerin deprem bilgilerini ölçmeye çalıştığını söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “ölçüm aracı olarak çeşitli sorular sorup onlara söz hakkı vererek duygu ve düşüncelerini alarak ya da işte depremle ilgili neler biliyorsunuz? Diye soru- cevap şeklinde bilgilerini ölçmeye çalışıyorum.”

Katılımcı XS, bir ölçme aracı kullanmadığını soru- cevap ve sohbet yolu ile bilgilerini öğrenmeye çalıştığını söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Yok. Sadece soru cevap şeklinde duygularını, düşüncelerini, fikirlerini alıyorum ya da sohbet

şeklinde. Öğrencilerimle sohbet etmeyi seven bir öğretmenim özellikle duygularını ifade etmeleri noktasında sohbet ediyorum.

Katılımcı XMP, bir ölçme aracı kullanmadığını öğrencilerin duygu düşüncelerini anlamaya çalıştıklarını söyleyerek şu ifadelere yer vermiştir: “Bununla ilgili bir ölçme aracı kullanmıyorum. Onların duygu, düşüncelerini anlamaya çalışıyoruz. Mümkün mertebe depremden de bahsetmiyoruz. Çünkü ailesini kaybedenler enkaz altında kalanlar olabilir. Hala tek başına yaşayamayanlar evde kalamayanlar. Bunun gibi çok vakalar biliyoruz. O yüzden biz mümkün mertebe depremden bahsetmemeye çalışıyoruz. Fakat yeri geldiğinde konunun önemi açısından gerekli gördüğümüz ve bildiğimiz kadarıyla çocuklara bilgileri vermeye çalışıyoruz.”

Katılımcı XŞ, deprem öncesi anlatılan bilgilerin deprem esnasında uygulanmadığını söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Daha önce verdiğimiz deprem bilgilerini depremden sonra ölçtük. Deprem de ne yaptınız? Biz anlatırdık. Şöyle yapın yaşam üçgeni oluşturun, kendinizi koruyun, deprem sırasında baktık hiçbirisi yok. Onların hiçbirisi hayata geçmemiş. Çünkü deprem bize o fırsatı vermedi. Yani ölçme mi yaparak ve yaşayarak uyguluyorum.”

Katılımcı XI, ölçme aracı kullanmadığını söyleyerek şu ifadelere yer vermiştir: “Yok. Bunu soru cevap şeklinde söylüyoruz. Bir daha deprem olursa ne yaparsınız diyorum. Çocuk yaşamış bunu. Aslında Depremi yaşamamış olan bir yerde birtakım etkinlikler yapılabilir. Bizimki biraz farklı. Diyorlar ya insanın en iyi öğrenme şekli yaparak yaşayarak öğrenmedir. Bunlara depremi anlat dersiniz çoğu hiç aklınıza gelmeyen şeyler anlatır.”

Katılımcıların görüşlerinden genel olarak bir ölçme aracı kullanılmadığı bunun yanı sıra öğrencilerin deprem ile ilgili bilgilerini ortaya koymak için soru- cevap yoluyla öğrenilmeye çalışıldığı ifadelerine yer verilmiştir.

İkinci alt amaca yönelik Sosyal bilgiler dersi deprem eğitiminde öğrencilerin depremle ilgili sorumlu birer vatandaş olabilmeleri için örnek olmaya dair alt amaca yönelik öğretmen görüşlerine ulaşılacak istenmiştir. Bu alt amaca yönelik bulgular Tablo 4.10’da verilmiştir.

Tablo 4.10. Sosyal Bilgiler Dersi Deprem Eğitiminde Öğrencilerin Depremle İlgili Sorumlu Birer Vatandaş Olabilmeleriyle İlgili Tema, Kategori, Frekans ve Yüzdelere

Tema	Kod	Frekans	Yüzde (%)
Toplumsal Sorumluluk ve Dayanışma	Sorgulama	16	22,53
	Örnek Olma	13	18,3
	Eleştirel Düşünme	9	12,67
	Tartışma	7	9,85
	Afet ve Deprem Gönüllüsü	5	7,04
	Farkındalık	4	5,63
Yapısal Önlemler	Sağlam Binalar	7	9,85
	Bilinçli Vatandaş	6	8,45
	Depreme Dirençli Kentler	4	5,63
9		71	100

Tablo 4.10 incelendiğinde “öğrencilerin depremle ilgili sorumlu birer vatandaş olabilmeleri için örnek olma” kategorisinde toplam 9 kod ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategoride bulunan kodların frekans dağılımlarına bakıldığında sorgulama (16), örnek olma (13), kavramlarının en sık kullanılan kodlar olduğu anlaşılmaktadır. Diğer kodların ve frekansların ise toplumsal eleştirel düşünme (9), tartışma (7), sağlam binalar (7), bilinçli vatandaş (6), afet ve deprem gönüllüsü (5), farkındalık (4), depreme dirençli kentler (4) şeklinde olduğu görülmektedir. Görüşmelere katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi deprem eğitiminde öğrencilerin depremle ilgili sorumlu birer vatandaş olabilmeleri için örnek olmaya dair alıntılardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Katılımcı XM, sözel anlatımlarıyla örnek olmaya çalıştığını söyleyerek şu ifadelerle yer vermiştir: “Öğrencilere başta kendi söylemlerimle örnek olmaya çalışıyorum, çünkü Mümkün merteye söylemlerle yaşanmışlıkları biz hep beraber yaşadık. Bizden sonrakilerin bunu yaşamaması için şunları yapmalıyız, bunlara dikkat etmeliyiz gibi. Telkinlerle çocukları bilgilendirmeye çalışıyorum.”

Katılımcı XE, iş ahlakının önemini anlattığını söyleyerek şu ifadelerle yer vermiştir: “Onlara, bir meslek yaptıkları zaman mesleğinin en iyisini yapmaları gerektiğini anlatıyorum. Kendilerine şunu diyorum, ben şu anda öğretmenim, mesleğimi

en iyi şekilde yapıyorum. Yaptığın işi çok iyi yapacaksın. Bir bina yapıyorsan yaptığın binayı sağlam yapacaksın, yeteri kadar demir, çimento koyacaksın ve bu şekilde yapmış olduğun mesleği hakkıyla yapmış olacaksın.”

Katılımcı XMH, dayanışmanın önemine vurgu yaptığını ifade ederek şu sözleri söylemiştir: “Deprem sonrası dayanışma konusunu daha çok işliyoruz çünkü depremde herkes aynı ölçüde etkilenmedi. Kimisi çok ağır etkilendi, kimisi az hasarlı evinden çıktı. Sonra lazım olan araç gerecini evinden alma imkânı buldu. Şunu gördük ki dayanışma içinde olan toplumlar afetlerle daha kolay baş ediyor.”

Katılımcı XA, öğretmenin uygulama ve pratikte rol model olduğunu söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “O konuda bizler kendi yaptıklarımızdan sorumluyuz. Çünkü öğretmen hem pratikte hem uygulamada örnek konumundadır. Kendimiz bu tür durumlarla ilgili bilgi sahibi oluyoruz. Çeşitli materyaller getirerek ara ara bilgilerini canlı tutuyoruz, o duyguları canlı tutuyoruz. Kendi yaptığım çalışmayı göstererek örnek olmaya çalışıyorum”

Katılımcı XS, öğrencilere karşı hassas olduğunu onlara iş ahlakını anlattığını söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “İlk önce şunu söyleyeyim çocuklara karşı bu konuda önceden de hassastım. İş ahlakını anlatıyorum dersimde çocuklara bunun örneğini depremde yaşadıklarımız üzerinden veriyorum, iş ahlakının ne kadar önemli olduğunu söylüyorum. Yıkılan binalarda kaybettiğimiz sevdiklerimizi sakın unutmayın bu insanlar İş ahlakı olmayan insanlar yüzünden hayatlarını kaybettiler diyorum. Öğrencilerime yanlışı gördüğünüz yerlerde tepkinizi koyun diyorum.”

Katılımcı XMP, depremden kaçmak yerine onunla savaşmayı öğrenmek gerektiğini söyleyerek şu ifadeleri dile getirmiştir: Şunu söylüyorum, biz deprem bölgesinde yaşıyoruz. Deprem bölgesinden kaçmanın bir çözüm olmadığını düşünüyoruz. Evet, deprem sonrası birçok kişi yer değiştirdi, il değiştirdi. Bunu da doğal karşılıyoruz. İnsanların kaygılarını, endişelerini, sorunlarını doğal karşılıyoruz. O yüzden depremden kaçmak yerine depremle savaşmayı öğrenmemiz gerekiyor.”

Katılımcı XŞ, doğal afetlerde yardımcı bir personel görevi üstlenmemiz gerektiğini söyleyerek şu sözleri ifade etmiştir: “Sadece anlatabiliyorum. Aslında gönüllü kuruluşlara üye olmamız gerektiğini. Deprem konusunda insanları

bilinçlendirmemiz gerektiğini hepimiz bu toplumda yaşıyorsak gönüllü birer deprem ya da doğal afetlerde yardımcı bir personel görevi görmemiz gerekiyor diye anlatıyorum.”

Katılımcı XI, olaya sorgulayıcı ve eleştirel bakış açısı kazandırılması gerektiğini söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır: “Eğer biz bu çocuklara bir şey öğretmek istiyorsak. Bizim şunu yapmamız gerekiyor. Eleştirel bir düşünce sistemiyle olaya yaklaşmamız gerekiyor. Bir yerde bir şey sorgulanırsa yanlış ortaya çıkacak eğer sorgulamazsanız yanlışın nerede olduğunu bulamazsınız. Deprem konusunda doğal afetler konusunda bunu yapmak gerekiyor. Çocuk sorgulayacak bizim eğitimciler olarak vermemiz gereken bu.”

Katılımcıların genel olarak kendi davranışları ile örnek olmaya çalıştıkları, deprem konusunda bilgili, sorumluluk sahibi, duyarlı, sorgulayıcı ve araştıran bireyler yetiştirmeyi hedefledikleri belirtilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına, tartışma bölümüne ve önerilere yer verilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Genel amaca ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinden sekiz katılımcının görüşleri sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler dersin de verilen deprem eğitiminin müfredatta yeteri kadar yer almadığı ortaya çıkmıştır. Bu yüzden deprem eğitiminde verilen deprem tatbikatları eğitimi depreme hazırlıklı olma, devlet ve toplum olarak sorumlulukları yerine getirme, devlet tarafından toplumu afetlere özellikle deprem afetine karşı bilgilendirme, bilinçlendirme ve hazırlama konusunda verilen bilgilerin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine ayrıca bulgular kısmında yer verilmiştir.

Birinci Alt Amaca İlişkin Sonuç ve Tartışma

Birinci alt amaca yönelik katılımcılara yöneltilen aşağıdaki sorular aracılığıyla birinci alt amaca dair bulgularda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Şubat depremleri öncesi ve sonrasında sosyal bilgiler dersinde verilen deprem eğitimini yeterli buluyor musunuz?

Yeterli değilse yeterli hâle gelmesi için önerileriniz nelerdir?

Deprem eğitimi verirken kullandığınız öğretim yöntem ve teknikleri nelerdir?

Öğrencilerin depremle ilgili temel kavramları anlamalarını nasıl sağlıyorsunuz?

Deprem eğitimi sırasında öğrencilerin aktif katılımını arttırmak için hangi yöntemleri tercih ediyorsunuz?

Katılımcıların görüşlerinden, sosyal bilgiler dersinde verilen deprem eğitiminin 6 Şubat depremi öncesinde ve sonrasında yetersiz olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Afet eğitimine özellikle de deprem eğitimine daha çok yer verilmesi gerektiği, ayrı bir ders başlığı altında afet eğitimlerinin verilmesine yönelik düzenlemelerin yapılabileceği, bunun sadece sosyal bilgiler dersi ile deprem eğitimlerinin sınırlı kalmaması fen bilgisi ve diğer derslerde de verilmesi gerektiği ifadelerine ulaşılmıştır. Katılımcılar, geçmişte

yaşanan depremlerden ders alıp gelecekte yaşanacak depremlere karşı önlemler alınarak bunları devlet politikası haline getirmek gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında eğitimde afetler veya deprem eğitimi başlığı altında bir ders olarak öğrencilerin yaş seviyelerine uygun bir şekilde temel eğitimden başlayarak okutulması gerekliliği ifadelerine yer verilmiştir.

Katılımcıların, deprem eğitiminde yöntem ve tekniklerde çoğunlukla anlatım tekniği kullanıldığı, 6 Şubat depremlerinden sonra yaşanmışlıktan ötürü yaparak yaşayarak deprem eğitimleri verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Depreme dair kavramların öğretiminde çok çeşitli kavramları kullandıkları, bunun yanı sıra katılımcıların bilişim teknolojilerinden yararlandıkları, bilim adamlarının konuşmalarını kullandıkları, depremle ilgili anlatım yaptıkları ve soru sordukları sonucu ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler dersinde deprem eğitimi verirken öğrencilerin 6 Şubat depremini yaşamadan önce konuya çok ilgi göstermediklerini ancak 6 Şubat depremini yaşadıkdan sonra yaşanmışlıktan ötürü soru- cevaplarla gündelik hayata indirgenmesi aracılığıyla öğrencilerin derse aktif katıldıkları ve deprem konusuna olan ilgilerinin arttığı sonucuna varılmıştır.

Kırıkkaya, Ünver ve Çakın (2011) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin afet eğitimi ile ilgili programı önemli buldukları ancak aynı oranda gerçekleştiremedikleri ortaya çıkmıştır. Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre anlamlı bir farkla kazanımları daha önemli buldukları ve gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Bu çalışmada da afet eğitiminin programlaştırılmasına yönelik olduğundan her iki çalışmanın sonuçları benzerlik göstermektedir.

Başıbüyük ve Pala (2023) tarafından yapılan araştırmada, incelenen öğretim programları arasında afet eğitime en kapsamlı yaklaşımın coğrafya dersinde benimsendiği tespit edilmiştir. Bu programlarda, afetler hakkında temel bilgi ve afet süreçleri gibi konulara yer verilmiştir. Ayrıca, öğretim programlarında ağırlıklı olarak öğrencilerin bilgi ve kavrama düzeylerini geliştirecek kazanımlara odaklanıldığı görülmüştür. Sınıf seviyeleri yükseldikçe, bu kazanımların karmaşıklığı ve soyutluk düzeyi de artış göstermiştir. Ulaşılan bu sonuçla çalışmada ulaşılan sosyal bilgiler dersi öğretim programında afet ve özellikle deprem eğitime ayrılan bölümün yetersiz

olduğu diğer derslerle paralel bir şekilde yürütülmesi gerektiği sonucu benzerlik göstermektedir

Konur, Vekli, Şeyhoğlu, Tekbıyık ve Kartal (2023) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin, disiplinlerarası öğretimin temel prensiplerini anladıkları ancak bu yaklaşımı sınıf ortamına nasıl taşıyacakları konusunda belirsizlikler yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmenler, birden fazla dersin içeriğini birleştirmenin ve farklı disiplinler arasında iş birliği yapmanın önemini kavramış olsalar da bu süreçte karşılaştıkları pratik zorlukları ve bilgi eksikliklerini vurgulamışlardır. Ayrıca, öğretmenler afet eğitimi için yeterli kaynak ve etkinlik bulunmamasını en büyük sorun olarak belirtmişlerdir. Bu durum hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin kaliteli bir afet eğitimi almalarını engellemektedir. Çalışmada öğretmenlerin afet ve deprem eğitimlerinin sosyal bilgiler dersi ile sınırlı kalınmaması gerektiği diğer derslerde de verilmesi yönündeki görüşleri benzerlik göstermektedir.

Zengin (2021) tarafından yürütülen çalışmada ulaşılan, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afetler ile ilgili aldıkları eğitim, doğal afet bilincinin bireylere aktarılması ve müfredatta doğal afet kavramının yer edinmesine ilişkin olumlu ve olumsuz görüşler ortaya çıkmıştır. Katılımcıların konuyla ilgili genel görüşleri negatif yönde olmuştur. Çalışmada elde edilen sosyal bilgiler öğretmenlerin müfredattaki afet kavramını yetersiz buldukları görüşleri sonucu bu çalışmanın sonucu ile benzerlik göstermektedir.

İnal, Kaya ve Altıntaş (2018) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye'nin ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde gerçekleştirilen eğitim müfredatının UNISDR (Birleşmiş Milletler Afetlerin Azaltılması Uluslararası Stratejisi) tarafından gelişmekte olan ülkeler için beklenen eğitim müfredatı açısından yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmada ulaşılan ortaöğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programının afet özellikle deprem afetine yönelik verilen eğitimlerin yetersiz olduğu sonucuyla benzerlik göstermektedir.

Yalman (2019) tarafından yapılan çalışmada elde edilen, deprem bilinci eğitimi sonrasında öğrencilerin hazır bulunuşlulukları can ve mal kaybını en aza indirmek için gerek duyacakları deprem bilincini sağlamada olumlu etki ettiğini ifade edilmiştir.

Öğretmen ve öğrencilere hayatları boyunca taşıyacakları deprem bilincini oluşturabilmek, eğitim ve öğretim etkinliklerinin depremi merkeze alacak şekilde

organize edilmesi ve devam ettirilmesiyle doğrudan ilişkili olduğu belirtilmiştir. Çalışmada ulaşılan deprem eğitimin gerekliliği sonucu bu çalışmanın sonucuyla paralellik göstermektedir.

Koç, Şeker, Evcı ve Doğan (2020) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan, konularına göre ele alınan akademik çalışmaların ağırlıklı olarak, afetlere yönelik bilgi düzeyini ve görüşleri belirleme, afetlerin programa yansımaları saptama ve afet eğitiminin önemine vurgu yapma eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma da cevabı aranan konular yönünde çalışmaların benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Karakuş ve Önger (2017) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan, öğrencilerin afet deyince ilk olarak deprem afetine, en az tsunami afetine yer verildiği bulgulardan anlaşılmıştır. Dolayısıyla çevre şartları sonucu etkilemiştir. Çalışmada elde edilen yaşadığımız bölgenin bir deprem bölgesi olduğunun kabul edilmesi ve bununla yaşamının öğrenilmesi gerektiği görüşleri iki çalışma arasında benzerlik göstermektedir.

Doğan ve Koç (2017) tarafından yapılan çalışma, deney ve kontrol gruplarının başarı puanları arasında deney grubunun lehine anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Yani dijital oyunla deprem öğretimi yapılarak ders işlenen deney gruplarının akademik başarı puanları, geleneksel öğretim (anlatım yöntemi ve ders kitapları vs.) kullanılarak ders işlenen kontrol grubu öğrencilerinin akademik puanlarından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada verilen eğitimin görseller, slayt ve sunumlarla zenginleştirilmesi bilgilerin kalıcılığını artırdığı görüşleri ile benzerlik göstermektedir.

Aydın (2010) tarafından yapılan çalışmada, tanımlama kategorileri (1) deprem, bir doğal afettir, (2) deprem yerin sallanmasıdır, (3) deprem, binaların yıkılması ve insanların ölmesidir, (4) deprem gerekli önlemler alındığında zararları azaltılabilen bir doğal afettir, (5) deprem, yer kabuğunun ve fayların hareketine bağlı olarak oluşan sarsıntılardır, (6) levha hareketlerine bağlı olarak meydana gelen enerji boşalması ve yerin sallanmasıdır. Çalışmada yapılan kategorik tanımlarla araştırmada katılımcılar tarafından yapılan depreme dair tanımlar açısından benzerlik göstermektedir.

İkinci Alt Amaca İlişkin Sonuç ve Tartışma

İkinci alt amaca yönelik katılımcılara yöneltilen aşağıdaki sorular aracılığıyla ikinci alt amaca dair bulgularda şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğrencilerin deprem, konusunda bilinçlenmeleri ve hazırlıklı olmaları, evde neler yapabileceklerini öğretmek için neler yapıyorsunuz?

Öğrencilere depremhazırlığı yapma konusunda nasıl bir plan yapıyorsunuz?

Öğrencilerin depremlerle ilgili güncel haberler ve uyarıları, takip etmelerine nasıl yardımcı oluyorsunuz?

Öğrencilere depremlerin sosyal ve ekonomik etkileri anlatılırken hangi örnekleri kullanıyorsunuz?

Öğrencilere depremlerle mücadelede toplumun ve devletlerin rolünü anlatmak için hangi örnekleri ve vaka çalışmalarını tercih ediyorsunuz?

Deprem eğitiminden sonra öğrencilerin depremlerle ilgili bilgilerini ölçmek için hangi ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanıyorsunuz?

Öğrencilere, depremlerle ilgili sorumlu bir vatandaş olma konusunda nasıl ilham veriyorsunuz?

Katılımcılar, genel olarak sosyal bilgiler dersinde deprem eğitimi verirken öğrencilere deprem öncesi ve sonrası hazırlık konusunda deprem çantalarının olması, oturdukları yerdeki eşyaların sabit ve sağlam monte edilmesi gerektiği bunların yanında sağlam yapıların yapılması ve bu konuda devlet politikalarının uygulanması gerektiği ifade edilmiştir. Öğrencilerin güncel haberleri takip etme konusunda herhangi bir öneride bulunmalarına gerek kalmadığı söylerken, sadece aktarım yolu ile kendi elde ettikleri bilgileri aktardıkları söylenebilir. Yaşanan 6 Şubat depreminden ötürü öğrencilerin internetten, sosyal medyadan, kandili rasathanesi ve bilim insanlarının depremlerle ilgili haberlerini takip ettikleri ifadeleri kullanılmıştır. Sosyal bilgiler dersinde deprem eğitimi verirken depremin ekonomik ve sosyal etkileri depremde yaşanan can ve mal kayıpları üzerinden anlatmaktadır.

Depremi sosyal olarak insanlarda travmalara yol açtığı ve sosyal yaşamda sıkıntılar yaşandığı ifadelerine yer verilmiştir. Genel olarak toplumun birlik ve beraberliğine vurgu yapıldığı, devletinse depreme karşı önlemleri bir devlet politikası haline getirmesi ayrıca konut yapımında devlet denetimlerinin artırılması ve sıkı tutulması gerektiği ifade edilmiştir. Katılımcılar deprem eğitimine yönelik bir ölçme aracı kullanılmadığı bunun yanı sıra öğrencilerin deprem ile ilgili bilgilerini ortaya koymak için soru- cevap yoluyla öğrenilmeye çalışıldığı ifadeleri kullanılmıştır. Katılımcıların kendi davranışları ile örnek olmaya çalıştıkları, deprem konusunda bilgili, sorumluluk sahibi, duyarlı, sorgulayan ve araştıran bireyler yetiştirmeyi hedefledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Izrak (2018) tarafından yapılan afet eğitimlerinin afetlere dirençli toplum oluşturulmasında büyük önemi vardır. Afet eğitimleri ile insanların afetler hakkındaki bilgi düzeyleri, farkındalıkları ve ilgileri artırılır. Afet eğitimi alan insanlar afetlere daha iyi ve daha fazla hazırlanırlar ve afetlerden daha iyi korunurlar. Afet eğitimi sayesinde afete daha etkili müdahale edilir ve kayıplar azaltılır. Afet sonrasında iyileşme faaliyetleri afet eğitimlerinin uygun bir şekilde verilmesine bağlı olarak daha kısa sürer ve daha iyi bir iyileşme gerçekleşir. Bu sonuç çalışmada ulaşılan afet eğitiminin önemine vurgu yapılması sonucuyla paralellik göstermektedir.

Çelik ve Gündoğdu (2022) tarafından yürütülen çalışmada öğretmenlerin afetlere karşı duyarlılıklarının yüksek olduğu, afet durumlarını ciddiye aldıkları ve afetlere karşı önlem almayı önemsedikleri, bu önlemlerin yararlı olacağını düşündükleri sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak bu önlemleri gerçekleştirmedikleri ve kendilerini afetlere karşı hazırlık konusunda yeterli görmedikleri sonuçlarına da ulaşılmıştır. Çalışmada ede edilen teoride yeterli olursa da uygulamada yetersiz kaldığı sonucuyla bu çalışmada ulaşılan teorik olarak depreme karşı korunma yolları bilinse de uygulamaya aktaramadıkları sonucuyla paralellik göstermektedir.

Koçak (2019) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan, afet sonrası ilk 24-48 saatlik dönemde yerel halk tarafından hafif arama kurtarma teknikleri ve temel yaşam desteği bilgisi ile yaralıların büyük bir çoğunluğu kurtarılabilir. Acil ve afet durumlarının bilincinde olmak, acil eylem planlarının basamaklı bir şekilde ve iş birliği içerisinde uygulanması, acıların ve afetin etkilerinin azaltılması veya önlenmesi açısından önem

taşımaktadır. Bu çalışmanın sonucu ile çalışmada ulaşılan deprem eğitiminin önemli olduğu ve 6 Şubat depreminde ilk olarak halkın kendi çabalarıyla ellerinden geldiğince yardıma koştuğu benzerlik göstermektedir.

Çelik (2020) tarafından hazırlanan çalışmada ulaşılan, öğretmenlerin olası bir afetin yakın bir gelecekte gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğunu düşünmelerine rağmen, yeterli düzeyde önlem almadıkları görülmüştür. Ayrıca öğretmenler afet eğitimi konusunda bilgi düzeylerini de yeterli görmemekte, mezun oldukları üniversitelerde bununla ilgili bir ders almadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin mevcut öğretim programlarında yer alan afet eğitimi kazanımlarını ve ilgili içeriği yeterli bulmadıkları, okullarında gerçekleştirilen afet tatbikatlarının niteliği ve niceliğinin afet halinde kendilerini güvende hissedebilecekleri düzeyde olmadığı da anlaşılmıştır. Çalışmada elde edilen bilgilerle bu çalışmada yer alan programlarda afet eğitimine yeterince yer verilmediği, alınan bilgilerin yetersiz kaldığı sonucuyla benzerlik göstermektedir.

Yıldız (2023) tarafından yapılan çalışmanın, koruma altına alınan tarihi sit alanı içerisinde çok katlılıktan kaçınarak restorasyonlar, depreme karşı dayanıklı yapılmalıdır. Bu sonuçlar ve araştırmadan elde edilen deprem gerçekliğinin unutturulmaması deprem bilincinin oluşturulması ve yapıların depreme dayanıklı bir şekilde inşa edilmesi ayrıca devlet politikalarının geliştirilmesi gerektiğine dair görüşler birbiriyle benzerlik göstermektedir.

Gezer ve Şahin (2022) tarafından yapılan araştırmada, doğal afet yönetimi kapsamında bir eğitim ya da ders alan öğretmen adayı sayısının oldukça az olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının çoğunun örgün eğitim kapsamında en az bir kez tatbikat etkinliğine katıldığı ve depremi bilimsel olarak doğru tanımlayabildiği saptanmıştır. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının deprem çantası hazırlama konusunda hem davranışsal hem de bilişsel açıdan önemli eksikliklerinin bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının deprem sırasında kapalı ve açık alanda yapılması gerekenler konusunda bilgi sahibi olduğu; buna karşılık enkaz altında iken yapılması gerekenler konusundaki bilgilerinin temel düzeyde kaldığı tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları doğal afet eğitimi dersi almamış olsalar da öğretmen adaylarının deprem anında yapılması gerekenler konusundaki bilgi düzeylerinin yüksek olduğunu

göstermiştir. Bu çalışmada ulaşılan sonuçlarla araştırmada elde edilen öğretmenlerin teorik olarak deprem hakkında bilgi sahibi oldukları ancak depremi yaşadıkları zaman o anın verdiği korku ve panik neticesinde bu bilgilerin hiçbirinden yararlanamadıkları görüşleriyle benzerlik göstermektedir.

Korkmaz (2023) tarafından yapılan çalışmada, Okullarda her ne kadar deprem eğitimi verilse de çocukların bilgi seviyesi düşük kalmaktadır. Deprem eğitimi uygulayan farklı ülkeleri incelemek ideal bir deprem eğitimi oluşturmak açısından faydalı olacaktır. Sonuca bakıldığında katılımcıların verdikleri Japonya'nın deprem eğitimi ve devlet politikaları sistemi örnekleri bu çalışmada ulaşılan sonuçla aynı doğrultudadır.

Çoban, Sözbilir ve Göktaş (2017) tarafından yapılan araştırmada ulaşılan, deprem öncesi, anı ve sonrasına yönelik yeterli bilgi sahibi olmadıkları, herhangi bir önlem almadıkları, depremlerle ilgili yeterince eğitim verilmediğini ve yaşamış oldukları deprem deneyimleriyle ilgili zorlukların zamana bağlı olarak kaybolduğunu belirtmişlerdir. Araştırmada verilen deprem eğitimlerine rağmen yaşanan deprem esnasında ve sonrasında alınan hiçbir bilginin kullanılmadığı sonucu iki araştırma arasında benzerlik göstermektedir.

Demirkaya (2017) tarafından yapılan çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin depreme yönelik tutumları cinsiyete ve sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Öğrencilerin depreme yönelik tutum puanları arasında yaşları ve yaşadıkları köy bakımından anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Öğrencilere hayat boyu sürecek bir deprem bilinci sağlayabilmek ancak eğitim ve öğretim faaliyetlerinin bu bilinç hedefli olarak planlanması ve sürdürülmesi ile mümkün olacaktır. Bu nedenle

Türkiye'deki ilk ve ortaöğretimin öğretim programları, araç-gereçleri, yöntemleri ve ders kitapları ile öğrencilere etkin bir deprem bilinci sağlayabilecek şekilde yeniden ele alınması ve güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu araştırmada da katılımcıların öğrencilerin yaş aralığının küçük olmasından ötürü depremden etkilenme durumlarının farklılık gösterdiği bunun öğrencilerde korku ve travmalara yol açtığı ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilere uygun olarak düzenlemelere gidilmesi gerektiği sonucuyla benzerlik göstermektedir

Darga (2023) tarafından yürütülen çalışmada, ebeveyn ve çocukları sonrasındaki travmatik deneyimler yaşamıştır. Sarsıntılar sırasında ve sonrasında yıkılanlar ve insanlar kaotik hallerini görmüşlerdir. Çocuklarda görülen duygu ve davranış değişikliklerinden bazıları, deprem korkusu, ölüm korkusu, eve dönmek istememek, uyumamak, öfke patlamaları, hoşgörüsüzlük depresi sorgulamak, anneden ayrılmaktır. Bu sonuçlar araştırmada ulaşılan, travmalar, aileden kopuşlar, içine kapanmalar, korku gibi sonuçlarla bire bir uyumaktadır.

Değirmenci, Kuzey ve Yetişensoy (2019) tarafından yapılan araştırmada, ders kitaplarında afetlerle ilişkili olarak kullanılan metin ve görsellerin 4-5 ve 6. sınıf düzeyinde çoğunlukla insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanında yer alırken, 7. sınıfta “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca ders kitaplarında genellikle ülkemizde ve dünyada sıklıkla görülen afet türlerine yer verildiği, bu afet türleri içerisinde depreme daha fazla vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Bu çalışmadaki sonuçlarla araştırmada elde edilen programlarda yer alan afetle ilgili konuların hangi kazanımlarda yer verildiği ifadelerde ulaşılan sonuçlar doğrultusunda benzerlik göstermektedir.

Karakuş (2014) tarafından yapılan çalışmada elde edilen, depremi yaşayan öğrenciler depremle ilgili çok sayıda “kıyamet günü”, “ölüm”, “Azrail” benzetmesi yaparken, depremi yaşamamış öğrenciler daha çok “doğa olayı” ve “sağlıksız yaşam” kategorilerine ait metaforlar üretmişlerdir. Araştırmada katılımcıların belirttikleri üzere öğrencilerinin 6 Şubat Kahramanmaraş depreminden sonra ölüm kavramının çok sık telaffuz edildiği bunun korkuya yol açtığı ifadeleri kullanılmıştır. Bu açıdan çalışmaların sonuçları benzerlik göstermektedir.

Aksoy’a (2013) tarafından yürütülen çalışmada, Deprem kavramını 9. sınıf öğrencilerinin %5.04’ü kıyamet günü, %4.32’si korku, %3.60’ı canavar ve beşik,

%2.88’i ölüm ve felaket olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar araştırmada katılımcıların görüşlerinde elde edilen 6 Şubat Kahraman Maraş depremi esnasında cehennemi yaşadıkları ve daha önce tanık olmadıkları kadar büyük bir felaket olduğu sonucuyla bire bir örtüşmektedir.

Genel olarak araştırma konusu ile ilgili yapılan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında ve sosyal bilgiler dersinin deprem eğitimi bağlamındaki öğretmen görüşleri

adlı bu çalışmada elde edilen sonuçlarla karşılaştırıldığında ulaşılan sonuçlar arasında benzerliklerin çoğunlukta olduğu görülmüştür.

ÖNERİLER

MEB’e Yönelik Öneriler

Sosyal bilgiler dersi dışında afet eğitimi veya deprem eğitimi başlığı altında yeni bir ders oluşturulabilir.

Deprem simülasyon (benzetim) merkezleri oluşturulabilir.

Afet eğitime yönelik yeni ve uygulanabilir devlet politikaları hazırlanabilir.

Deprem tatbikatları okullarla sınırlı kalmayıp bütün bir ili içine alacak şekilde genişletilebilir.

Araştırmalara Yönelik Öneriler

Öğretmen adayları ve öğretmenlerin depreme yönelik korku ve travmaları incelenebilir.

Farklı branşlarda deprem eğitiminin önemi ve gerekliliği incelenebilir.

Depremi yaşadığı bölgelerde halkın karşılaştığı zorluklar farklı değişkenler açısından incelenebilir.

Şubat depremini yaşamış ve yaşamamış öğretmenlerin deprem eğitime yönelik bakış açıları araştırılabilir

KAYNAKÇA

- Abdullah, Y. (2023). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Öncesi ve Sonrası Toplanma Alanlarının Coğrafi Analizi ve Deprem Park Önerisi: Antakya ve Çevresi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi SBE.
- Adayış, İ. (2020). Doğal Afet Eğitimi Kapsamında Arama Kurtarma Faaliyetlerine Sosyolojik Bir Bakış: Van İli Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE.
- AFAD (2022). Doğal afetler, 2(2023), 185-194.
- Akil, K. ve Onal, E. I. (2023). Düzce Depremi Sonrası Gazete Manşetlerinin Bütünleşik Afet Yönetimi Sürecine Göre Değerlendirilmesi. Afet ve Risk Dergisi, 6(2), 597-608.
- Aksoy, B. (2013). Depremi Yaşamış Olan 9. Sınıf Öğrencilerinin “Deprem” Kavramına Yönelik Algılarının Nitel Açıdan İncelenmesi. Zeitschrift Für Die Welt Der Türken, 5(1).
- Aldemir, T. (2023). Doğal Afetler Sonrası Afetzedelerin Beslenmesi: 2023 Kahramanmaraş Depremi Örneği. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 10(4), 686-701.
- Altun, F. (2016). Afetlerde Psikososyal Hizmetler: Marmara ve Van Depremleri Karşılaştırmalı Analizi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(8-9), 183-197.
- Altun, F. (2018). Afetlerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme. Sosyal Çalışma Dergisi, 2 (1), 1-15.
- Aydın, F. (2010). İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin “Deprem” Kavramını Algılamaları: Fenomenografik Bir Analiz. Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkish. 5/3 Summer.
- Ayyürek, O. (2014). Eğitim Örgütlerinde Kr i z Yönetimi: Van Depremi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE.
- Bahar, Y. ve Bümen, N. T. (2022) Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kaynaşıklık Üzerine Sistematiik Bir Analiz. Yaşadıkça Eğitim, 36(2), 520-554.
- Başıbüyük, A. ve Pala, Ş. M. (2023). Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Coğrafiya Dersi

- Öğretim Programları Kazanımlarının Afet Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 184-197.
- Batı, A. H. (2004). Nitel Araştırma Yöntemleri. Ders Notları Sunusu.
- Boğazpınar Gün, S. (2017). AFAD'ın Eğitici Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi: Birey ve Aile İçin Afet Bilinci Eğitmen Eğitimi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi SBE.
- Budak, D. ve Kandil, N. (2023). Üniversite Öğrencilerinin Deprem Bilgi Düzeyleri ve Sürdürülebilir Deprem Farkındalık Düzeylerinin Araştırılması: Spor Bilimleri Örneği. *Sportive*, 6(2), 29-40.
- Bulu, D. (2023). Sınıf Öğretmenlerinin Afet Bilinci Algı Düzeylerinin Belirlenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi SBE.
- Cénat, J. M., Smith, K., Morse, C. ve Derivois, D. (2020). Sexual Victimization, PTSD, Depression, and Social Support among Women Survivors of the 2010 Earthquake in Haiti: A Moderated Moderation Model. *Psychological Medicine*, /50(15), 2587-2598.
- Ceren, A. (2021). Afetler ve İnsani Yardım Faaliyetleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 289-312.
- Creswell, J. W. (2018). Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çabuk, A. (2020). 2002 Sonrası Türkiye Büyük Millet Meclisinde Grubu Bulunan Siyasi Partilerin Beyannamelerinde Afet ve Acil Durum. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(10), 189-205.
- Çelik, A. A. (2020). İlkokul Öğretmenlerinin Afete Hazırlık Düzeyleri ile Afet Eğitiminin Eğitim Programlarındaki Yeri Yönelik Görüşleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi SBE.
- Çelik, A. A. ve Gündoğdu, K. (2022). Öğretmenlerin Afete Hazırlık Düzeyleri ile İlkokullardaki Afet Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Görüşleri. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 77-112
- Çilingir, G. A. ve Güler, İ. Ö. (2020). Afet Politikalarında Risk Unsuru ve Afet Mevzuatında Risk Yönetimi. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(1), 152-165.

- Çoban, M., Sözbilir, M. ve Göktaş, Y. (2017). Deprem Deneyimini Yaşamış Kişilerin Deprem Öncesi Hazırlık Algılarının Belirlenmesi: Bir Durum Çalışması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37).
- Darga, H. (2023). 6 Şubat Kahramanmaraş Depremlerinde Çocukların Yaşadıkları ve Ebeveynlerinde Tanık Olduğu Duygu Durumları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (68), 213-248.
- Değirmenci, Y., Kuzey, M. ve Yetişensoy, O. (2019). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Afet Bilinci ve Eğitimi. *E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 33-46.
- Değirmençay, Ş. A. ve Cin, M. (2016). Türkiye'deki Deprem Eğitimi Araştırmaları: Betimsel İçerik Analizi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 301-314.
- Demirkaya, H. (2017). İlköğretim 5. 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Depreme Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. 11(3).
- Deveci, H., Köse, T. Ç. ve Bayır, Ö. G. (2014). Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Kavramlarına İlişkin Bilişsel Yapıları: Kelime İlişkilendirme Testi Uygulaması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16), 101-124.
- Dikmenli, Y. ve Yakar, H. (2019). Öğretmen Adaylarının Afet Bilinci Algı Düzeylerinin İncelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 386-416.
- Doğan, E. ve Koç, H. (2017). Sosyal Bilgiler Dersinde Deprem Konusunun Dijital Oyunla Öğretiminin Akademik Başarıya Etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (8), 90-100.
- Doğan, İ. H., Kaya, F. ve Aydın, M. (2023). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Afetlere Yönelik Tutum Düzeylerinin İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (43), 182-201.
- Dömbekci, H. A. ve Erişen, M. A. (2022). Nitel Araştırmalarda Görüşme Tekniği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (Özel Sayı 2), 141-160.
- Duruel, M. (2023). Kırılganlık ve Dirençlilik Kesişiminde Yaşlıların Afet Deneyimleri Hatay Örneğinde 6 Şubat 2023 Depremleri. *Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 103-120.

- İnal, E., Kaya, E. ve Altıntaş, K. H. (2018). Türkiye’de Örgün Eğitimin Afet Eğitimi Yeterliliği Açısından İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, (37), 114-127.
- Gezer, M. ve Şahin, İ. F. (2022). Deprem Eğitimi: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Depreme İlişkin Bilgi Düzeyleri. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24(1), 97-106.
- Gözükızıl, C. A. ve Tezcan, S. (2023). Cumhuriyet’in Yüzüncü Yılında Türkiye’de Afetler: 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremi. Kent Akademisi, Türkiye Cumhuriyeti’nin 100. Yılı Özel Sayısı, 97-114.
- Guidoboni, E., Bernardini, F., Comastri, A. ve Boschi, E. (2004). The Large Earthquake on 29 June 1170 (Syria, Lebanon, and Central Southern Turkey). Journal of Geophysical Research: Solid Earth, 109 (B7).
- Hoover, F. A, Meerow, S., Grabowski, Z. J. ve Mcphearson, T. (2021). Kentsel Yeşil Altyapı Planlamasında Konumlandırma Kriterlerinin Çevresel Adalet Üzerindeki Etkileri. Çevre Politikası ve Planlama Dergisi, 23 (5), 665-682.
- Izrak, S. (2018). Eğitim, Afet Eğitimi ve Afete Dirençli Toplum. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(1), 56-67.
- İçme, T. ve Büyük, U. (2023). Türkiye’de Deprem Eğitimi: Fen Bilimleri Ders Kitaplarının Deprem Eğitimine Yönelik Analizi. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12(3), 944-958.
- İrdem, İ. ve Mert, E. (2023). Deprem, Dirençli Kent ve Acil Afet Yönetimi: Türkiye Örneği. Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi, 4(2), 241-276.
- Karabulut, N. (2023). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Deprem Sonrası Travma Düzeylerinin Belirlenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi SBE.
- Karakuş, U. (2014). Depremi Yaşamış ve Yaşamamış Öğrencilerin Deprem Algılarının, Metafor Analizi ile İncelenmesi. Doğu Coğrafya Dergisi, 18(29), 97-116.
- Karakuş, U. ve Önger, S. (2017). 8. Sınıf Öğrencilerinin Doğal Afet ve Afet Eğitimi Kavramını Anlama Düzeyleri. Journal of History Culture and Art Research, 6(6), 482-491.
- Karaşin, Y., Filiz, M. ve Karagöz, Y. (2023). Depreme Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. Afet ve Risk Dergisi, 6(2), 548-561.

- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 1(1), 62-80.
- Kartal, N. Z ve Dağ, H. (2021). İlişkisel Bağlamda Kriz İletişimi ve Kriz Haberciliği, (Ed.), E. Hamarta, C. Arslan, S. Çiftçi, M. Uslu. Akademik Araştırmalar, 2, 252-261.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi, 1(1), 62-80.
- Keyifli, N. (2021). OECD Ülkelerinde Doğal Afetlerin Bütçe Açıkları Üzerine Etkisi: Dinamik Panel Veri Analizi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (43), 303-318.
- Kılıç, B. C. (2019). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Doğal Afetler Konusunun Sarmal Sistem Yönünden Değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi SBE.
- Kırıkkaya, E. B., Ünver, A. O. ve Çakın, O. (2011). İlköğretim Fen ve Teknoloji Programında Yer Alan Afet Eğitimi Konularına İlişkin Öğretmen Görüşleri. Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 5(1), 24-42.
- Koç, H., Şeker, G., Evci, N. ve Doğan, M. (2020). Afet Eğitimi Konulu Araştırmaların İçerik Analizi Yöntemiyle Değerlendirilmesi. Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi, 9(2), 637-655.
- Koçak, M. ve Özüçelik, D. (2019). Ulusal ve Uluslararası Afet Eğitimi. Afetlerde Acil Tıp Hizmetleri, 89-96.
- Konur, K. B., Vekli, G. S., Şeyihoğlu, A., Tekbıyık, A., ve Kartal, A. (2023). Afet Eğitimi ve Disiplinlerarası Öğretim: Öğretmenler Ne Düşünüyor? Afet ve Risk Dergisi, 6(2), 575-596.
- Korkmaz, B. C. (2023). The Position and Importance of Earthquake Education in the World. Educatione, 2(2), 246-263.
- Kozanoğlu, G. (2020). Türk İdare Hukukunda Doğal Afetler Nedeniyle İdarenin Sorumluluğu. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi SBE.
- Mandacı, E. (2020). Asur Devleti'nde Doğal Afetler ve Doğal Afet Algısı. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(1), 99-116.
- MEB (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara:

MEB Yayınları.

- MEB (2018). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar). <https://mufredat.meb.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 10/10/2023)
- MEB (2023). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar). <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=1264>
- MEB (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. <https://tymm.meb.gov.tr/ogretim-programlari/sosyal-bilgiler-dersi>
- Olsun, G. (2023). Deprem. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Bülteni, 3(27).
- Öcal, A. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Deprem Eğitiminin Değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(1), 169-184.
- Öhman, A. ve Nygård, L. (2005). Alzheimer Hastalığı Olan Bireylerde Kendi Seçtikleri Günlük Yaşam Mesleklerine Katılmanın Anlamları ve Nedenleri. OTJR: Meslek, Katılım ve Sağlık, 25(3), 89-97.
- Önal, H. (2019). Temel Eğitim Ders Kitaplarında Afet Olayları ile İlgili Kavramlarda Görülen Eksiklikler. Turkish Journal of Social Research, 23(1).
- Özden, M. A. ve Özden, A. T. (2022). Olayın “Mekânsallaşması”: İzmir Depremi Üzerinden Toplumsal Dirençliliği Arttıracak Bir Yöntem Tartışması. Online Journal of Art & Design, 10(1).
- Özensoy, A. U. (2021). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Sinemanın Kullanımı. International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS), 12(45), 489-509.
- Özensoy, A. U. (2023). Re-thinking Social Studies in the Context of Social Sciences and Natural Sciences with an Interdisciplinary Approach. G. Kılıçoğlu ve T. Çetin (ed.), Research on Social Studies Education in the 100th Year of the Republic of Turkey. (123-145). Ankara: Pegem.
- Özkan, G. (2003). Türkiye’de Afet Yönetiminin Problemleri 17 Ağustos İzmit Körfezi Depremi, 27 Ocak Pülümür Depremi ve 01 Mayıs 2003 Deneyimleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi SBE.
- Özşahin, E. ve Kaymaz, Ç. K. (2013). Afet Kültürünün Değerlendirilmesine Bir Örnek: Antakya Şehri. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı, 25-27.

- Öztürk, C. ve Kafadar, T. (2020). Evaluation of the 2018 Social Studies Curriculum. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(1), 112-126.
- Paris, R., Lavigne, F., Wassmer, P. ve Sartohadi, J. (2007). Coastal Sedimentation Associated with the December 26, 2004 Tsunami in Lhok Nga, West Banda Aceh (Sumatra, Indonesia). *Marine Geology*, 238(1-4), 93-106.
- Polat, A. (2022). Nitel Araştırmalarda Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları: Soru Form ve Türleri, Nitelikler ve Sıralama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 161-182.
- Sözcü, U. (2019). Doğal Afetler ve Doğal Afet Okuryazarlığı. Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, S. (2019). Türkiye'de Afet Yönetimi ve 2023 Hedefleri. *J. Earthq. Res*, 1(2), 180-196.
- Şahin, Y., Lamba, M. ve Öztop, S. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Afet Bilinci ve Afete Hazırlığının Belirlenmesi. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 149- 159.
- Şeşen, Y. (2019). Kültürel Mirasımız ve Arşiv Belgelerimizin Afetler ve KBRN Tehlikelerine Karşı Korunması. *Afet ve Risk Dergisi*, 2(1), 32-42.
- Şevli, S. (2019). 2011 Yılı Van Depremlerini Yaşayan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Dikkat Dağınıklığı Durumlarının ve Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE.
- Turan, S. (2019). 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Disiplinlerarası Yapısının İncelenmesi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 2(2), 166-190.
- Tercan, B. (2018). Türkiye’de Afet Politikaları ve Kentsel Dönüşüm. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 63-74.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Ünsal, H. (2016). Doğal Afetlere Yönelik Vergi Politikaları ve Türkiye Uygulamalarının İncelenmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 1-23.
- Üsküplü, S. (2012). Hatay İli ve Yakın Çevresi İçin Deprem Senaryolarının CBS İçerisinde Hazırlanması ve Bu Senaryoların Tarihsel Depremler ile Karşılaştırılması. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi

SBE.

- Varol, A. (2019). Afet Yönetimi, Afet Eğitimi ve Afet Farkındalığı: Amerika Örneği. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 29(1), 193-204.
- Varol, N. ve Kırıkkaya, E. B. (2017). Afetler Karşısında Toplum Dirençliliği. Resilience, 1(1), 1-9.
- Yalman, N. ve Yalman, Y. (2019). Deprem Eğitiminin İstanbul'da Ortaöğretim Öğrencilerinin Deprem Bilincinin Arttırılmasına Etkisi. Atlas Journal, 5(17), 140-155.
- Yetişensoy, O. (2022). Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Afet Bilinci Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(36), 1473- 1496.
- Yıkılmış, M. S. (2020). Nitel Araştırmalarda E-Görüşme Tekniği. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(1), 183-197.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. /Eğitim ve Bilim, 23(112).
- Zengin, S. (2021). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Doğal Afetlere Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi: Amasya Üniversitesi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Amasya Üniversitesi SBE.

EKLER

Ek 1: Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 05.01.2024-124583

MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU DEĞERLENDİRME FORMU

Araştırmanın Başlığı:	"Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Eğitimi Bağlamındaki Yeterliliği Hakkında Öğretmen Görüşleri" adlı çalışma.
Başvuru Formunun Etik Kurula geldiği tarih:	30.11.2023
Başvuru Formunun Etik Kurulda incelendiği tarih:	04.01.2024
Karar tarihi	04.01.2024

SONUÇ

1.	☒ Kabul
2.	☐ Düzeltme gereklidir: Etik sorun olabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmaktadır. Açıklama:
3.	☐ Red Gerekçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:

Başvuru dosyasının incelenmesinde hazır bulunan ve araştırmayla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunmayan Etik Kurul başkan ve üyelerinin ad soyad ve imzaları.

Başkan
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Ekrem ALMAZ

Üye
(e-imzalıdır)
Doç. Dr. Canan DEMİR YILDIZ

Üye
(e-imzalıdır)
Doç. Dr. Ramazan Şamil TATIK

Üye
(e-imzalıdır)
Doç. Dr. Muhammed Fatih BİLİCİ

Üye
(e-imzalıdır)
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf AYDIN

Üye
(e-imzalıdır)
Dr. Öğr. Üyesi Necmettin ÇİFTÇİ

Üye
(e-imzalıdır)
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül KILIÇLI

Üye
(e-imzalıdır)
Dr. Öğr. Üyesi Gökhan DEMİREL

Üye
(e-imzalıdır)
Dr. Öğr. Üyesi Gözde YETİM

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması: <https://ebys.alparslan.edu.tr/enVision/Dogrula/BSEBDS494> adresinden yapılabilir.

MÜŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Toplantı Tarihi: 4.01.2024	Toplantı Sayısı: 1	Karar Sayısı: 49
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, Kurul Başkanı Prof. Dr. Ekrem ALMAZ başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararları almıştır. KARAR-6: Eğitim Fakültesi Dekanlığının 30.11.2023 tarihli ve 119241 sayılı yazısı okundu ve ekleri incelendi. Yapılan incelemeler sonucunda; Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalında görev yapmakta olan Doç. Dr. Ahmet Utku ÖZENSOY'un sorumlu araştırmacısı olduğu "Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Eğitimi Bağlamındaki Yeterliliği Hakkında Öğretmen Görüşleri" konulu araştırması Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından uygun görülmüş olup, durumun Eğitim Fakültesi Dekanlığına bildirilmesine, Oy birliği ile karar verildi.		
BAŞKAN (e-imzalıdır) Prof. Dr. Ekrem ALMAZ Kurul Başkanı		
ÜYE (e-imzalıdır) Doç. Dr. Canan DEMİR YILDIZ Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Doç. Dr. Ramazan Şamil TATIK Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Doç. Dr. Muhammed Fatih BİLİCİ Spor Bilimleri Fakültesi Öğr. Üyesi
ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Yusuf AYDIN İslami İlimler Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Necmettin ÇİFTÇİ Sağlık Hizmetleri MYO Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Aysegül KILIÇLI Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğr. Üyesi
ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Gökhan DEMİREL İletişim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Gözde YETİM Spor Bilimleri Fakültesi Öğr. Üyesi	

Ek 2: Meb İzin Yazısı

Muş Gelen Evrak Tarih ve Sayısı: 15.04.2024-138146

T.C.
ADIYAMAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-95360555-604.02-99784004
Konu : Araştırma İzni

28.03.2024

MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : a) 25.03.2024 tarih ve 136652 sayılı yazınız.
b) 28.03.2024 tarih ve 99755197 sayılı Onay yazımız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı 220230006 numaralı yüksek lisans öğrencisi Eylül YILMAZ'ın, "Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitimi Bağlamındaki Yeterliliği Hakkında Öğretmen Görüşleri" adlı tez çalışmasını yapabilmesi ve çalışmaya veri toplamak amacıyla Müdürlüğümüze bağlı resmi ortaokullarda okuyan öğrencilere yönelik yapmayı planlamaktadır. Söz konusu tez çalışmasının yapılmasının Müdürlüğümüzce uygun olduğunu belirten ilgi (b) Onay yazımız ekte gönderilmiştir;
Bilgilerinize arz ederim.

Ali TOSUN
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek: İlgi (b) Onay Yazımız (1 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aşağıya Ayrılır
28.03.2024
Mehmet TEKİR
Bilgisayar İşletmeni

Adres :

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No :

E-Posta :

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bilgi için:

Unvan : Şef

İnternet Adresi :

Faks :

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden e837-3d6f-3798-b1b1-a539 koda ile teyit edilebilir.

T.C.
ADYAMAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-95360555-903.05.01-99755197
Konu : Araştırma İzni

28.03.2024

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi : Muş Alparslan Üniversitesi Rektörlüğünün 25.03.2024 tarih ve 136652 sayılı yazısı.

Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı 220230006 numaralı yüksek lisans öğrencisi Eylül YILMAZ'ın, "Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitimi Bağlamındaki Yeterliliği Hakkında Öğretmen Görüşleri" adlı tez çalışmasını yapabilmesi ve çalışmaya veri toplamak amacıyla Müdürlüğümüze bağlı resmi ortaokullarda okuyan öğrencilere yönelik yapmayı planlamaktadır. Söz konusu tez çalışmasının yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür;

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde Olurlarınıza arz ederim.

Cihat Cem AKINCI
Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR

Ali TOSUN
İl Millî Eğitim Müdürü

Adres :

Telefon No :

E-Posta:

Kep Adresi : mehi@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-cbys>

Bilgi için:

Unvan : Şef

İnternet Adresi:

Faks:

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 61a5-d163-317e-8064-7243 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 3: Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu araştırmanın amacı; Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Eğitimi Bağlamındaki Yeterliliği Hakkında Öğretmen Görüşlerini incelemektir. Afet eğitimi, doğal afetler veya insan kaynaklı olaylara karşı bireylerin, toplumların ve kurumların hazırlıklı olmalarını sağlamak amacıyla verilen eğitimidir.

Afet türleri şunlardır:

Doğal Afetler: Deprem; Yer kabuğundaki enerji patlaması sonucu oluşan sismik bir olay. Sel; Yüksek yağış, aşırı kar erimesi veya baraj yıkılması gibi nedenlerle suyun kontrolsüzce taşması. Fırtına; Yüksek hızda rüzgar, şiddetli yağış ve kasırga gibi olaylar. Yangın; Orman, endüstriyel veya ev yangınları.

Teknolojik Afetler: Nükleer Kaza; Nükleer enerji santrali kazaları. Sanayi Kazaları; Kimyasal sızıntılar, patlamalar veya diğer endüstriyel kazalar.

İnsan Kaynaklı Afetler: Savaş ve Çatışma; Silahlı çatışmalar, savaşlar ve terör saldırıları. Epidemiler (bir bulaşıcı hastalığın, belirli bir popülasyondaki çok sayıda insana, kısa bir süre içinde bulaşmasıdır.) ve Pandemiler; Bulaşıcı hastalıkların hızla yayılması.

Deprem eğitimi, depremin etkilerini azaltmak, hayat kurtarmak, mal kayıplarını en aza indirmek ve toplumların daha dirençli hale gelmesini sağlamak için önemlidir. Bu açıdan bakıldığında depremde bir doğal afettir ve sosyal Bilgiler dersinin deprem eğitimi bağlamındaki yeterliliği büyük bir öneme sahiptir.

Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisi Eylül Yılmaz tarafından yürütülen "Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Eğitimi Bağlamındaki Yeterliliği Hakkında Öğretmen Görüşleri" başlıklı çalışma için sizlerin bilgi ve görüşlerinden yararlanmayı planlamaktayım. Burada verdiğiniz bilgi ve görüşler, yalnızca araştırma için kullanılacak, üçüncü şahıs ve kurumlarla paylaşılmayacaktır. Araştırma gönüllülük esasına dayanmaktadır. İstediğiniz zaman araştırmadan çekilebilirsiniz.

Desteğiniz için teşekkür ederim.

Eylül YILMAZ

Doç. Dr. Ahmet Utku ÖZENSOY

MAUN Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD

Tez Danışmanı

Yüksek Lisans Öğrencisi:

Görüşmenin Yapıldığı			Katılımcının	
Tarih	Başlama saati	Bitiş saati	Kod	İmza

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyeti	Kadın ☐	Erkek ☐
2. Yaşı		
3. Bitirdiği bölümü		
4. Meslekteki kıdem		

Çalışmanın Adı: Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Eğitimi Bağlamındaki Yeterliliği Hakkında Öğretmen

Görüşleri

Görüşme Soruları

1. Deprem eğitimi nasıl veriyorsunuz?
 - Deprem eğitimi verirken kullandığınız öğretim yöntem ve teknikleri nelerdir?
2. Öğrencilerin Depremle ilgili temel kavramları anlamalarını nasıl sağlıyorsunuz?
3. Deprem eğitimi sırasında öğrencilerin aktif katılımını arttırmak için hangi yöntemleri tercih ediyorsunuz?
4. Öğrencilerin deprem, konusunda bilinçlenmeleri ve hazırlıklı olmaları, evde neler yapabileceklerini öğretmek için hangi yöntemleri kullanıyorsunuz?
 - Öğrencilere deprem hazırlığı yapma konusunda nasıl bir plan yapıyorsunuz?
5. Öğrencilerin depremlerle ilgili güncel haberler ve uyarıları, takip etmelerine nasıl yardımcı oluyorsunuz?
6. Öğrencilere depremlerin sosyal ve ekonomik etkileri anlatılırken hangi örnekleri kullanıyorsunuz?
7. Öğrencilere depremlerle mücadelede toplumların ve devletlerin rolünü anlatmak için hangi örnekleri ve vaka çalışmalarını tercih ediyorsunuz?
8. Deprem eğitiminden sonra öğrencilerin depremlerle ilgili bilgilerini ölçmek için hangi ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanıyorsunuz?
9. Öğrencilere, depremlerle ilgili sorumlu bir vatandaş olma konusunda nasıl ilham veriyorsunuz?
10. 6 Şubat depremleri sonrasında sosyal bilgiler dersinde verilen deprem eğitimi yeterli buluyor musunuz?
 - Yeterli değilse yeterli hâle gelmesi için önerileriniz nelerdir?

Son olarak konuyla ilişkili olduğunu düşündüğünüz ve eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı? Katkılarınız için teşekkür ederim.

Ek 4: Katılımcı Onam Belgesi

ONAM FORMU

Araştırmanın Amacı: Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Eğitimi Bağlamındaki Yeterliliği Hakkında Öğretmen Görüşlerini İncelemektir.. Çalışmanın amacına yönelik olarak sosyal bilgiler öğretmenleri ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilecektir.

Yer:.. Tarih: / /

Saat (Başlangıç/Bitiş): /

Araştırmacı: Eylül YILMAZ

Telefon:

e-posta:

Adres:

Merhaba, adım Eylül Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Eğitimi Bağlamındaki Yeterliliğine yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ortaya çıkarma amacıyla bir çalışma yapıyorum. Deprem eğitimine yönelik öğretmen görüşlerini almayı amaçlayan bu çalışmanın sosyal bilgilerde deprem eğitimine yönelik yapılacak olan çalışmalara kaynaklık yapması açısından yararlı olacağına inanıyorum. Görüşmemize geçmeden önce görüşmede verdiğiniz bilgilerin, sadece bu araştırmada kullanılacağını ve kişisel bilgilerinizin gizli tutulacağını belirtmek isterim. Araştırma raporunda isimleriniz isterseniz yer almayacak, bunun yerine takma isimler kullanılacak ya da isimleriniz şifrelenecektir. Görüşme dosyasını, Bitirme tezim olarak Sosyal Bilimler Enstitüsüne teslim edeceğim. Görüşmenin yaklaşık 45 dk. süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz görüşmeyi ses kaydı altına almak istiyorum. Bu şekilde hem zamanı daha iyi kullanabiliriz hem de sorulara vereceğiniz yanıtların kaydını daha ayrıntılı tutma fırsatı elde edebilirim. Görüşme sonunda verdiğiniz bilgilerden rahatsızlık duymanız halinde ilgili bilgiler yapılan kayıtlardan silinebilecek ve araştırmada kullanılmayacaktır.

Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim. Eğer sizin bana görüşmeye başlamadan sormak istediğiniz bir soru varsa, önce bunu yanıtlamak isterim.

İsminizin kullanılmasını onaylıyor musunuz?

Evet ____ Hayır ____

Görüşmenin ses kaydına alınmasını onaylıyor musunuz?

Evet ____ Hayır ____

Görüşmeniz sırasındaki sözlerinizin doğrudan alıntı yapılmasını onaylıyor musunuz?

Evet ____ Hayır ____

Araştırma raporunun diğer kişilerle paylaşılmasını onaylıyor musunuz?

Evet ____ Hayır ____

Katılımcı:

Tarih:

Araştırmacı: Eylül YILMAZ

Tarih: